

ПРОФ. ДР ЈОВАН РАНКОВИЋ

**Зашто је ЕПС остао без
половине капитала** стр. 08

У НЕДОСТАТКУ НОВЦА ЗА ПОСЛОВАЊЕ

**За светску струју,
светска и цена** стр. 19

КУДА ВОДИ ПОЛИТИКА ЦЕНА ЕНЕРГЕНАТА

НА ЛИЦУ МЕСТА

**Најцрњи
је угаљ** стр. 32

стр. 18

ЕПС-чувар инфлације

Јесењи расплет

У последње време поприлично су се намножиле спекулације око својинских промена у Електропривреди Србије.

Извесно је да ЕПС не може више да постоје као државно (јавно) предузеће, јер је јасно, да власник, једноставно не успева да одоли изазову да овај енергетски гигант не користи за зауздавање отргнуте инфлације, ублажавање социјалних тензија и надасве убирање политичких поена код грађана. Економски суноврат српске електропривреде, из тих разлога, једноставно, не би било могуће зауставити - бар у догледно време.

Према томе из саме електропривреде, у којој истичу да нису против својинских промена, морала би да уследи иницијатива о својинском преусмерењу ЕПС-а у деоничарско друштво. Истина је да то није сада ни мало лако извести, али у ту хладну воду мора да се уђе. То је једноставно пут, којим се креће свака озбиљна електропривреда и не можемо мимо њега. Деоничарским друштвом држава или влада не може да управља на некономски, недоследан и једноставно лош начин. Јер, оном коме се продају акције мора да се загарантује и добит, попут примера из нашег окружења. У противном јасно је да губитника нико неће да купи. Е, сада је битно питање како поделити "акционарски колач".

Извесно је да комплетан ЕПС, у стању у каквом је сада, никако не би смео да се гурне на тржишну ледину, јер би једноставно био рашчерупан. То да у државним рукама буде задржан контролни пакет - најмање 51 одсто акција (ЕПС-а у целини), бар у наредних неколико година док се фирма не реорганизује и не рационализује - звучи разумно. Оно о чему може са економистима да се дискутује свакако је то да ли да се, као што се то ради у неким суседним електропривредама, један део, можда десетак одсто акција, подели запосленима, отприлике толико да неком државном фонду, који ће обртати тај новац, а остало, до 49 одсто - на тржиште. Ово би било у домену хипотетике, а онда почињу питања и дилеме.

По казивањима неких наших економских експерата, ЕПС је од 1994. до 2003. године начинио губитак од 180 милијарди динара и тада је испопљено око 48,5 одсто ЕПС-овог капитала! Ово врзино коло се, после кратког предаха, сада поново наставља, готово у једнако драстичном облику. Држава ни случајно нема пара за покривање дубиоза ЕПС-а, које је сама начинила. И ко ће сада да купи акције предузећа, које у оваквој ситуацији ни случајно не може да изнедри профит. С друге стране за акцијама италијанске електропривреде ЕНЕЛ ових дана, влада права јагма и то пре свега због сигурности улагања и гарантоване годишње добити од 5,8 одсто - са тенденцијом даљег раста. ЕПС је, морамо да признамо, сувише далеко

од оваквог поверења, јер цена гарантује само енормне губитке.

Држава коначно мора да се одрекне свог економског деспотизма према електропривреди, не само зато што је таква економска гимнастика и филозофија протерана из свих земаља у нашем окружењу, а да не говоримо о нормално уређеним земљама, већ и зато што се у ту хладну воду мора ући да би електропривреда изашла на економски здравим ногама. Како сада да се изведе то спашавање ЕПС-а из рупе у коју је гурнут? Па на исти начин на који је дотле и доведен. Ценом! Других пара за то нема. Тек онда може да се размишља о профиту и продаји акција, од чега би могле да се прикупе и паре за градњу нових објеката у електропривреди. То би сигурно био добар подстицај и осталој српској привреди.

Поређење ЕПС-а са неким предузећима "под државним надзором", односно пребацивања да она доносе профит, а ЕПС не, потпуно је бесмислено, ако се притом одмах не каже да, рецимо ЧЕЗ, киловат-час продаје по 12, а ЕПС, до 1. јула, за свега 3,1 евро цент. Нема никакве сумње да је први корак, ка разумном преласку ЕПС-а у деоничарско друштво - реална цена електричне енергије. Никаква социјална демагогија и популистичке приче на том пољу, зарад стицања краткорочних политичких поена, не пију више воду. Јулско поскупљење струје и дата образложења, типичан су одраз већ виђених ретроградних схватања и чињења, када је о електропривреди реч. Које још није јасно да је једина последица таквих потеза - даље урушавање најзначајнијег српског ресурса. Ко то ради и у чијем интересу?!

Приче о рационализацији ЕПС-а и којеквким економским катарзама, чиста су демагошка бесмислица, ако се зна да би ЕПС исказивао огромне губитке и да нико у њему не прима плату?! Према томе на све те несхватљиве потезе, треба већ једном ставити тачку. А, 1. октобра, од када ЕПС тражи ново поскупљење струје, коначно ћемо видети хоће ли да се уђе у ту хладну воду и за који се пут власник определио: акционарство и профит, или пропаст ЕПС-а. ■

Драган Обрадовић

ИЛУСТРАЦИЈА: ЈУГОСЛАВ ВЛАХОВИЋ

Драган Обрадовић

ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКТОР
др Владимир Ђорђевић

ДИРЕКТОР СЕКТОРА ЗА ОДНОСЕ
С ЈАВНОШЋУ

Момчило Цебаловић

ГЛАВНИ УРЕДНИК

Миодраг Филиповић

РЕДАКЦИЈА:

ЗАМЕНИК ГЛАВНОГ УРЕДНИКА

Драган Обрадовић

НОВИНАР

Анка Цвијановић

РЕДАКТОР - ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Јелена Станојевић

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ:

Царице Милице 2

11000 Београд

ТЕЛЕФОНИ:

011/2627-090, 2627-395

ФАКС:

011/2024-844

E-mail:

miodrag.filipovic@pr.eps.co.yu

list-kWh@pr.eps.co.yu

Web Site:

www.eps.co.yu

ФОТО: ЖЕЉКО СИГОВАД

ЛИКОВНА И ГРАФИЧКА
ПРИПРЕМА:

”Глобал пулс” д.о.о.

Београд

ШТАМПА:

Штампарија

„Политика” а.д.

Београд

ТИРАЖ:

15.000 примерака

ПРВИ БРОЈ ЛИСТА ЗДРУЖЕНЕ
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ,
ПОД НАЗИВОМ ”ЗЕП”, ИЗАШАО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ
МАРТА 1975. ГОДИНЕ; ОД МАЈА 1992.
НОСИ НАЗИВ ”ЕПС”, ОД 6. АПРИЛА 2005. ГОДИНЕ
ЛИСТ ИЗЛАЗИ ПОД ИМЕНОМ ”kWh”

ИЗДАЈЕ
ЈАВНО
ПРЕДУЗЕЋЕ
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА
СРБИЈЕ

6

Очекивали смо значајније поскупљење електричне енергије од 1. јула. Међутим, сада је јасно да план пословања на који је и Влада Србије дала сагласност не може да се оствари. Поскупљење електричне енергије од 9,5 одсто оставља нам значајну финансијску рупу од 2,4 милијарде динара и сада је сасвим јасно да ће то ићи на штету ремонта, нагласио је Зоран Манасијевић, заменик генералног директора ЕПС-а.

8

Да ли ће потрошачи због којих ЕПС мора да увози електричну енергију, ту струју плаћати по домаћим, депресираним или по тржишним реалним ценама? Да ли ће ЕПС, због мањка у каси, морати да укине попусте на рачуне за утрошену електричну енергију?

18

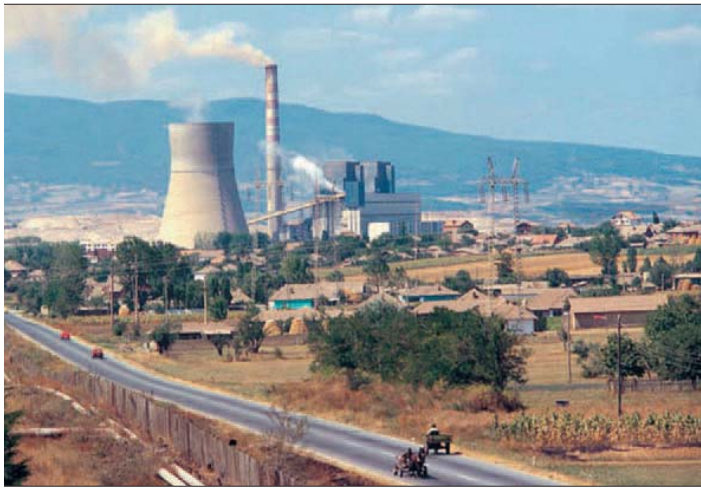
Цена струје је од 1. јула повећана за око 9,5 одсто, баш како је најављивао министар Млађан Динкић, истичући да би већим процентом била подстакнута инфлација. Дакле, ЕПС и даље остаје чувар инфлације и најпоузданији социјални радник.

26

ЕПС ће се ускоро суочити са тржиштем електричне енергије и са све већим изазовима на њему. Да ли ће ЕПС губљењем монополског положаја истовремено губити и ”тло под ногама” или ће то представљати нови изазов да се освајају нови простори, зависи и од тога да ли ће бити бољи од конкуренције.

30 После мајског договора у Скопљу представника ЕПС-а и УНМИК-а да се “испеглају” сва међусобна дуговања и потраживања, договорено је да УНМИК до краја године плати ЕПС-у све дугове. ЕПС ће, исто тако, у јулу и августу УНМИК-у вратити око 25 милиона киловат-часова у вишој тарифи.

50 Приватизација ЕНЕЛ-а почела је у октобру 1999. године, да би ове године, 27. јуна на берзи био понуђен четврти пакет акција чиме је држава остала власник само 21,9 одсто предузећа. Најновији пласман 10 одсто вредности ЕНЕЛ-а највећа је светска понуда тог типа у 2005. години.

56 Енергетска независност Русије један је од камена темељаца будућег развоја земље. Али, совјетска ера оставила је дубок траг у депресираним ценама и застарелој технологији. Крај 20 и прве године овог века, стога, у знаку су велике приватизације и модернизације невероватног потенцијала термоелектрана.

САДРЖАЈ

- 04** ■ НАШ ИНТЕРВЈУ ■■■■
РИЧАРД ЦИНК, ДИРЕКТОР ЕАР-А
Подржавамо реформу енергетике у Србији
- 06** ■ РАЗГОВОР С ПОВОДОМ ■■■■
ЦЕНА УЗДРМАЛА ПЛАНОВЕ
Ремонти трпе, потрошња расте
- 08** ■ ■■■■
КАКО НАЋИ ПАРЕ ЗА НЕСМЕТАНО ПОСЛОВАЊЕ
За светску струју, светска и цена
- 10** ■ ■■■■
ЕПС ОДОЛЕО ИЗРАЗИТОМ ПОВЕЋАЊУ ПОТРОШЊЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ
Максимално ангажовање капацитета
- 12** ■ ■■■■
ОТКАЗАНИ УГОВОРИ О ИСПОРУЦИ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ СТРАНИМ КУПЦИМА
Акумулације скратиле извоз
- 13** ■ ■■■■
ИСПЛАТЕ ПОВЕЋАНИХ НАКНАДА ЗА СМЕНСКИ РАД
Закон смањује плате
- 14** ■ ■■■■
ПЛАНИРАЊЕ РАЗВОЈА У ЈУГОИСТОЧНОЈ ЕВРОПИ
ТЕ “Колубара Б” на листи приоритета
- 16** ■ ■■■■
ГОРДО ПОСРТАЊЕ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ
Зашто је ЕПС остао без половине капитала
- 18** ■ ■■■■
КУДА ВОДИ ПОЛИТИКА ЦЕНА ЕНЕРГЕНАТА
Чувари инфлације
- 20** ■ ■■■■
ОД 15. АВГУСТА НОВИ БТО СИСТЕМ НА ПК “ТАМНАВА - ЗАПАДНО ПОЉЕ”
Производња јаловине за трећину већа
- 22** ■ ■■■■
ОДРЖАНО САВЕТОВАЊЕ О УВОЂЕЊУ СИСТЕМА УПРАВЉАЊА КВАЛИТЕТОМ
Размена искуства неопходна
- 24** ■ ■■■■
О КАДРОВСКИМ ПРОБЛЕМИМА ЕПС-А И ЕМС-А
Желе станове и боље плате
- 26** ■ ■■■■
УСПОСТАВЉАЊЕ ФУНКЦИЈЕ ЉУДСКИХ РЕСУРСА
Како да будемо бољи
- 28** ■ ■■■■
ИЗДВАЈАЊЕ “КОЛУБАРЕ МЕТАЛА” ИЗ САСТАВА ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ
Три могућа оснивача
- 30** ■ ■■■■
ПОСТИГНУТ ДОГОВОР О ИЗМИРЕЊУ МЕЂУСОБНИХ ДУГОВАЊА ЕПС-А И УНМИК-А
Сарадња се наставља
- 32** ■ ■■■■
НА ЛИЦУ МЕСТА ■■■■
ДАН РУДАРА
Најцрњи је угаљ
- 34** ■ ■■■■
ПОВРШИНСКИ КОПОВИ ■■■■
“ПОЉЕ Д” - НАЈВЕЋИ ПОВРШИНСКИ КОП У СРБИЈИ
Ка електранама свака друга тона
- 36** ■ ■■■■
ТЕРМОЕЛЕКТРАНЕ ■■■■
У ТЕРМОЕЛЕКТРАНАМА “НИКОЛА ТЕСЛА”
Ремонти на време
- 38** ■ ■■■■
ХИДРОЕЛЕКТРАНЕ ■■■■
РЕМОНТ НА ХЕ “БЕРДАП I”
Радови на три фронта
- 40** ■ ■■■■
ДИСТРИБУЦИЈЕ ■■■■
ИНИЦИЈАТИВА ИЗ “ЕЛЕКТРОВОДОВИНЕ” ЗА РАСПОДЕЛУ ДОБИТИ
Ефикасност главни аршин
- 42** ■ ■■■■
АКЦИЈЕ ■■■■
ОДНОСИ С ЈАВНОШЋУ У ЕПС-У
Информативно шаренило
- 43** ■ ■■■■
ДВАНАЕСТОРО НАГРАЂЕНИХ ЛЕТОВАЛО У ХОТЕЛУ “ПАРК” У БУДВИ
Купањац!
- 44** ■ ■■■■
ЕКОЛОГИЈА ■■■■
ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И РЕМОНТИ У ТЕНТ-У
Замена електрофилтера
- 46** ■ ■■■■
ОБНОВЉИВИ ИЗБОРИ ■■■■
СРБИЈА РАСПОЛАЖЕ ЗНАЧАЈНИМ ПОТЕНЦИЈАЛОМ ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА ЕНЕРГИЈЕ
Биомаса потискује течна горива
- 48** ■ ■■■■
СВЕТ ■■■■
ЕВРОПСКА КОМИСИЈА ОБЈАВИЛА ЗЕЛЕНУ КЊИГУ О ЕНЕРГЕТСКОЈ ЕФИКАСНОСТИ
Уштеда од 60 милијарди евра
- 50** ■ ■■■■
ЕНЕЛ 4 НАЈВЕЋИ ПЛАСМАН АКЦИЈА У СВЕТУ У 2005
Приватизација због државног дуга
- 52** ■ ■■■■
ПОЉСКА И ДАЉЕ ЗАТОЧЕНИК ТЕРМОЕЛЕКТРАНА
Угаљ главни ослонац
- 54** ■ ■■■■
ПИСМО ИЗ АУСТРАЛИЈЕ
Прави аршин за капацитет мреже
- 56** ■ ■■■■
ГИГАНТСКИ РУСКИ СИСТЕМ ТЕРМОЕЛЕКТРАНА ПРЕД МАСОВНОМ ПРИВАТИЗАЦИЈОМ
Свеж капитал за колоса
- 57** ■ ■■■■
КУЛТУРА ■■■■
ЗАДУЖБИНЕ
Капетан-Мишино здање
- 60** ■ ■■■■
ЗДРАВЉЕ ■■■■
ПРОФЕСОР ДР ЈОВАН ХАЦИ ЂОКИЋ, УРОЛОГ
Простата и стидљивост
- 62** ■ ■■■■
ТУРИЗАМ ■■■■
ЧУДНИ СУ ПУТЕВИ ЉУДСКИ
Проста тајна успеха
- 64** ■ ■■■■
ЈЕЗЕРСКЕ СЛИКЕ
Лепа лица Перуђица

РИЧАРД ЦИНК, ДИРЕКТОР EAR-а:

Подржавамо реформу енергетике у Србији

■ Будуће регионално тржиште енергије ће интегрисати Србију не само у тржиште Југоисточне Европе, већ и у тржиште ЕУ за гас и електричну енергију, наглашава Ричард Цинк

У току 2000. и 2001. године, ЕУ је обезбедила донације за хаваријски увоз електричне енергије. Није било времена за брзу санацију производних капацитета. Инвестирање у електране отпочело је 2001. године и данас, после трогодишњих инвестиција, оне раде са знатно повећаном производњом и поузданошћу. Донације које је ЕПС добио посредством EAR достижу износ од 400 милиона евра. Постојала је бојазан око тога да ли ће ЕПС ваљано утрошити средства из донација и забринутост о адекватној осposољности ЕПС-ових кадрова да удовоље својим обавезама.....

■ *Како Ви оцењујете сарадњу између EAR-а и ЕПС-а у ове прошле четри године?*

– Наша помоћ у области енергетике Србије отпочела је хаваријском подршком, како би се подмириле критичне потребе, испоруком неопходних резервних делова, како би се убрзала производња рудника и електрана. Затим смо прешли на подршку ремонта термоелектрана. Ми подржавамо реформу енергетике, као и инвестиције ЕБРД и ЕИВ. У почетку је било одређених тешкоћа и неспоразума, али током ове четри године сарадња између ЕПС-а и Европске агенције за реконструкцију је била одлична.

■ *Ове године донације EAR-а су намењене заштити животице средине у бли-*

зини објеката ЕПС-а, али је најважнија окупљање и унапређење послова ЕПС-а. Шта је EAR оценио као приоритетне у наредној години?

– Посао који обављамо

Улога EAR-а је била, и јесте, да ствара амбијент за промене и реформе у области енергетике у Србији

на заштити животне средине треба да реши најургентније еколошке последице производње електричне енергије у Обреновцу и Костолцу. Обезбедићемо савремене електростатичне филтере у “Костолцу А”, сепаратор за науљену воду у “Костолцу Б” и опрему за замену система за транспорт и одлагање пепела у електрани “Никола Тесла Б”.

Поред тога, обезбедили смо значајне пројекте техничке помоћи, тако што смо обезбедили курсеве обуке и за стручњаке ЕПС-а. Обезбедили смо донацију за почетак рада Агенције за енергетску ефикасност као и за консултанта за дефинисање послова оператора преносног система ЕМС. Наша улога је била, и јесте, да ствара амбијент за промене и реформе у области енергетике.

■ *Који је најважнији задатак EAR-а у области енергетике ове године?*

– Ми посматрамо наш

рад не само у оквиру једне године, већ као део процеса. Ако погледамо где смо данас, јасно је да донације за ремонт електрана више нису могуће. Прешли смо на друга преостала питања: еколошки чисти пројекти које сам горе споменуо, и даљинско грејање.

Недавно смо отпочели посао на припреми значајног пројекта од 21 милион евра за модернизацију и ремонт система даљинског грејања у низу српских градова. Ови радови треба да се заврше следеће године.

■ *Србија ће ускоро постојати део регионалног тржишта енергије. Како види-*

Донације ЕУ су значајно помогле обнови капацитета ЕПС-а

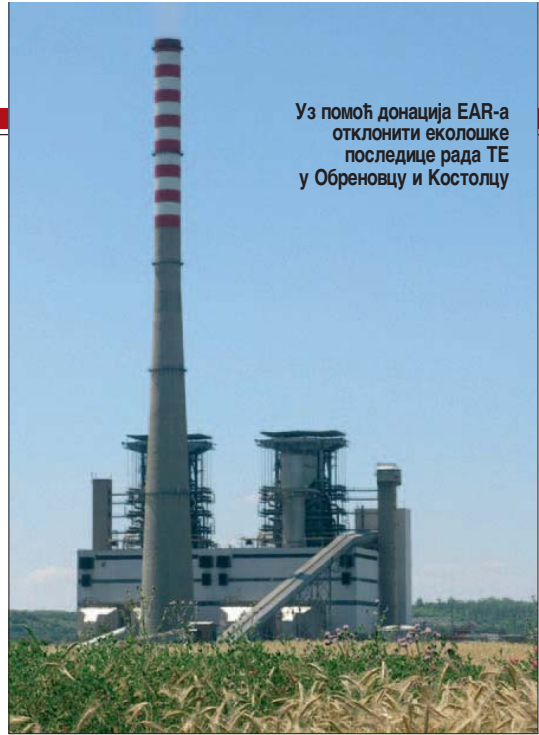

ће даље интеграционе процесе у сектору енергетике овог региона?

– Повeља Енергетске заједнице, на коју је Србија дала сагласност, и која треба да се ускоро потпише, представља велику шансу за енергетику Србије. Недавно урађена регионална инвестициона студија о најнижим трошковима, коју је финансирала Европска комисија, показала је да су у оквиру сваког сценарија будуће потрошне електричне енергије у региону, нови електроенергетски капа-

Ричард Цинк: EAR подржава реформе у енергетском сектору које спроводи Влада Србије

Уз помоћ донација EAP-a отклонити еколошке последице рада ТЕ у Обреновцу и Костолцу

тети веома економични. Будуће регионално тржиште енергије ће интегрисати Србију не само у тржиште Југоисточне Европе, већ и у тржиште ЕУ за гас и електричну енергију, обезбеђујући главну потенцијалну корист како за кориснике, тако и за произвођаче.

■ Ипак, било је проблема у реализацији извесних пројеката. Заједно смо учили из претходних исхода и изабели сличне у будућности. На пример, после искуства на ревизији блока 3 ТЕ "Никола Тесла А", коју су водили стручњаци из Европске, прикључили смо ревизији блока 5, уз кључну улогу стручњака ЕПС-а. Ваши коментари?

– Ниједан пројекат ове сложености није без проблема, посебно ако се има у виду кратак временски период у коме је могуће реализовати пројекат (између вршних зимских периода), као и лоше стање агрегата 3 у односу на агрегат 5. Код већег дела послова на агрегату 5 имали смо много више времена да унапред испитамо стање електричне, а затим детаљно припремимо техничке спецификације. То нам је омогућило да установимо другачији приступ при уговарању, боље прилагођен условима ремонта постојећег објекта.

■ Стручњаци у Србији су мало скептични у погледу помоћи страних консултаната.

Не доводе се у питање стручне квалификације њих консултаната, већ истиче чињеница да они недовољно познају домаће пословно окружење, домаће законодавство, домаће проблеме, ЕПС-ов систем, као и менталитет оних којима се нуде одређена решења за проблеме са којима се суочавају. Да ли постоји опасност да би страни консултанти, без помоћи домаћих стручњака могли понудити пројекте које је тешко реализовати?

– Све наше пројекте у области енергетике иницирао је ЕПС и они не би могли бити успешно реализовани без ЕПС-ове техничке експертизе. Међународни консултанти и извођачи радова ангажовани су тамо где је потребно њихово одређено знање. Треба имати на уму да су оригинални произвођачи великог дела опреме термоелектрана Србије иностране компаније. Такође, код ремонта агрегата А-3 и А-5 у ТЕНТ-у, знатан део радова су извели извођачи радова (под-уговарачи) из Србије.

■ Европска агенција за реконструкцију реализује одређене пројекте у сарадњи са Шведском банком и неким другим банкама. Какав је утицај ових банака на

експертизе које пружа ЕАР?

– Европска агенција за реконструкцију има блиску сарадњу са међународним финансијским институцијама (EBRD, EIB, Светском банком, и KfW) у циљу подстицања инвестирања у енергетику. Успешан пример пројекта Тамнава Запад, где је ЕАР финанси-

*
**Повеља Енергетске заједнице,
 на коју је Србија дала сагласност,
 и која треба да се ускоро
 потпише, представља велику
 шансу за енергетику Србије**
 *

рала припремне радове и обезбедила инвестиције EBRD и KfW у износу од 67 милиона евра у нови рудник лигнита, илуструје начин на који наш рад може утицати на велике инвестиције.

■ Све чекају, када је реч о ресруктурисању ЕПС-а, банке које обезбеђују ове кредитне ЕПС-у, стомању његову приватизацију, премда је сав Министарства рударства и енергетике да приватизација ЕПС-а није у овом тренутку приоритет. Да ли се ради о чистијој случајности или не, ипак нека недавно размењена писма између ЕАР и ЕПС-а морала су да додају-

но објашњавају неке случајне или тенденциозне идеје о будућности ЕПС-а. Наиме, ЕАР је споменуто раздвајање производње енергије од дистрибуције, иако Закон о енергетици не предвиђа никакво раздвајање ова два сектора ЕПС-а. Дакле, дали су предвиђања ЕАР-а ненамерна, или је ЕПС нешто погрешно разумео? Уколико није било никаквих исхода, да ли је ЕАР добио овлашћење (мандат) да уђе у ову сферу предвиђања?

– Европска агенција за реконструкцију је обезбедила знатну техничку помоћ новом оператору система преноса, ЕМС, и тренутно ради на обезбеђивању финансијских средстава за хардвер и софтвер, како би се омогућило оснивање и функционисање тржишта електричне енергије. У наредном периоду, разговараћемо о томе како можемо даље помоћи у циљу јачања енергетског регулатора и како да помогнемо рад тржишног оператора. У свему томе, наш циљ је да подржимо реформу енергетике Србије, у складу са политиком Владе Србије, као и да помогнемо у активностима које су везане за интегрисање у енергетску заједницу Југоисточне Европе.

Момчило Цебаливић

ЦЕНА УЗДРМАЛА ПЛАНОВЕ

Ремонти трпе, потрошња расте

■ Следи провера свих инвестиција па је сигурно да ће финансијска рупа од готово три милијарде динара ићи на штету ремонта - рекао је Зоран Манасијевић, заменик генералног директора ■ Поремећени паритети цена енергената утичу на нагли раст потрошње струје

Очекивали смо значајније поскупљење електричне енергије од 1. јула. Међутим, сада је јасно да план пословања на који је и Влада Србије дала сагласност не може да се оствари. Представници ЕПС-а, на састанцима са представницима четири министарства дали су неколико предлога како да се обезбеде средства за обављање свих планираних ремонта. Сви предлози су практично одбијени, или су остали без одговора. Поскупљење електричне енергије од 9,5 одсто оставља нам значајну финансијску рупу од 2,4 милијарде динара и сада је сасвим јасно да ће то ићи на штету ремонта.

Ово је у разговору са новинарима листа "kWh" нагласио Зоран Манасијевић, заменик генералног директора ЕПС-а, додајући да ће сада морати да се провере све инвестиције и ремонти. Тиме ће се добити реални параметри и на основу њих предложити ребаланс плана тих активности. За сада се, како је рекао Манасијевић, још не зна у којој ће се мери све то одразити на поузданост рада производних капацитета и хоћемо ли због тога, наредне зиме, имати одређених непријатности.

- Други проблем, који нам је донела нереална цена електричне енергије је неочекивани пораст потрошње. Она је у првој половини ове године чак за 4,5 од-

сто већа од билансиране, а још више у односу на прошлогодишњу потрошњу у овом раздобљу. Поново су поремећени паритети цена енергената. Са оваквом ценом струје очекујемо даљи раст потрошње у другој половини године, а то значи да ће нам требати више електричне енергије, посебно угља, чак додатних 200.000 тона. А, Костолац не остварује ни садашњи биланс. За пет месеци ове године произвео је за три одсто мање угља од биланса. Значи извесно је да ће тај пораст потрошње морати да се покрије увозом електричне енергије, што

Уједначавањем квалитета угља биће отклоњени многи проблеми

Пример ТЕ "Битољ"

Број испада наших електрана, њихово трајање и све остало и даље није на задовољавајућем нивоу. Више пута сам то поредио са резултатима ТЕ "Битољ". Са три блока имају један испад годишње! Када смо их питали како, рекли су да се само доследно придржавају правила која су од нас преписали. Значи они поштују наша правила, а ми не. Зато следи свеобухватна акција да се код нас све то претресе. То је технички оправдано и имамо могућности да напредујемо у овом погледу - напомиње Манасијевић.

Зоран Манасијевић: морамо да почнемо градњу новог капацитета

ће додатно оптеретити наш буџет. Дакле, садашња цене електричне енергије има више негативних реперкусија - каже Манасијевић.

Он се, овом приликом осврнуо и на неке наше и иностране анализе, које указују да имамо најнижи степен енергетске ефикасности у Европи, а то указује на чињеницу да енергију не трошимо, него да је расипамо. Разни апели у вези с тим, рекао је Манасијевић, не дају никакве резултате, а једини прави ефекат на том пољу постиже се адекватном ценом електричне енергије. И код нас би било тако, напомиње Манасијевић и додаје да потрошачи не би плаћали веће рачуне за утрошену електричну енергију него до сада, већ би је само рационалније користили.

Ремонти се, по речима заменика генералног директора, одвијају по плану и није било неких битнијих кашњења. Посебно радује успешно завршен велики ремонт у РХЕ “Бајина Башта”, јер је то веома значајно за систем.

- Иако су наши капацитети сада у бољој кондицији, још има простора за разна побољшања. И даље имамо значајан број испада и кварова. Има техничко-технолошке, као и финансијске недисциплине приликом ремонта и текућег одржавања у нашим предузећима. Било је и пробијања појединих ставки, а нема места ни за какве пробоје. Напротив: пара за тако комотно понашање једноставно нема. Менаџерима у зависним предузећима на располагању је помоћ свих дирекција ЕПС-а, али та помоћ није тражена и коришћена на адекватан начин. Они су једноставно долазили с крупним проблемима, који изискују додатна средства. То није облик сарадње, који је у интересу целе електропривреде - рекао је Манасијевић.

Када је реч о инвестицијама у наредној години, наш саговорник, каже да је сада тешко предвидети за

Одлив радне снаге и недовољан број радника на појединим пословима постоје велики проблем ЕПС-а.

шта ће да буде новца. Ако електропривреда и даље буде приморана да због не-

ких виших разлога, као што је, на пример, држање инфлације на одређеном нивоу или буде имала улогу социјалног амортизера, онда је о томе, како каже Манасијевић, заиста незахвално говорити. Ипак, у техничком смислу намеће се потреба да одређени инвестициони захвати буду озбиљно размотрени и уђу у план.

Против исхитрене продаје ЕПС-а

- За разлику од претходног периода, када је развој енергетике био искључиво у надлежности државе, пре свега због огромних улагања, сада се спознало да развој може да обезбеде и други. Може да се каже да смо у извесном смислу имали и срећу што смо каснили у овим процесима и могли да сагледамо грешке других електропривреда. Отуда и не разумемо неке савете са стране да и ми такве грешке начинимо?! Као успешан, желео бих да истакнем словеначки модел где је приватизација у електропривреду ушла са 20 до 25 одсто, а интересе својих компанија заштитили су путем холдинга и ексклузивних права. Наша електропривреда, тренутно није зрела за продају, треба је средити и подићи јој цену. За нас би, по мом мишљењу било добро да странци дођу не да би купили нешто од онога што имамо, већ да направе нове капацитете. То им сада омогућује Закон о енергетици. За нас је то значајно, јер не бисмо морали електричну енергију да купујемо са удаљених тржишта. Дакле, питање власништва над енергетским ресурсима може полако да се отвара, јер нама ће до 2015. године недостајати капацитет снаге 800 мегавата. Запослени, дакле не требају да се плаше од некакве распродаје ЕПС-а, после чега би остали без посла. Ово је садашње становиште руководства и сигурно да је оно неће дати подршку никаквим исхитреним потезима, нити учествовати у причама о продаји - нагласио је Манасијевић.

Лоша искуства

Осврћући се на раздвајање ЕПС-а и ЕМС-а, наш саговорник је истакао да и поред тога што се сви ти људи међусобно познају, постоје поступци, који су прописани међународним као и нашим правним актима, па зато неки послови морају да се обављају само у оквиру ЕПС-а, а неки само у ЕМС-у. Мора да се поштује закон и остали прописи и норме, како се не би довело у питање оно што је главно, а то је по речима Манасијевића, стабилност рада електроенергетског система. Он потом напомиње да светска искуства у оваквим процесима, нису баш ружичаста и да је често долазило до “black out”-а (прекида напајања). У Русији је недавно пет милиона потрошача остало без напајања - штета је око милијарду долара. Њујорк је недавно, како каже наш саговорник, “black out” коштао 40 милијарди долара.

- Све се то ради због либерализације и отварања тржишта, али је чињеница да су често добијани и супротни ефекти од кључног циља - да електроенергетски системи буду стабилни, а цене струје ниже. Надамо се да се нама неће десити то што се недавно дешавало у Русији Италији, Швајцарској, Француској, Енглеској, а посебно Американцима у Калифорнији. Дешава се практично свуда где је тај модел примењен. Сам процес раздвајања производње од систем оператора у појединим државама се врло споро одвија: Французи то раде већ шест година и очигледно не журе много. Украјина и Русија јасно показују да немају намеру да се одрекну државне контроле над енергетским сектором. Чешки ЧЕЗ и француски EdF, остали су у државном власништву - каже Манасијевић.

- То се пре свега односи на пројекат хомогенизације, односно уједначавање квалитета угља који долази до термоелектрана. Ти процеси су окончани не само у Немачкој, него и у неким околним земљама. Неравномерност квалитета угља узрок је и честих несугласица руководства предузећа која се баве производњом угља и термоелектрана. ТЕНТ се посебно жали да има проблеме са држањем блока на техничком минимуму, а све то утиче и на стање машина. Сада су и руководства “Колубаре” и “Костолца” заинтересована за хомогенизацију, јер сазрева схватање да је ЕПС јединствен систем, а сви учествујемо у стварању једног производа и, што су трошкови мањи, боље је свима. Већ сам неколико пута истицао да не мора да значи да је нешто што је рецимо најбоље за “Колубару” или ТЕНТ, најбоље за ЕПС, али оно што је најбоље за ЕПС, најбоље је и за “Колубару” и за ТЕНТ. Очекујем да ће овај пројекат, на три копа, да уђе у инвестициони програм за наредну годину - каже Манасијевић.

Такође, очекује се и коначан почетак ревитализације шестог агрегата ХЕ “Ђердап 1”, као и припрема за детаљну ревитализацију блока А-4 у ТЕНТ-у. Зоран Манасијевић нам је рекао да ће се ЕПС генерално позабавити питањем цевних система на нивоу целе електропривреде, јер су нам они најрањивија тачка и најчешћи узрок испада блокова. Очекује се и оживљавање послова на санацији блока А-1 у ТЕ “Костолац”, јер је обављање тог посла, како наводи наш саговорник, вишеструко значајно. Такође, размотриће се и могућност повећања снаге на постојећим агрегатима у РХЕ “Бајина Башта”, а обновиће се и прича око петог агрегата.

- Одлив радне снаге, почео је у електропривреди да представља велики проблем: нема нас довољно на местима на којима треба да нас има. Мора да се поправи финансијски статус електропривреде. Људи, који су дуже у електропривреди кажу да никада није било овако лоше у последњих 30. година. И морам да кажем да је врло важно да почне изградња неког новог објекта, макар и малог, због једног, да тако кажем, инжењерског задовољства, да је направљено нешто ново. Тиме се одржава веровање да ће бити боље. Зато треба прегледати наше студије и научно истраживачке пројекте и треба одржати у животу све оне пројекте, код којих употребна вредност може веома брзо да се исказе. Многи су, на пример, већ сада заинтересовани за прављење малих ХЕ од два - три мегавата и време је да, после 15 година, нешто направимо. У плану је већ искоришћавање акумулација Бован, Ђелије и других - каже Манасијевић. ■

Драган Обрадовић

КАКО НАЋИ ПАРЕ ЗА НЕСМЕТАНО ПОСЛОВАЊЕ

За светску струју, светска и цена

■ У другој половини године, после јулског поскупљења, уз редуковање готово свих планова, мањак у каси ЕПС-а биће око 2,4 милијарди динара ■ Буџет, који се дичи суфицитом, мора да помогне компанији која чува инфлацију

Да ли ће потрошачи због којих ЕПС мора да увози струју, ту струју плаћати по домаћим, депресираним или по тржишним, реалним ценама? Да ли ће ЕПС, због мањка у каси, морати да укине попусте на рачуне за утрошену електричну енергију? Одговоре на та питања можда ћемо ускоро сазнати.

Извесно је да ће у каси компаније због прекрајања датума и процента поскупљења струје у другој половини године мањкати око 2,4 милијарди динара, па те непопуларне мере, кад се већ не дозвољава виша цена струје, нису могуће. А уколико због јефтине струје за све потрошаче, на пример, буду укинута попусти, без досадашњих олакшица остаће 165 хиљада материјално најугроженијих домаћинстава. Без попушта би остали и потрошачи који уредно плаћају струју и тако остварују право на петопроцентно умањење рачуна.

То су нека од решења уз које би ЕПС могао да надомести мањак, односно смањи расходе и приведе крају најважније са листе послова планираних за ову годину.

Трошкови и обавезе би, по речима Драгојла Ба-

Драгојло Бајалац:
Струја треба да поскупи 1. октобра за пет одсто

жалца, заменика генералног директора компаније, могли да се смање ако се одложи сервисирање трошкова Париског клуба који су већ доспели или ће доспети до истека године, као и регулисање обавезе према Нафтној индустри-

се обезбеди 200 милиона динара из транзиционог фонда за исплату отпремнина радницима који ће напустити компанију. Истина, за већ исплаћене отпремнине за нешто мање од 2.000 радника биће рефундирано 511 милиона динара, али, рачуна се да ће ЕПС до краја године напустити укупно 2.700 запослених.

Такође, Влада би ребалансом буџета, наводи Бајалац, могла да обезбеди 1,25 милиона динара којима би биле “покривене” накнаде и трошкови радника јавних предузећа са Косова и Метохије.

Сулудо је да, због све веће потрошње, пре свега у

Сулудо је да, због све веће потрошње у великим приватизованим фирмама, ЕПС увози струју по тржишним и продаје је по социјалним ценама

ји Србије под истим условима који важе и за Париски клуб.

Решење би, такође, каже наш саговорник, било да

Уместо 1,9, недостаје 2,4 милијарде

Зато што је Законом о раду прописано да се зарада за сменски рад увећава 26 од основице, мањак средстава за извршење Плана пословања новог ЕПС-а, у периоду јули-децембар ове године, неће износити 1,9 милијарди динара, него 2,4 милијарде. Да би се применило ново законско решење, потребно је да се за плате обезбеди нових пет стотина милиона динара и да се за толико дозволи прекорачење строго контролисане масе зарада, или да се пропорционално плате умање свима.

великим приватизованим фирмама, ЕПС увози струју по тржишним, а продаје је по домаћим, нереалним ценама и важећем тарифном систему. Док се некоме увећава профит, ЕПС-у се бележи све већи губитак. Зато ЕПС спрема предлог по коме би предузећа којима због повећаног обима производње затреба више струје него што су претходно уговорили, додатне количине плаћала бар по увозним ценама.

- Ове цене би износиле 4,5 евро центи за киловат-сат у скупљој и 2,4 евро цента у јефтинијој тарифи, објашњава Бажацац и додаје да би се то односило на све потрошаче који у току следеће зиме потроше више струје него у претходној. Дакле, увозна цена за прекобројне киловат-сате. То већ функционише у Црној Гори.

Овакав став ЕПС-а не чуди. Потрошња струје у Србији расте. У првој половини године је у односу на исти период лане повећана за више од три одсто.

А уз садашњу цену немогуће је очекивати да ће се било ко окренути рационализацији потрошње електричне енергије.

До краја године би, додаје наш саговорник, део средстава, око 120 милиона динара могао да буде обезбеђен и уколико би се средства од продаје преду-

*
Због јефтине струје за све, можда ће се укинути попусти за 165.000 најугроженијих домаћинстава и 30 одсто редовних платиша који имају петопроцентно умањење рачуна
*

зећа, издвојених из састава ЕПС-а, пренела у касу компаније. Већ је, наиме, почео процес приватизације фирми које су се осамосталиле пре две године - алексиначке "Бетоњерке", "Изградње" из Бајине

Баште, обреновачког "Сава ТЕНТ-а", "Бердап - Услуга" из Кладова и новосадског "Енергософта".

Линеарно повећање цене електричне енергије од 1.октобра уз смањење ПДВ-а (буџет се ионако хвали суфицитом) је такође потребно да би се покрио део вишег мањка и да се обезбеде потребна средства за реализацију ионако редукованих планова ЕПС-а. Уколико, међутим, Влада не прихвати одлуку о још једној овогодишњој корекцији цена, Управни одбор ЕПС-а, каже Бажацац, неће имати другог избора него да донесе одлуку о укидању свих садашњих попушта за потрошаче. Међутим, како би и после тога недостајало око 500 милиона динара, ЕПС-у би остале две могућности - прва, да већ угово-

рене послове и утврђену динамику плаћања поново преуговара и помера и друга, да узима скупе кредите. А уз све то, ваља припремити и новац за увоз недостајућих количина електричне енергије.

Решење мора да се нађе. У супротном, "сценарио" није тешко превидети - сигурност снабдевања потрошача биће смањена, увећаће се губици у мрежи, порашће трошкови електроенергетског система због растућег увоза...Ни редукције нису немогуће.

У овој причи, наравно, ваља поменути да је ЕПС и сам већ предузео озбиљне кораке ка повећању прихода, међу којима је и повећање степена наплате. План је, наиме, да сви потрошачи који, закључно са последњим даном јуна, имају дуг, уз текуће обавезе плаћају и део заосталих рачуна, како би децембар дочекали само са дугом по новембарској фактури. Дужници који не прихвате овакав "ритам" плаћања биће искључени, а заштићени потрошачи без одлагања утужени. ■

П.М.П.

Све већа потрошња струје: ноћ "претворена" у дан

Управни одбор ЕПС-а: Уредно снабдевање струјом

На седници Управног одбора ЕПС-а, одржаној 4. августа (председавао проф. др Јерослав Живанић) разматрани су и прихваћени извештаји о електроенергетској ситуацији у протеклих седам месеци, ремонту енергетских капацитета као и извештај стручног тима за разграничење обавеза између јавних предузећа ЕПС и

ЕМС. Донете су одлуке о усвајању Програма пословања ЈП ЕПС за период јул - децембар 2005. године, о повећању цена угља за индустрију и широку потрошњу и о именовању овлашћених лица која обављају послове из делокруга Скупштине Привредног друштва "Рудник Ковин", као и директора јавних предузећа Рударски

басен "Колубара", Електродистрибуције Београд и "Лимских хидроелектрана". Чланови Управног одбора ЕПС-а упознати су, такође, са налазом и мишљењем ревизора о извршеној ревизији финансијских извештаја за 2004. годину и са регулисањем дуговања ЕПС-а према повериоцима из Пољске

ЕПС ОДОЛЕО ИЗРАЗИТОМ ПОВЕЋАЊУ ПОТРОШЊЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

Максимално ангажовање капацитета

■ У периоду јануар-јул производња електричне енергије већа од билансиране за 1,167 милијарди, а од остварене у истом периоду 2004. године за 1,5 милијарди киловат-часова

З а седам месеци 2005. године, потрошња електричне енергије, у односу на предвиђену електроенергетским билансом, повећана је за 630 милиона, а према истом периоду протекле године за 720 милиона киловат-часова. Како је истакао Зоран Манасијевић, заменик генералног директора ЕПС-а, уредно снабдевање тако повећаног бруто конзума квалитетном електричном енергијом обезбеђено је захваљујући максималном ангажовању производних капацитета. Производња електричне енергије, наиме, у периоду јануар-јул већа је од билансиране за 1,167 милијарди, а од остварене у истом периоду 2004. године за 1,5 милијарди киловат-часова. За исто време у односу на биланс производња угља већа је за 570.000 тона, а откритке за 6,3 милиона кубних метара. Депоније угља у термо-

Услови пословања промењени због нове организационе целине ЕПС-а, цене електричне енергије, стопе инфлације, цене сировина..... чланови Управног одбора ЕПС-а

електранама у односу на билансиране количине мање су напуњене између 10 и 13 одсто, док су акумулације хидроелектрана, које износе око 90 одсто биланса, за 81 милион киловат-часова мање од предвиђених. Имајући у виду повећан рад капацитета и померен старт ремонта у неким од њих, Манасијевић је нагла-

сио да такав укупан добар резултат омогућава да се стање у депонијама угља и у акумулацијама до краја августа врати на билансиране количине.

Ремонти електроенергетских и рударских капацитета одвијају се према плану. И то посебно одлично иду генерални ремонти, који се према плану и уредно финансирају. Доста послова завршено је и у јулу, па је тако у ремонту тренутно шест агрегата у хидроелектранама, шест блокова у термоелектранама на угљаш и три блока у термоелектранама-топланама. У угљеном делу у ремонту су три система на коповима "Тамнава-западно поље", "Поље Д" и "Ђириковац". Кад је реч о дистрибутивним предузећима завршено је укупно 55 одсто предвиђених ремонтних послова. ■

Кадровске промене

Управни одбор ЕПС-а, на предлог генералног директора ЕПС-а, именовао је Стевана Милићевића за директора ЈП Електродистрибуција Београд и Ивка Шапоњића за директора ЈП "Лимске хидроелектране". Разрешени су, истовремено Горан Радовановић, досадашњи директор ЕДБ и Милан Бјелић, досадашњи в.д. директора "Лимских ХЕ".

За директора ЈП РБ "Колубара" именован је Драган С.Томић, досадашњи в.д. директора овог ЈП. Управни одбор ЕПС-а донео је и одлуку којом је овластио Милана Јаковљевића, помоћника директора за производњу угља у Дирекцији за производњу енергије ЕПС-а, Гордана Танића, финансијског контролора делатности у Дирекцији за економско-финансијске послове ЕПС-а и Саву Ковачева, директора инжењеринга у делу предузећа "Колубара - Метал" да обављају послове из делокруга Скупштине Привредног друштва за подводну експлоатацију угља "Рудник Ковин".

М. Филиповић

УСВОЈЕН ПРОГРАМ ПОСЛОВАЊА ЈП ЕПС- а

Опет губитак

С обзиром на измењене претпоставке на којима се заснивао Програм пословања ЕПС-а за 2005. годину, како у делу који се односи на статистичке и имовинске промене после старта рада два нова правна субјекта (ЕПС-а и ЕМС-а), као и у погледу финансијских и економских услова пословања и процене могућности реализације електроенергетског биланса и програма ремонта, чланови Управног одбора ЕПС-а усвојили су предложено иновирање тог програма. Тај иновирани Програм је уствари нови План пословања за нови ЕПС у периоду јул - децембар 2005. године.

Нови услови пословања од јула 2005. године настали су услед промене организационе целине ЕПС-а, цене електричне енергије, стопе инфлације, цена сировина, репороматеријала, горива, нафтних деривата... објаснио је Ратко Богдановић, директор Дирекције за економско-финансијске послове ЕПС-а. Незавесност и даље влада око курса девиза, који је тешко предвидети. У структури трошкова ЕПС-а нови моменат је и трошак на основу плаћања процењених услуга преноса за електричну енергију коју сада ЕПС има према ЕМС-у. Проблем представља и исплата накнада за сменски и ноћни рад, према члану 108. Закона о раду, за које у садашњој ситуацији није могуће обезбедити потребна средства. Крајњи резултат усвојеног програма је негативан - мањак 2,7 милијарди динара. Због тога је Влади Србије предложено низ мера како би се обезбедило довољно новца за реализацију свих полова из усвојеног плана.

Због раста потрошње електричне енергије за реализацију електроенергетског биланса неопходно је да се она увезе, с тим што је превелика разлика између домаће и увозне цене (продаје се по 2,4 а увози најмање по 4 цента за киловат сат) - истакао је Драгојло Бажалац, заменик генералног директора ЕПС-а. Од Владе Србије тражимо сагласност да цена електричне енергије за купце који у наредном периоду повећају потрошњу буде већа од одређене по тарифном систему, за ону количину коју троше више него претходне зиме. Властник, значи, треба да нађе начин да спречи губитак ЕПС-а по том основу, односно механизам како да их санира. Исплата накнада за сменски и ноћни рад, за коју је потребно у овој години 800 милиона динара, поред средстава којих нема, ствара и унутрашњи проблем.

Наиме, део радника би по том основу добио изузетно повећање зарада на терет осталих запослених. Бажалац је поменуо и неке мере које ЕПС предлаже да би се обезбедило недостајућих 2,7 милијарде динара, као што су укидање попушта од пет одсто купцима који уредно плаћају електричну енергију, утврђивање стопе пореза на додатну вредност за електричну енергију од осам одсто, уз раст цене електричне енергије од 1. октобра, као и да се због процењеног мањег прилива средстава, за најмање 280 милиона динара месечно, одустане од предложеног поновног увођења плаћања ТВ претплате преко рачуна за електричну енергију. ■

М. Филиповић

СИНДИКАТ РАДНИКА ЕПС-а УПУТИО ПИСМО
УПОЗОРЕЊА МИНИСТРУ ЕНЕРГЕТИКЕ

Траже уговоре

- Тражи се потписивање колективних и појединачних уговора у ЈП ЕПС и ЈП ЕМС, као и у свим предузећима издвојеним из ЕПС-а
- Не дају објекте друштвеног стандарда

Главни одбор Синдиката радника ЕПС-а упутио је прошлог месеца писмо министру рударства и енергетике Радомиру М. Наумову као последњу опомену и упозорење да ће предузети најрадикалније синдикалне мере уколико се хитно не испуне најважнији синдикални захтеви, који проистичу из раније потписаних споразума са Владом Србије. Пре свега, Синдикат тражи потписивање колективних и појединачних уговора у ЈП ЕПС и ЈП ЕМС, као и у свим предузећима која су издвојена из ЕПС-а. Синдикат сматра да на тај начин треба да се заштите права запослених у предстојећим процесима реструктурисања и могуће приватизације.

Такође, како је саопштено, Синдикат радника ЕПС-а тражи да се обуставе све активности Владе Републике Србије које воде ка продаји и приватизацији објеката друштвеног стандарда ЕПС-а, из-

грађених из фондова заједничке потрошње и зарада за послених. При томе се захтева да се испоштује споразум који је Влада потписала 1997. године и којим су ови објекти пренети на коришћење и управљање Синдикату радника ЕПС-а.

Посебно се од Владе Србије тражи да реализује обавезе које је преузела споразумима са штрајкачким одборима ЕПС-а прошле и претпрошле године, као и споразума којим је пролетос окончан штрајк запослених у "Приму" и "Геограду"

У саопштењу се назначавало да су упозорење потписали сви, односно 24 председника синдикалних организација у ЕПС-у, преузевши тако обавезу да ће, ако се изнети захтеви не испуне, почети припреме за организовање штрајка у својим синдикалним организацијама, односно у ЕПС-у. ■

А. Ц.

Шта ће бити са одмаралиштима ЕПС-а

На састанку у Министарству рударства и енергетике Србије, одржаном 1. августа, разматрано је неколико питања, на чијим одговорима инсистира Синдикат ЕПС-а. С обзиром на различите напоре продаје Синдикат ЕПС-а је, наиме, тражио да им министарство енергетике објасни шта је од тога тачно. После дуже дискусије, у којој су поред представника министарства учествовали и представници пословодства ЕПС-а, договорено је да Синдикат ЕПС-а упути овом министарству званичан допис у којем ће поставити такво питање, како би потом Министарство рударства и енергетике могло да затражи и званичну информацију од Владе Србије о судбини тих одмаралишта. Наиме, представници министарства енергетике су истакли да уопште нису упознати са тим делом преговора вођених са ММФ-ом, па због тога Синдикат ЕПС-а од овог министарства у овом тренутку и не може да добије одговор на то питање.

Разматран је, такође, и проблем настао са исплатом сменског рада у складу са чланом 108. Закона о раду. Уколико би се испоштовали тумачење Министарства за рад и социјалну политику Србије, уз чињеницу да је маса зарада у ЕПС-у замрзнута, применом овог члана дошло би, значи, до умањења зарада свих запослених у ЕПС-у. Пошто је постојеће тумачење овог члана двосмислено и недовољно јасно, од овог министарства затражено је, стога, његово додатно тумачење. У вези са тим проблемом ЕПС је затражио и ангажовање кабинета премијера Владе Србије ради усклађивања сарадње надлежних министарстава у решавању овог проблема. Незвесност око исплате сменског рада се, значи, наставља.

Акмулације скратиле извоз

■ Раст потрошње у јулу и недовољна попуњеност акумулација утицали на доношење такве одлуке

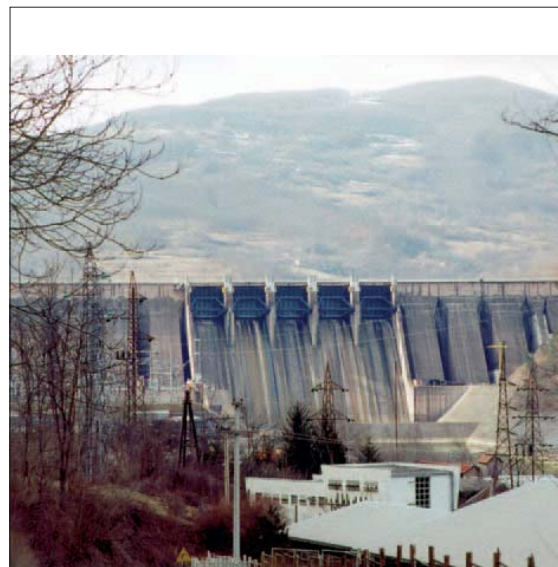
Да би се сачувало стање акумулација и оне попуниле према плану и спремиле за рад капацитета током зимског периода, ЕПС је био принуђен да откаже неколико уговора о извозу електричне енергије. - Ово је доста тежак период за рад електроенергетског система. Јул, август и септембар су сушни месеци, а тренутно у акумулацијама имамо око 80 милиона киловат-сати мање него што је предвиђено билансом, тј. 1.154 GWh, а по билансу је планирано 1.234 GWh - каже Максим Луковац, помоћник директора Дирекције за трговину и дистрибуцију електричне енергије.

На одлуку је утицао и податак да је конзум у јулу за 4,2 одсто већи од планом предвиђеног, а то је око 100 милиона киловат-сати, тачније по билансу је планирано 2.356 GWh а остварено 2.455 GWh. Да ли је реч о повећаној привредној активности или већем коришћењу расхладних уређаја током лета, тешко је рећи у овом тренутку, каже наш саговорник.

- Чињеница је и да је за првих шест месеци ове године потрошња на подручју Србије већа око 3,3 одсто него што је била у истом периоду прошле године. Један од узрока је и хладно време током јануара, фебруара и марта. Подаци говоре да је потрошња 2,8 одсто већа од предвиђене билансом, када је реч о првој половини године, објашњава Луковац и додаје да су аранжмани тј. понуде за тендере и уговори сачињени и склопљени у мају када је хидролошка ситуација била повољна.

- По билансу је предвиђено да ће електроенергетском систему ЕПС-а у новембру недостајати 67 милиона а у децембру 186 милиона киловат-сати, што је укупно 253 милиона. Извозом струје хтели смо да зарадимо како бисмо после сами себи могли да помогнемо. Учествовали смо на тендерима у окружењу, али како је време пролазило стање на депонијама и акумулацијама је бивало све лошије, били смо принуђени да од августа до новем-

РХЕ
"Бајина Башта":
Акумулације
под брижним
надзором

бра одустанемо од посла који смо добили на тендеру у износу од 140 милиона киловат-сати. Други уговор о извозу у износу од око 77 милиона киловат-сати, који смо склопили за период од јуна до октобра, били смо, такође, принуђени да откажемо за септембар и октобар. На срећу, друга уговорна страна је имала разумевања за наше тешкоће и није тражила да ЕПС плати пенале него је предложила да се уради репрограм и струја испоручи у априлу и мају следеће године. На тендеру који је ЕПС добио положена је банкарска гаранција која је активирана с обзиром да се нисмо појавили. Штета је много мања него да смо извезли 140 милиона киловат-сати које бисмо касније у децембру мо-

рали да купујемо по много вишој цени.

Електропривреда Србије предузима све мере да обезбеди добро снабдевање потрошача електричном енергијом најпре из сопствених капацитета, па тек када то није могуће, решење се налази у увозу. Како каже Луковац, од 1. децембра стање у акумулацијама би требало да буде такво да покрије предвиђени недостатак од 186 милиона киловат-сати, а да се евентуално увезе снага која би ЕПС-у помогла током зимског периода.

- До децембра треба да попунимо акумулације изнад плана, јер све то може само да помогне мањем увозу струје у зимском периоду - закључује Луковац. ■

А. Чолић

ШТА ЈЕ ПОКАЗАЛА СТУДИЈА ИАУС О ПРЕСЕЉЕЊУ МЗ ВРЕОЦИ

Велико интересовање за "сеобу"

Са Институтом за урбанизам и архитектуру Србије (ИАУС), ЕПС је недавно уговорио Студију пресељења МЗ Вреоци, којом је потребно анкетирати грађане о модалитетима пресељавања на нову локацију и извршити процену објеката и имовине мештана, као и попис гробних места. Посао око анкетирања грађана ИАУС је привео крају а настављају се активности у вези са проценом вредности имовине. Незванични резултати анкете показују велико интересовање мештана -

око 53 одсто - за индивидуално пресељење домаћинства.

Како истиче Мирољуб Божовић, помоћник директора РБ "Колубаре" за стратешка питања, тај извештај је подлога за израду Идејног пројекта са Студијом оправданости, који ради "Колубара пројект" и који ће бити завршен до 15. октобра, када ЕПС може донети одлуку о могућем пресељавању. Реално је очекивати да Влада Републике Србије коначну одлуку донесе до краја новембра ове године. Тек након те одлуке почи-

ње процес имплементације, који садржи низ активности и обавеза, како Колубаре, ЕПС-а, СО Лазаревац, тако и Скупштине Србије и скоро свих министарстава.

Досадашње активности се одвијају по усвојеном плану. Паралелно са СО Лазаревац ради се на обезбеђивању подлога за урбанистичка решења пресељавања гробних места, као и припреме за пресељење мештана на нову локацију.

Р.Е.

ИСПЛАТЕ ПОВЕЋАНИХ НАКНАДА ЗА СМЕНСКИ РАД

Закон смањује плате

■ Да би се применио члан 108 Закона о раду, платном фонду ЕПС-а на годишњем нивоу недостаје милијарда динара ■ Или ће се свима плате смањивати да би се обезбедила ова средства, или ће маса зарада морати да се увећа

Одредба члана 108 Закона о раду, кажу правници, свим је јасна. Њом се прописује да се запосленом основна зарада за ноћни и сменски рад увећава најмање за 26 одсто од основнице уколико такав рад није вреднован при утврђивању основне зараде. То је новина у односу на претходна законска решења, али и у односу на праксу у готово свим јавним предузећима. У Електропривреди Србије такође.

Према Посебном колективном уговору ЕПС-а, за ноћни рад добија се 45 одсто више од основнице, а за сменски рад основна зарада увећава се два одсто. Својевремено, када је овај уговор усвајан, било је то врло високо вредновање ноћног и сменског рада. Сада је то мање него што нови закон даје као минимум. Законодавац је, наиме, прописао знатно већу надокнаду за сменски рад, а у накнадном тумачењу које је недавно дало Министарство рада, запошљавања и социјалне политике објашњено је да се увећања по свим основима сабирају и да проценат увећане зараде не може да буде мањи од збира

процента по сваком од основа увећања.

Према томе, запослени који ради у сменама за све радне часове добија увећање основне зараде за 26 одсто и још за ноћни рад плус 26 одсто. Дакле, за ноћне сате рада основна зарада увећава му се укупно за 52 одсто. У то се, наравно, не урачунавају надокнаде за рад у дане празника и остале које такође

ЕПС је између чекића и наковња, између министарства које је замрзло масу зарада и оној које је увећало накнаде за сменски рад

могу да увећају зараду.

Није тешко разумети да повећање плата следује свим сменским радницима, што, наравно, не би било лоше када би имало одакле да се исплати и када се тиме не би направиле диспропорције у систему расподеле, које би до неслућених граница могле да супротставе сменске раднике са запосленима у секторима који не раде у сменама, као што су службе одржавања, инвестиционе градње, планирања, правних или економских послова.

Што се исплате тиче, како

су рекли у Дирекцији за економско-финансијске послове, да би се поступило по члану 108 Закона о раду, платни фонд ЕПС-а требало би на годишњем нивоу да се увећа за готово милијарду динара. У исто време, међутим, на снази је ограничење укупне масе средстава за зараде у ЕПС-у, према захтеву ММФ-а, који и иначе највеће примедбе има на примања у јавном сектору. Дакле, Динкићево министарство, због тога, строго контролише укупну масу зарада и не дозвољава да се она и за пару повећа. Лавовићево је, пак, Законом о раду, наметнуло (и прописало) увећање плата делу запослених, односно сменским радницима.

Ко је у овој ршомонијадии чекић, а ко наковањ, тешко је рећи. Једино је јасно ко је између њих. Закон се мора применити, а дозвољена маса за зараде не може да се прекорачи. Одговор на питање шта да се уради још се тражи.

Ако би се она недостајућа милијарда динара издвојила из укупне, органичене, масе зарада, то би значило да би морало да се свим запосленима у ЕПС-у плата умањи за око шест одсто. Свакако и

сменским радницима, који би тек потом могли да добију оно увећање од 26 одсто за рад у сменама. У коначном, дакле, њихове зараде за ноћне сате не би се са садашњег нивоа увећале за 52 одсто, већ са умањеног за део средстава који је потребан за исплату по новом закону.

Неки синдикалисти верују да је могуће да се Закон о раду примени тако што би се сменским радницима дало прописано увећање, а онда да се "пеглањем" пропорција плате увећају и свим осталима. Штавише, на томе и инсистирају. Други су реалнији и тврде да су то у постојећим условима само лепе жеље.

У Централни Синдиката ЕПС-а све се ставља на вагу, али највише се страхује од смањивања плата, које би, како кажу, изазвало незадовољство великог дела запослених. При томе подсећају да ограничавање раста зарада у ЕПС-у већ узима данак одласком врних стручњака из наше компаније, а уколико би се догодило да сменски радник добије и два и по пута већу плату од оног ко не ради у сменама, како неки предрачуни показују да ће бити, морали би да се преиспитају и важећи коефицијенти, односно критеријуми према којима су они утврђивани.

У сваком случају, Синдикат је пред опасношћу да му се чланство подели по основу различитог материјалног интереса, на сменске и остале раднике. Пословодство, пак, пре свега је пред проблемом како да обезбеди средства за увећане исплате и да при том не изазове конфронтације запослених. Хоће ли и у овоме ММФ бити арбитар?

А. Цвијановић

Закон о раду увећао накнаду за сменски рад, а маса зарада "на леду": из ТЕНТ-а

ТЕ “Колубара Б” на листи приоритета

■ До 2020. године региону ЈИЕ, уколико се заједнички планира, биће потребно нових 11.000 мегавата уместо 15.500 ако свака земља понаособ гради за себе

Региону југоисточне Европе, уколико би се развој производних капацитета заједнички планирао, до 2020. године биће потребно нових 11.000 мегавата уместо 15.500, ако питање развоја свака земља буде решавала сама за себе. Значи, заједничким планирањем развоја производних капацитета и заједничким планирањем њиховог рада, у периоду од 2005. до 2020. године, уштедело би се седам милијарди долара или 10

одсто потребних средстава.

Наведена констатација изнета је недавно на 27. саветовању ЈУКО ЦИГРЕ, приликом презентације Студије перспективног развоја про-

*
Заједничким планирањем развоја производних капацитета до 2020. године уштедело би се седам милијарди долара
*

изводних капацитета електроенергетских система земаља југоисточне Европе, а потом је то и у НИИ-у поновила Ка-

ПРОГНОЗА РАСТА УКУПНЕ ПОТРОШЊЕ					
	ОЧЕКИВАНА ПРОГНОЗА				
	Укупна потрошња 2005. (GWh)	Укупна потрошња 2010. (GWh)	Укупна потрошња 2015. (GWh)	Укупна потрошња 2020. (GWh)	Стопе раста (%)
Албанија	6,695	7,802	9,391	12,490	4,2
Босна и Херцеговина	10,432	11,871	13,783	16,404	3,1
Бугарска	34,354	37,684	40,678	42,481	1,4
Хрватска	16,386	19,145	22,336	25,889	3,1
Македонија	7,108	7,744	9,060	10,965	2,9
Црна Гора	4,370	4,448	4,513	4,820	0,7
Румунија	49,554	53,476	62,103	76,796	3,0
Србија	31,285	33,341	35,573	37,556	1,2
УНМИК	6,019	6,735	7,050	7,800	1,7
Регион	166,203	182,246	204,487	235,201	2,3

ролин Јунгр, шеф Канцеларије Светске банке у Србији и Црној Гори. Оно што је за нас посебно важно у целој овој причи, свакако је чињеница да је у објекте, који се, са регионалног аспекта, издвајају високим степеном исплативости, уврштена и наша ТЕ “Колубара Б”. Уз њу су: нуклеарне електране Белене и Черне Воде, изградња 300-мегаватне и 500-мегаватне јединице на косовски

лигнит, затим 300 и 500-мегаватне гасне јединице са комбинованим циклусом и 100-мегаватне когенеративне гасне јединице.

Поменути студија, такође, потврдила је значајну улогу хидроелектрана и пумпно-акумулационих постројења у покривању вршног оптерећења и снижавању маргиналних трошкова рада система. Изабрани регионални план развоја не указује на потребу изградње ни једног хидроенергетског постројења,

Новинари из Пољске у ЕПС-у

Новинари из Пољске на копу Тамнава-Запад

Група новинара из Републике Пољске боравила је ових дана у посети Електропровреди Србије. Поред упознавања са компанијом, новинари су обишли и Рударски басен “Колубара”, где је било речи и о реализацији кредита пољске владе за набавку и монтажу опреме за Површински коп “Тамнава-Западно поље”. Новинари су били и гости Сектора ЕПС-а за односе с јавношћу где су се у разговору са Слободаном Митровићем, помоћником директора Дирекције за Стратегију и инвестиције упознали са најважнијим пословима у производњи угља, као и са могућим правцима реструктурисања ЕПС-а.

ИЗ ИНТЕРВЈУА ДАНИЈЕЛА ЦВЈЕТИЧАНИНА НОВОСАДСКОМ "ДНЕВНИКУ"

ЕПС се свесно упропашћава

■ Слагжете ли се са појединим економистима, који сматрају да економску политику у Србији заправо и не води Влада, већ ММФ – једно је од питања које постављено економисти др Данијелу Цвјетичанину у интервјуу објављеном у новосадском "Дневнику" 18. јула 2005. године?

- Велики светски економисти попут Кругмана и Штигилица оптужују ММФ и Светску банку да спроводе исти концепт развоја, такозвани "Вашингтонски консензус" за све земље, а да притом он не одговара свима једнако. Но, чак и ако би се тај концепт спроводио у Србији у најгрубљој форми, то би било боље од економске политике Владе. Она, и то у таласима, води комбинацију концепта ММФ и Светске банке, са једне и дириговане, партијско-командне привреде са друге стране. На тај се начин неким фирмама помаже разним субвенцијама, а друге се упропашћавају.

■ Шта очекујете од предстојећег реструктурирања јавних предузећа?

- ЕПС је пример предузећа, које ће добро радити у свим својинским режимима, приватном државном и друштвеном. Чак и када је цела привреда била на најнижим гранама, ЕПС је био у стању да одржава производњу, близу нивоа сво-

јих техничких капацитета. Зато се поставља питање да ли ЕПС, НИС, а пре свих Телеком, као најпрофитабилнију компанију, треба продати.

■ Па није ли већина јавних предузећа у озбиљној финансијској кризи?

- Па наравно, јер власт чини све, укључујући и политику цена, да упропасти њихове финансијске перформансе. Свесно се иде на то да се ЕПС упропасти, затим распарча и прода будзашто неким, који ће онда подићи цене струје и знати да искористе добре перформансе те компаније.

■ Званичници тврде да се политиком цена чува стандард и уједно јавна предузећа приморавају на рационализацију и смањење трошкова.

- Држава само тобоже води бригу о грађанима, држећи цене јавних предузећа на ниском нивоу. чим их упропасти и јевтино прода, држава ће пореским обвезницима поручити да могу да одахну, јер се више губици тих фирми неће санирати новцем из буџета. Е, онда ће неко други да дође и подигне цене, а грађани ће да се чупају за косу. Прво што држава за ЕПС неће добити колико он стварно вреди, а друго што ће цене струје порастати. После приватизације слично се већ догодило са ценама неких производа као што је цемент. ■

НОВА "ДЕОБА" МАКЕДОНСКЕ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ

Из ЕСМ - две компаније

■ Раздвајање на производни и дистрибутивни део окончаће се до септембра ове године ■ Фаза приватизације требало би да се заокружи до средине наредне године

У складу са закључцима македонске Владе, у АД ЕСМ се интензивно ради на спровођењу друге фазе реструктурирања компаније, којом се предвиђа да се, до септембра ове године, ЕСМ подели на два посебна правна субјекта. И то, једно предузеће за производњу, а друго за дистрибуцију електричне енергије. Ове активности се одвијају у складу са претходно утврђеним акционим планом, којим су предвиђени и прецизни рокови за окончање конкретних послова. Министар за економију у македонској Влади, Фатмир Бесими рекао је да до септембра ове године треба да се обави регистрација ова два нова друштва и следи фаза приватизације, која би требало да се заокружи у првој половини идуће године.

Сама приватизација је, иначе, на неки начин условљена од ЕБРД, која је Влади дала 45 милио-

на евра кредита, са временски условљеном купопродајом акција нових компанија, којима ће се одобравати одговарајуће и транше кредита до краја приватизације. Зато, када се две компаније упишу у судски регистар, како појашњава Бесими, Влада ће одлучити за који ће се модел приватизације одредити, односно шта и како ће да се продаје и да ли ће се истовремено расписати један или два посебна тендера.

У наредна два месеца - до поделе, имајући у виду значај који има електроенергетски систем за целокупну економију земље, Влада Македоније настојаће да међународне финансијске институције дају подршку приватизационим активностима у производњи, а посебно око управљања водама. Циљ је, како је истакнуто у Влади, да се дефинише позиција хидроелектрана, односно могућности њиховог давања под концесије. Паралелну анализу ове проблематике ће начинити домаћи експерти и заједно са консултантом "Мајнел банком", размотриће правну регулативу у вези са управљањем водама. Циљ те анализе је да се добија јасна слика да ли је законска регулатива на задовољавајућем нивоу и од тога ће зависити коначан процес приватизације производних капацитета ЕСМ. И поред кратког рока и посебно пажње Владе шта ће и како да се уради у наредном периоду, АД ЕСМ ће до септембра свакако завршити део задатих послова, а то је комплетан завршетак процеса реструктурирања сектора и раздвајање садашње електропривреде Македоније ЕСМ на још два правна субјекта. ■

Управљање водама чека правну регулативу: Акумулација ХЕ "Шпиље"

због високих улагања у њихову градњу. Резултати анализе осетљивости указали су да, уз значајно повећање цена гаса, расте исплативост изградње хидроенергетских постројења.

Анализирајући прогнозиране стопе раста потрошње, уочава се значајна разлика између појединих електроенергетских система. Најнижа очекивана просечна годишња стопа раста је на нивоу од око 1,3 одсто годишње, док је највиша око 4,9 одсто годишње.

Даља истраживања су показала да је неопходно појачање преносне мреже у региону, нарочито у Србији, Румунији и Албанији. На основу резултата истраживања у оквиру SECI пројекта, идентификовани су следећи преносни водови, који би у региону требало да се изграде до 2010. године. И према казивању Каролин Јунгр ту се, када је реч о нашем подручју, мисли на преносну мрежу на југу Србије - 400-киловолтни коридор на потезу Ниш - Лесковац - Врање - Скопље. И друга око Београда. Очекује се, речено је овом приликом, да ће да буде потребно појачање источно-западних коридора Угљевик - Сремска Митровица (односно између Б и Х и Србије).

Према SECI пројекту до 2010. године предвиђена је и градња 400-киловолтних далековаода: Касхар-Подгорица (између Албаније и Црне Горе); Марица исток - Филипи (између Бугарске и Грчке); Церна Могила - Штип (између Бугарске и Македоније); Ернестиново - Песч (између Хрватске и Мађарске); Бекешчаба - Надаб (између Мађарске и Румуније) и Флорина - Битољ (између Грчке и Македоније). ■

Зашто је ЕПС остао без половине капитала

■ Одржавање социјалног мира ниском ценом струје води у још веће губитке, с којим се, кад-тад, држава морати суочити

Мени се чини да у овој држави, па дакле и актуелној влади, нико ме није стало да Електропривреда Србије “изађе на зелену грану”. Ако то није тако, нека ме убеди у супротно, тврди за наш лист професор др Јован Ранковић одговарајући на само једно питање - докле ће трајати гордо посртање ЕПС-а са свим погубним последицама по тај систем, укупну привреду, па и друштво.

Листајући подебели свежањ табела у којима су приказани лањски, али и серија података о пословним резултатима привреде Србије у последњој деценији, др Ранковић као са скенера износи податак по податак о незавидном положају ЕПС-а у последњих десетак година. Указује на вртоглави раст губитака који се никаком микроекономском чаролијом не могу избећи нити зауставити. Можемо, вели, отпустити све раднике, али ће систем опет правити губитке. Одржавање социјалног мира у друштву, ниском ценом струје, води у још веће дубиозе, с којим се, кад-тад, ова држава мора суочити, каже професор, подсећајући да је нешто више од 23.000 запослених, организованих у двадесетак предузећа, направило у минулој деценији (од 1994. до 2003.) око 181,1 милијарду динара кумулираних губитака.

Фрапантност ове цифре добија на силини тек када је саопштио да је ЕПС,

Проф. др ЈОВАН РАНКОВИЋ

Број запослених није одлучујућег значаја

- Број запослених у ЕПС-у није одлучујућег значаја за цену струје и опстанак самог система, али то, наравно, каже Ранковић никако не значи и једнократну аболуцију од сваке одговорности руководства за домаћинско трошење новца у ЕПС-у. Једно од, краткорочнијих, решења је поступно увођење цене струје по европским мерилима. Ако то не учинимо што пре, а на држави је да води социјалну политику, суочићемо се веома брзо са дубљим проблемима у том предузећу. Струје неће бити довољно, а она је најскупља када је нема и, што је још најгоре, нећемо наше људе научити да је штедљиво и рационално троше, јер је реч о најплеменитијој врсти енергије, наглашава проф. Ранковић.

Проблем ЕПС-а тиме, међутим, неће бити сасвим решен. Потребно је покренути озбиљан процес санације система. Јер, да је ЕПС уз више цене успео да прикупи и 65,8 милијарди динара, колика су била потраживања у 2004, сигурно не би натоварио себи чак 105 краткорочних и око 51 милијарду дугорочних обавеза. Спас ЕПС-а није у “надуваној” вредности основних средстава и тиме покривеним губицима, већ у његовој, како рече професор, доследној санацији. А то није ништа друго до поравнање са потражиоцима и дужницима. Може то да се учини и у складу са оним што предвиђа нови Закон о стечају, а тај вид санације познаје и упоредно трговачко право, рекао је на крају разговора за лист “kWh” проф. др Јован Ранковић.

управо због губитака, изгубио 48,44 процента сопственог капитала. Од свих 35 грана и 14 области ЕПС има убедљиво највеће губитке.

Као последица тог кварења финансијске структуре предузећа имамо на другој

томе су потраживања достигла око 51 милијарду динара. Шта то значи? Да је ЕПС због вишегодишње беспарице своје послове, па дакле и улагања у опрему, најчешће финансирао парамом позајмљеним на кратак рок. Изгубили су добар део капитала и зато је сада у веома тешкој ситуацији са ликвидношћу, процењује др Ранковић.

У последње две године догодио се, међутим, изненадан обрт. Нешто због умеренијег раста цене струје, а понајвише захваљујући књиговодственој “гимнастици” коју је држа-

За ЕПС као перјаницу наше привреде потребна хитна санација, а не продаја

ва великодушно вежбала са свим предузећима у високим губицима, у последње две године имамо знатно умеренији раст губитака - 4,8, односно 6,5 милијарди динара.

Које је то у интересу?

- Нико ме дугорочно, а на краје стазе многима, па и држави која није спремна да се суочи са пуном, економском ценом електричне енергије, - истиче др Ранковић и подсећа да је ЕПС, такав какав је, ипак, перјаница наше привреде. Спада, дабоме, у ред великих предузећа, али у ону невеселу групу од 383 фирме, са око 400.000 запослених, у којима је сконцентрисано четири петине свих губитака у индустрији и рударству.

Шта се, међутим, лане догодило. Сагласно једном од Међународних рачуноводствених стандарда, посебно оним под шифром MSFI-1, извршено је покривање губитака, наравно не само у ЕПС-у, на терет резерви и нераспоређеног добитка уз могућност да изврши поновну процену имо-

У минулој деценији (1994.-2003.год) ЕПС због губитка изгубио 48,44 процентија сопственог капитала - највише од 35 грана и 14 области

стри, наглашава наш саговорник, повећане обавезе. Дугорочне су догурале до 57, а краткорочне свих 75 милијарди динара. При

ФОТО: Н. ДРЧА

вине. Пружену шансу сви су, па и ЕПС, искористили. ЕПС је повећао вредност основних средстава са 263,5 у 2003. на 388,7 милијарди динара у 2004. години. Разлика, од око 120 милијарди динара, није резултат инвестиција, већ поновне процене вредности капитала. Том поновном проценом, указује даље професор Ранковић, створене су ревалоризационе резерве, а сагласно поменутом рачуноводственом стандарду и могућност да покрију губитке. Тиме је кумулативни губитак од 180 сведен на око 84 милијарде динара. Проблем губитака, међутим, како га наш саговорник види, није уопште решен. Напротив. Тек сада долазе искушења.

У назначених 35 грана у индустрији и рударству прошле године, управо захваљујући погодностима обрачуноског система, губици су били свега 36, а у укупној привреди 45,5 милијарди динара. Али, то је

Приватизација самоубилачки потез

На питање, да ли је једно од решења за ЕПС његова приватизација, др Ранковић као из топа каже: Био би то самоубилачки потез државе. Решење није у његовом распарчавању и продаји, већ у санацији, а након ње у превођењу у акционарско друштво у коме ће држава имати већински пакет акција. Дати некоме да самостално одлучује о енергетској судбини земље равно је привредној трагедији, а држава би себи натоварити на врат, слично случају САРТИД, огромне износе губитака и дугова које ови порески обвезници нису у стању да плате.

нето резултат настао као разлика пребијања свих добитака и губитака. Непребијени губици били су, иначе, 130 милијарди динара.

Ако постојано не дођемо до цене стипује по европским мерилима и социјалну полицику не пребацимо у државу, ЕПС ће се веома брзо наћи у великим проблемима

Шта то значи?

- Да, имамо опасан привид бољитка, а ситуација је подједнако драматична као и током целе протекле де-

ценије. Сада су само износи нешто мање наизглед застрашујући, иначе суштина остаје готово непромењена, упозорава др Ранковић и додаје да индустрија и рударство, са 14.587 предузећа, после покрића губитака има 805 милијарди динара укупног капитала, а у томе само ЕПС 307 милијарди динара. Дакле, закључује, у само двадесетак предузећа електропривреде са нешто више од 13.000 радника сконцентрисан је толики капитал, а, нажалост, сразмерно томе и - губици.

Тако, на једној страни имамо, књиговодствено,

осетан пад губитака, али и опасност о којој за сада нико неће да говори, каже др Ранковић. Реч је, вели, у замци која се зове поновна процена вредности постројења и грађевинских објеката (за око 120 милијарди динара) али њу неизоставно мора да прати раст трошкова за амортизацију у наредним годинама. Било би јако добро када би тај повећани издатак пратили и повећани приходи, али како се сада чини, ЕПС ће се, опет, суочити са губицима, јер цена његовог производа не прати у истој мери не само производне трошкове.

Да појасним, каже наш саговорник. Повећање вредности имовине само је одложило дугорочно питање губитака. Они ће се сада само исказивати по основу повећаних трошкова за амортизацију. Нека та стопа буде свега седам процената, али на додатних 120 милијарди динара повећане вредности ваља издвојити најмање 8,5 милијарди живих пара. ■

Лазар Станковић

Чувари инфлације

■ ЕПС и НИС су поуздани чувари инфлације, па струја и деривати не смеју да поскупљујују, без обзира на дешавања на тржишту
 ■ Када НИС оствари биланс а приватници одустану од прераде нафте због губитака, настану несташнице, док ЕПС нема право на несташнице, јер има обавезу да пребацује билансе и продаје увозну струју испод цене

Цена струје је од 1. јула повећана за око 9,5 одсто, баш како је најављивао министар Млађан Динкић, истичући да би већим процентом била подстакнута инфлација. Због изостанка априлског покушљања ЕПС је забележио значајно умањење прихода (на годишњем нивоу око четири милијарде динара) па даље редуковање свих могућих планова, пре свега инвестиција и ремоната, следи као сасвим логична последица. Дакле, ЕПС и даље остаје чувар инфлације и најпоузданији социјални радник. Што притом, једе сам себе и постане све јевтинији, као да никога не брине. Уз ову корекцију у другој половини године мањак ће бити око 2,4 милијарде динара. Помоћ ће, најављује ЕПС, потражити у буџету, што значи да ће мањак пара и заштиту оних који имају или оних који не плаћају струју, опет платити и они који иначе редовно плаћају струју

Киловат - сат је сада достигао 3,7 евро центи, али је сигурно да ће до краја године, уз овакав динар, бити враћен на ниво на коме је био пре 1. јула. Тако ће та трка у једном затвореном кругу да се настави као и много пута раније. Према препорукама Светске банке и EBRD, цена струје у Србији требало би ове године да износи 4,5 центи. И ЕПС сматра да

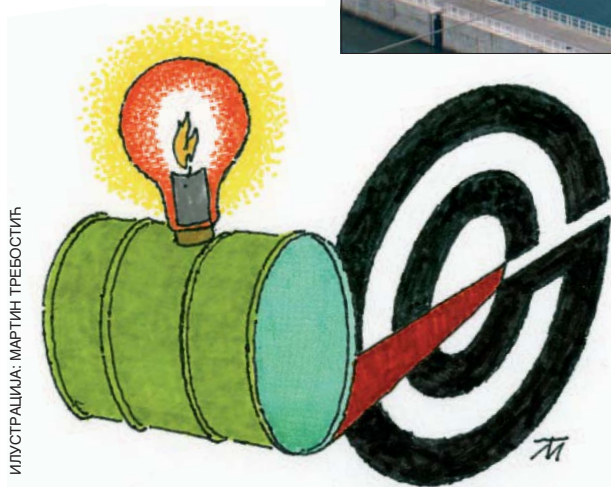
му за неко нормално пословање треба најмање та цена. У њој нема инвестиција, развоја, екологије... Чини се да је већ непристојно поредити цене српске струје и оне из окружења, јер је тамо киловат - сат неколико пута скупљи. Та поређења чини се, никога не узбуђују.

Поред битке за цену, ЕПС се бави и реструктурирањем, пре свега одвајањем неелектропривредних делатности. Када се на то дода смањивање губитака у преносу и дистрибуцији, решавање проблема наплате, дугова, крађе струје... јасно је да у ЕПС-у нема времена за предах и оклевање. Како да се наплати бар део од око 40 милијарди динара колико потражује, питају се у ЕПС-у, али не знају одговор на то питање. Ипак, чине све да наплату повећају и узму новац где год је то могуће пре него што нека фирма оде у приватизацију. Искључење струје више нико не брани а ургенције ра-

*
*И поред суфицита у буџету,
 Министарство финансија се не
 одриче енормних захватања из
 цене деривата и одбија да смањи
 ПДВ на струју са 18 на осам одсто*
 *

них министара ништа не помажу. Недавно су у Нишу осуђени и први крадљивци струје, што се одскора третира као кривично дело, па ће можда и та нова судска пракса помоћи ЕПС-у.

Бердап II: Како се изборити за реалну цену струје

Од истрајности надлежних у примени ове две мере веома зависи и финансијска судбина ЕПС-а, без обзира на све блокаде које долазе од стране министра Динкића. Ако се повећа наплата и смање губици, што технички, што кроз крађе, и ЕПС-у ће бити боље, односно, мање пара ће се "тражити од Динкића". ЕПС је, дакле, само једна страна српске енергетске медаље или један од поузданих чувара српске инфлације.

После корекције цене струје и сасвим извесног повећања цена горива, потрошачи ће се, најављују економисти, највероватније, суочити са фронталним повећањем цена, иако произвођачи нерародно признају да ће одмах кориговати цене. Кажу да тек праве анализе и снимају ситуацију. Неки не чекају, већ одмах подижу цене.

А сада о другом чувару инфлације или другој страни енергетске медаље, о НИС-у. Уколико Министарство финансија настави да онемогућава примену Уредбе о ценама деривата нафте и практично спречи поскупљење горива на пумпама, наредних недеља несташнице би могле да се појачају. Малопродајне цене деривата требало би, према Уредби, да буду веће за 6,50 динара, па због тога приватници не желе да увозе сирову нафту јер им то ствара губитке. С друге стране, НИС, како су недавно саопштили званично те фирме, не намерава да повећава увоз нафте и испоручује тржишту количине које су обавеза приватника. Довољно је наших 75 одсто, кажу у НИС-у.

У прва четири месеца ове године, према подацима НИС-а, приватници нису увезли око 100.000 тона си-

рове нафте, на шта су се обавезали уговорима и зато је на тржишту било 28.080 тона мање дизела Д2 и 4.160 тона евродизела. У односу на исти период прошле године НИС, истичу у државној компанији, повећао прераду за 20 одсто а приватници су је смањили за 60 одсто.

Све и да је енергетика Србије у много бољем положају него што јесте, изјава министра финансија Млађана Динкића о забрани поскупљења нафтних деривата и смањењу поскупљења струје не би изазвала мање оштре реакције. "Из калкулације се види да је само у последњих неколико дана цена нафте на светском тржишту скочила, а у јуну је, рецимо, била пет одсто нижа." - Мислим да морамо да мењамо и Уредбу којом се дозвољава повећање цена горива. Мора најмање у 15 дана просечна цена да буде изнад два и по одсто у

односу на претходну цену да би се дозволило поскупљење горива. Предложићемо Влади да не одобри повећање цена горива, изјавио је Динкић у интервјуу Радију Б 92.

О томе колико су усаглашени ставови у надлежним ресорима говори и незванични став Министарства

ЕПС и даље остаје најпоузданији социјални радник који једе сам себе и постаје све јевтинији

рударства и енергетике, изнет истог дана када је и Динкић дао изјаву - да ће нове, максималне цене деривата нафте бити одређене до краја недеље, до када ће бити испуњени сви услови предвиђени Уредбом о ценама деривата нафте. "Игранка" са ценама деривата траје и тешко је предвидети како ће се завршити, тек Динкић се веома труди да цене деривата, баш као и цене струје држи

Инфлација око 12-13 одсто?

Поскупљење електричне енергије и горива подићи ће стопу инфлације за око 1,2 одсто - каже Стојан Стаменковић из Економског института. Већи утицај на цене имаће струја, око 0,8 одсто, а гориво око 0,4 одсто. Надам се да ће због најављеног смањења пореза на додатну вредност неки произвођачи ипак мало смањити цене, што ће делимично ублажити овај удар и спустити га на један одсто. Ако би се инфлација у овој години зауставила на око 12-13 одсто биће добро, каже Стаменковић.

Суфицит штети енергетском сектору

Исказани суфицит, ма колики био и којом математиком добијен, индиректно штети енергетском сектору. Наиме, управо је министарство финансија дуго одбијало да променом закона о акцизама, њихово смањење из скупштине пребаци у делокруг рада Владе. Тиме би се добила већа флексибилност у спречавању негативних утицаја повећања цене нафте на светском тржишту на малопродајне цене. Штавише, суфицит говори да су државна захватања и овде била превелика. Такође се одбија и идеја да се и поред препуног буџета, смањи ПДВ на струју са 18 на осам одсто.

"на узди". НИС мора да обезбеди количине по билансу, без обзира на губитак, док приватници, чим нема профита, забораве на своје обавезе, уосталом, као што држава заборави на своју уредбу. Кад је реч о ЕПС-у, прича је јасна - струје мора да буде колико год траже потрошачи а не купци, па макар ЕПС и увозио по знатно вишој цени од оне по којој продаје. Против такве "економије", министар финансија, економиста по струци, нема ништа против. Напротив.

Тако сада имамо с једне стране, гомилање губитака у предузећима где је држава власник, а с друге, гомилање пара у буџету те исте државе. Наиме, ребаланс буџета, недавно усвојен, донео је у каси тог власника суфицит од 32 милијарде динара. Министар финансија Србије Млађан Динкић је, образлажући предложене измене Закона, рекао да ће ребалансом буџета приходи бити већи за 9,3 одсто од планираних, пошто би уместо 396 милијарди динара приходи требало да износе 433 милијарде динара. Расходи буџета, испланирани на 416,6 милијарди динара, смањени су на 401 милијарду динара, тако би на крају године вишак у државној каси требало да буде 32 милијарде динара, иако је овогодишњим буџетом испланиран дефицит од 20,5 милијарди динара. Део буџетског суфицита биће утрошен за отплату главнице јавног дуга у износу од 23,5 милијарди динара, док је 5,5 милијарди динара намењено програмима под-

стицаја извоза, запошљавања и стамбеног кредитирања.

"На крају године као вишак у буџету остаће око три милијарде динара, које се заједно са планираних 27 милијарди динара прихода од приватизације могу искористити за смањење дефицита текућих плаћања са иностранством и исплату јавног дуга", навео је министар финансија Србије. Динкић је истакао такође, и да је планирани буџетски суфицит нужан због додатног смањења главнице јавног дуга, спољнотрговинског дефицита и најавио да ће омогућити да се следеће године смањи порез на плате.

Са друге стране, они који у електроенергетици брину да струје буде без обзира колико то кошта и по којој се цени продаје, прича о буџетском суфициту не може оставити равнодушним, поготово када се зна да је ЕПС због кашњења поскупљења струје планираног за април увећао мањак (3,7 милијарди динара). То му неће бити надокнађено из буџета. Сада ЕПС покушава да бар нешто добије од тог суфицита, јер сматра да су инвестиције, ремонт...такође приоритет, не само за ЕПС, већ и државу. Тек да се зна, после свега, овај нови ЕПС имаће на крају године губитак око 8,5 милијарди динара, стотинак милиона евра и то само за другу половину године, отако постоји нова фирма. Брине ли то власника, док размишља коме да да паре из суфицита. ■

Раде Репија

ОД 15. АВГУСТА НОВИ БТО СИСТЕМ НА ПК "ТАМНАВА - ЗАПАДНО ПОЉЕ"

Производња јаловине за трећину већа

■ Кредит од пољске владе добијен је под повољним условима - грејс период од две године и рок отплате од 14 година

После готово две године од ступања на снагу уговора са пољском владом, на ПК "Тамнава - Западно поље" 15. августа ће бити пуштен у рад нови БТО систем који треба да омогући пројектовану производњу јаловине, односно да повећа садашњу производњу за око 30 одсто, што ће даље омогућити несметано остваривање биланса производње угља у наредном периоду.

- Ово је једна од највећих инвестиција за набавку рударске опреме у последњих десет година у ЈП РБ "Колубара" а остварена је средствима из кредита Владе Републике Пољске који је износио око 25 милиона долара. Од тога је око осам милиона долара уложено у набавку помоћне механизације за РБ "Колубара" и ПК "Костолац", а око 17 милиона је инвестирано у набавку транспортера - каже Слободан Митровић, директор Сектора за производњу угља. - Кредит је добијен по веома повољним некомерцијалним условима - са грејс периодом од две године и роком отплате од 14 година на 28 полугодишњих рата. Основни услов према одредбама уговора био је набавка 80 одсто опреме из Пољске, а остало из других земаља. Решењима генералног директора ЕПС-а, као и директора "Колубаре", утврђена је јасна процедура реализације кредита, а основ за то је представљао обострано потписан план спровођења контроле квалитета, који је до детаља утврдио све појединости у вези са реализацијом.

Усаглашавање око техничких спецификација опреме набављене из пољског кредита, као и преговори око цене, трајали су дуже од планираног рока. Без обзира на то набављени су савремени транспортери, нове концепције, са траком од пољског испоручиоца, фирме "КОРЕХ" S.A., ширине 2.000 мм, чије су технич-

Слободан Митровић:
Угља ће и даље
представљати кључ
за производњу
електричне енергије.

Најмодернија
опрема за
ПК "Тамнава
- Западно Поље"

ке карактеристике и цена биле боље и повољније у односу на оне понуђене на тендеру. Да је реч о висококвалитетној опреми сведоче и имена произвођача - редуктори су стигли из немачког "Flendera", фреквентни регулатори из "Simensa", трансформатори су италијанске, а каблови немачке производње. У оквиру уговора подизвођач за ролне била је домаћа фирма "Колубара - Метал" са којом је склопљен посао у вредности од 1,7 милиона долара. Целокупну монтажу опреме урадила је, такође, "Колубара - Метал" под надзором испоручиоца опреме, фирме "КОРЕХ" S.A.

Опрема за диспечерски центар такође спада у ред најсавременије. Треба напоменути да су у најважније делове опреме уграђени давачи информација, тако да ће у сваком тренутку из диспечерског центра бити могуће имати увид у њено стање, а у случају да се деси квар, биће га лак-

ше идентификовати и отклонити. Оваква високософистицирана опрема се умногоме разликује од оне која је до сада примењивана на нашим коповима. То, наравно, подразумева додатну обуку и усавршавање стручног кадра, што је и предвиђено уговором.

- С обзиром на то да је уговор ступио на снагу 19. децембра 2003. и да је за испоруку опреме било потребно годину дана, може се рећи да је она испоручена са минималним закашњењем од око 40 дана. То, наравно, неће померити рок извршења уговора, тачније 15. август, када ће се после завршене монтаже и проба под оптерећењем, систем укључити у рад. За почетак нећемо бити у могућности да пустимо у рад сва четири транспортера, иако је њихова монтажа већ завршена, већ само три, због постојећих проблема са експропријацијом на ПК "Тамнава - Западном Пољу". Што се тиче квалитета опреме и документације по којој је она направљена, најбољи суд ће донети време у коме ће се експлоатисати - каже Митровић.

◆
*Највећа инвестиција
у ЈП РБ "Колубара"
за набавку рударске
опреме у последњих
десет година.*
◆

Како је крајњи циљ набавке овог система достизање пројектоване производње од 12 милиона тона угља годишње, за то је према актуелизованом инвестиционом програму за ПК "Тамнава - Западно Поље" неопходна

набавка још једног комплетног БТО система. Овај посао ће се обавити уз помоћ кредитног аранжмана EBRD и KfW банке за набавку опреме, чија је реализација у току.

Имајући у виду да је рехабилитација рудника постављена у сам врх приоритетних задатака Владе Републике Србије, очигледно је да су потребна дугорочна финансијска средства за обнову одрживости угљеног сектора ради обезбеђења испоруке довољне количине угља по економски оправданим ценама за снабдевање постојећих термокапацитета, каже Митровић. - Рад једног оваквог система на производњи јаловине оправдава будућност угља као водећег енергента за производњу електричне енергије, код нас и у Европи, чији ће даљи пораст производње у будућности зависити од економске и еколошке политике. Мишљења сам да ће, поред производње електричне енергије из хидро и обновљивих ресурса, угаљ и даље представљати кључ за производњу електричне енергије - закључује Митровић. ■

А. Чолић

Како из државног "шињела" у акционарско друштво

Има сијасет идеја, иницијатива и предлога да се у реорганизацији електропривреде имовински статус трансформише у акционарско друштво. Пошто је реч о веома значајном сегменту привреде и друштва, да не помињемо изанђале појмове који се уз ЕПС користе, и лист "kWh" ће се позабавити овом темом.

Треба ли подсећати да је ЕПС данас јавно државно предузеће? Или како је то постао? Темелјна промена власничких односа, што идеје и иницијативе покрећу, иначе је предвиђена реформама читавог енергетског сектора, али је још у некој врсти магле. За сада је јасно оно што је прописано новим Законом о енергетици и што, заправо, значи примену директива Европске уније. А то је да преносно предузеће, природни монопол, остаје стопроцентно државно власништво. О томе су, уосталом, већ донете одговарајуће одлуке Владе Србије, формирањем Електромреже Србије. Битка се води око ЕПС-а. Већина запослених се боји приватизације, мада надлежни уверавају јавност да ће приватизација доћи на крају, негде кроз пет-шест година, када ЕПС обуче ново, "европско одело", када се реорганизује и постане вреднији него данас.

У нашим условима, међутим, није баш сасвим јасно ко су то надлежни за одлучивање, ресорно министарство, министарство привреде, министарство финансија, нека утицајна политичка партија или јаки лобији и појединци. Изјаве које допиру у јавност као да више служе збуњивању него обавештавању, а често су и противречне. Ако се здраво за готово прими став који долази из Министарства рударства и енергетике, тј. редослед и темпо потеза у реформама енергет-

ског сектора опет остаје нека зебња. Хоће ли се кроз пет-шест година остати при истом ставу, јер је готово сигурно да ће неки нови људи тада бити надлежни.

Није, такође, сасвим јасно чија је последња, тачније ко одлучује у последњој инстанци. Ако је судити по недавно започетој расправи у Скупштини Србије, о трансформацији Нафтне индустрије Србије, тамо ће бити узбудљиво и када ЕПС дође на дневни ред. Расправа ће бити још жучнија, ни врачаре не могу прогнозирају шта ће се десити. Та расправа о укидању Закона о НИС-у била је мучна и компликована, иако се надлежни министар трудио да објасни како је реч о чисто техничком потезу, без икаквих политичких конотација. Ко је све то слушао морао је да се добро забрине. Наставак приче следи крајем августа. Поучно је све то из више разлога.

Да почнемо од свесног или несвесног "пропуста" приликом усвајања Закона о енергетици прошле године: у правном систему доношење новог прописа, било да је реч о уставу, закону, уредби или правилнику, подразумева укидање претходног, што се у завршним одредбама и наведе. Закон о ЕПС-у и НИС-у нису укинати, па је било неопходно ставити ван снаге Закон о НИС-у да би се извршила реорганизација. Расправа која је, међутим, вођена о свему, сем о тако једноставној чињеници, трајала је два дана, а трећег је Председник Скупштине све одложио за крај августа. Што значи да следи наставак, мада није јасно како изаћи из проблема који је настао.

Ништа мање бриге не задаје ни свест, боље рећи ниво знања, већине учесника у расправи када је реч о енергији и енергетским проблемима. Дилеме нема - новинарска професија слабо ради и мало утиче - пре свега због лансирања истинитих или исфабрикованих афера - на грађане и њихово разумевање стварних односа у енергетици. Поготово у тржишној привреди. Ни код народних представника, а рекло би се и код неких функционера и људи високог положаја очито није јасно шта и како у енергетици треба решавати. Тим пре, идеје о промени власништва ЕПС-а треба јасно и детаљно разрадити, са свим консеквенцама које из њих проистичу. Без журбе, да се не поломимо. ■

Драган Недељковић

ИЛУСТРАЦИЈА: М. ТРЕБОСТИЋ

ОДРЖАНО САВЕТОВАЊЕ О УВОЂЕЊУ СИСТЕМА УПРАВЉАЊА
КВАЛИТЕТОМ У ПРОИЗВОДНИМ ПРЕДУЗЕЋИМА ЕПС-а

Размена искуства неопходна

■ Квалитет организације рада и управљања не може се подићи без ангажовања руководиоца предузећа

На саветовању о увођењу система менаџмента квалитетом (QMS) у производним предузећима ЕПС-а, које је 26. јула одржано у Тополи у организацији Сектора за системе управљања квалитетом и заштитом животне средине (QMS и EMS) и у чијем раду је учествовао генерални директор ЕПС-а др Владимир Ђорђевић, истакнуто је да је ЕПС добро уређен пословни систем и да применом нових међународних стандарда квалитета може и треба да усавршава своје пословне процесе у свим сферама, како би био боље препознатљив на европском терену. Два закључка исказа-

зана су, више од осталих, у виду смерница за будући рад.

Први је да нема побољшања квалитета организације рада и управљања без ангажовања руководства предузећа, које треба да дефинише политику и циљеве, али и да учествује у дефинисању пословних процеса, доношењу одговарајућих докумената и њиховој примени, као и свим пратним активностима за добијање сертификата квалитета по основу међународних стандарда ISO. При томе је додато да се радни процеси ипак не могу дефинисати без учешћа оних који их обављају, односно ка-

ко је то преведено са енглеског језика, без “власника процеса”.

Други закључак је да увођење нових стандарда у систему управљања квалитетом треба убрзати с обзиром на то да се доста касни и да ЕПС-ова предузећа имају обавезу да се добро припреме за мисију коју ЕПС жели да има у региону. Ради тога потребно је стално размењивати искуства, па развити и неки вид такмичења. Речено је да је ТЕНТ, захваљујући огромном напору који је уложен, недавно добио сертификат за уведене стандарде ISO 9001 из 2000. године, а да су Панонске електране прве у производ-

Иако је добро уређен, систем ЕПС-а треба стално усавршавати: са саветовања у Тополи

ном делу, још пре пет година добиле сертификат ISO 9001 из 1994. године и да су сада на путу да уведу стандарде из двехиљадите. При крају овог посла је и “Бердап”, остали су мање или више на почетку процеса, али зато, како је навео директор Сектора за QMS и EMS Зоран Обрадовић, у производњи угља нема активности упркос подстица-

ОБУСТАВЉЕНИ РАДОВИ НА ПОСТАВЉАЊУ ОПТИЧКИХ КАБЛОВА КОД ТС “ПОЖЕГА”

Малине одлажу искључења

■ Немогућност резервног напајања хладњача одложила радове

У оквиру реализације целокупног пројекта телекомуникација Електропривреде Србије предвиђено је постављање оптичких каблова (OPGW) по далеководима, који омогућавају већу поузданост у раду и бржи проток информација. Међутим, започети радови на потезу од трафо-станице “Бајина Башта” до трафо-станице “Пожега”, тачније на око пет километара од уласка у ТС “Пожега”, прекинути су због немогућности да се накратко искључе дистрибутивни далеководи који у том крају напајају хладњаче са малинама, каже Братислав Перашевић, главни инжењер за телекомуникације у Дирекцији за стратегију и инвестиције.

- Како је малина наш национални бренд, Министарство пољопривреде је упутило допис Електропривреди Србије да не искључује ове далеководе јер не постоји могућност резервног напајања, те су радови одложени до даљег. С обзиром на то да су средства за реализацију пројекта добијена из кредита Европске инвестиционе банке и Европске банке за обнову и развој, прихватили смо обавезе о поштовању рокова, а сада морамо објаснити кредиторима због чега су заустављени радови - објашњава Перашевић.

Извођач радова “Енергомонтажа” започео је радове 4. јула и било је планирано да буду завршени

до 20. јула. Због великих киша у Румунији које су оштетиле далеководе, обустављени су, такође, радови на далеководу од ТЕ “Дрмно” до ХЕ “Бердап I”, који су морали да се ставе под напон, како би се помогло нашим суседима.

Пројекат телекомуникација предвиђа постављање оптичких каблова према Бугарској, као и Републици Српској и Црној Гори. Према речима Перашевића, до краја године требало би да буде расписан тендер за набавку терминалне опреме која ће постављен кабл ставити у функцију. ■

А. Чолић

јима из овог сектора.

На саветовању је представљен предлог пројекта, који је припремио Сектор за QMS и EMS, за увођење интегрисаног система менаџмента (управљања или кординисања) квалитетом, екологијом и безбедношћу у ЈП ЕПС (дирекцијама и секторима). ■

А. Ц.

ОД 19. ДО 21. АВГУСТА ЗБОГ ПОСТАВЉАЊА ОПТИЧКОГ КАБЛА Београд без 60 мегавата

Због постављања оптичког кабла (OPGW) на далеководу 276 АБ, који повезује трафо-станице “Београд 17” и “Београд 82”, а у оквиру реализације новог телекомуникационог система, планирано је његово искључење са мреже за 19, 20. и 21. август. Београду ће тада недостајати од 50 до 60 мегавата снаге.

С обзиром да се тај далековод укршта и са далеководима 110 kV - 131/1, 141, 129Б/2, 129А, 1366/2, то значи да ће и они у одређеним временским интервалима морати да буду без напона. Самим тим, без напајања ће остати ТС Београд 17 из које

се снабдевају трафо-станице “Београд 15” - Славија, “Београд 14” - Калемегдан, “Београд 4” - Коњарник, “Београд 28” - Пионир. Електродистрибуција Београд ће преко дистрибутивне мреже напајати, али не у целости, те трафо-станице.

Планирано је да се радови изведу током викенда, тако да ће првог дана без напона бити део Калуђерице, а другог део Коњарника. Најкритичнији дан ће, ипак, бити недеља, 21. август и то у периоду од 11 до 15 сати. ■

А. Чолић

ОБУКА МОНТЕРА У “ЕЛЕКТРОМРЕЖИ СРБИЈЕ”

Рад под високим напоном

Имајући у виду да ће, новоформирано предузеће -Електромержа Србије имати велику и значајну улогу на тржишту електричне енергије на Балкану, али и шире, у ЕМС-у се одмах, након старта првог јула, прилагођавају новим условима. Најкраће речено, далеководи 400 kV ће се све ређе, и све краће искључивати. Јер, сваки сат искључења далековода 400 kV значи губитак од хиљаду евра за ово предузеће, али и за ову државу. У ЕМС-у су, стога, предузели мере за ефикасније и рационалније ремонтовање преносног система. Половином јула је, у Београду, организована седмодневна обука монтера за рад на далеководу 110 kV под напоном. За почетак, обучено је 15 електромонтера, а обучавали су их канадски стручњаци, јер је и комплетна опрема за рад под високим напоном канадске производње (ципеле, чарапе, мајице, кошуље, шлемови...) Монтери су на далеководу под напоном испитивали пробојност изолатора, били су у додиру са напоном од 110 kV, без икаквих последица! Нешто ново и веома добро, јер ће, убудуће, када се обуче, многе послове на ремонтима далековода, који су морали бити искључени у просеку по двадесет дана, обављати под напоном, пренос електричне енергије ће нормално тећи, а приход од преноса пристизати у касу предузећа. Обука ће бити настављена све дотле - док монтери не стекну практична искуства и рутину за рад у новим условима. ■

М.Б.

Желе станове и боље плате

■ Уколико се најзад не поведе рачуна о подмлађивању у запошљавању кадрова потребних за време промена, ЕПС ће се наћи у ситуацији да има инфраструктуру и технички обновљен систем, али да нема праве стручњаке за време које долази ■ Стамбени кредити и боље плате могу да зауставе оне који одлазе и привуку нове, младе снаге

Пословодство Електропривреде Србије, заједно са надлежним државним органима, мора да дефинише програм који ће показати колико је нових кадрова у наредних пет година потребно компанији, која је то структура радника и са којим степеном образовања, као и какву обуку ти нови људи морају да прођу. Пошто то буде завршено, кроз План пословања за наредну годину треба утврдити износ средстава неопходних да се тим кадровима понуде повољни стамбени кредити, на 40 година и уз минималне камате, за које ће гарант бити Електропривреда Србије. За разлику од садашње ситуације када ЕПС младим стручњацима, практично, не може да понуди ништа више од плате, тек нешто боље од просечне у Србији, уз овакве кораке они би сигурно “нашли” будућност у компанији. А фирму би могли да промене тек после 20 година, односно, пошто отплате 51 одсто добијеног кредита и тако добију мо-

гућност да хипотеку пренесу на себе, предлаже Јован Јовић, помоћник директора Дирекције ЕПС-а за производњу, који је један од многих који указује на све већи проблем ЕПС-а, одлазак стручњака.

Без нових кадрова, како истиче Јовић, Електропривреда Србије ће се наћи у озбиљним проблемима. Може нам се десити да имамо инфраструктуру и технички обновљен систем, али да истовремено останемо без људи који ће га водити.

-Ако пођемо од чињенице да је 70-их година про-

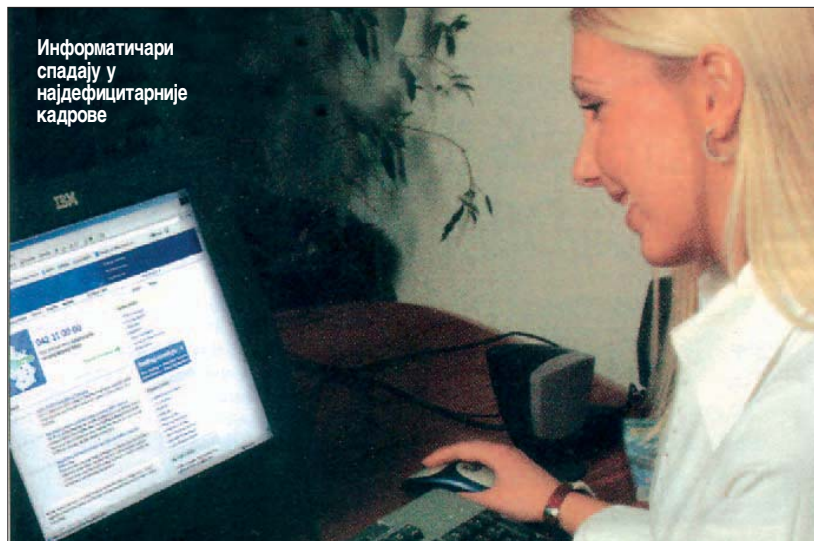
*
Просечна плата у ЕПС-у 70-их година била је хиљаду, а данас је 300 евра, односно некада је “тежила” 2,48, а сада тек 1,6 просечних зарада у Републици
 *

сечна плата у ЕПС-у била хиљаду, а да је данас 300 евра, односно да је некада “тежила” 2,48, а сада тек 1,6 просечних зарада у Републици, не чуди што млади људи, свесни својих знања и могућности, без много

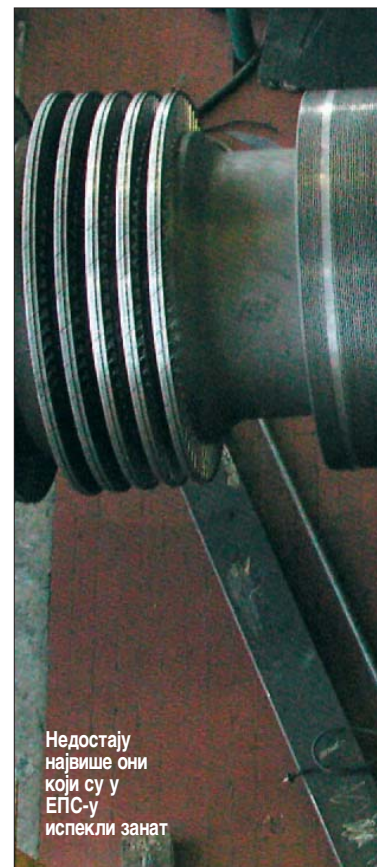
размишљања прихватају позиве страних или пак домаћих компанија које им нуде боље услове - каже Јовић, наглашавајући да је, због свих ових проблема старосна структура у компанији поприлично висока, у просеку између 45 и 50 година. А вишкова запослених, бар када је о производном делу реч, нема. Прецизније, можда ће га бити, али тек онда када буде и новца за техничко осавремењавање система.

ЕПС-у данас, по речима нашег саговорника, недостају млади, образовани кадрови са знањем једног или више страних језика и познавањем рада на рачунару, који ће моћи да припремају програме неопходне за лакше функционисање компаније. На истом “списку” су и стручњаци који се баве организацијом одржавања и производње, они који су прошли све нивое - од приправника до руководиоца у електранама. Наравно, и те како недостају сви стручњаци који су донедавно радили у ЕПС-у, ту “испекли занат” и онда потражили боље и перспективније рад-

но место. Да невоља буде већа и данас се многи припремају за такав корак. Или, пак, “окрећу леђа” послу који би могли да добију у ЕПС-у, свесни чињенице да стечено знање и струч-

Информатичари спадају у најдефицирарије кадрове

Недостају највише они који су у ЕПС-у испекли занат

Како је овладавање сложеним технологијама у електропривреди процес који траје годинама, планирање и припрема кадрова морају да се воде континуирано и унапред. Времена за чекање нема - ЕПС мора да учини све како би подмладио, освежио и развио људске ресурсе који ће гарантовати успешан рад и пословање компаније у будућности, упозоравају у ЈП ТЕНТ.

Дакле, неопходно је донети мере за адекватну селекцију, пријем и обуку нових стручњака и радника што, другим речима, значи да је потребно развити функцију управљања људским ресурсима на свим нивоима организовања електропривреде. Услов за обављање те функције је хитно и значајно побољшавање положаја запослених у електропривредним предузећима, што ће ЕПС поново учинити атрактивним за младе кадрове. Такође, кажу у овој компанији, драстично мора да се промени политика плаћања, односно награђивања у ЕПС-у, како би се на прави начин стимулисао стручан, квалитетан и одговоран рад, без кога нема ни ефикасне производње.

Иако су, од почетка процеса реструктурисања ЕПС-а, ради повећања рационалности пословања, у смањењу броја запослених постигнути завидни резултати, ваља сагледати и последице ових промена, као и њихов утицај на функционисање и пословање предузећа.

“У периоду од 31.12.2001. до 31.05.2005. године, број запослених у ЕПС-у, према подацима Сектора за људске ресурсе, смањен је за 6.785 или 13,5 одсто. У поређењу са бројем запослених у 2000. години, то смањење је двоструко веће. У ЈП “Термоелектране Никола Тесла”, у периоду од 2000. до средине 2005. године, број запослених смањен је за четвртину - са 4.000 на 2.995. Само у периоду од 31.12.2001. до 31.05.2005. године, тај број је смањен за 780 или 20,5 одсто, наводе у ТЕНТ-у.

Ваља, упозоравају између осталог у овој компанији, имати у виду чињеницу да је у последњих петнаест година запошљавање, односно обнављање кадрова у ТЕНТ-у и другим деловима ЕПС-а, било изразито рестриктивно, најчешће и потпуно заустављено. То се најпре одразило на старосну структуру запослених. Просечна старост радника већа је од 49 година. Свега пет одсто запослених има мање од 30, а око 30 процената између 30 и 40 година. Приближно 40 одсто радника је од 40 до 50, док готово четвртину има више од 50 година.

ност негде другде могу боље да наплате.

Да се са истим, озбиљним проблемом сусреће и Електро mreжа Србије довољно говори податак да на платном списку компаније, која је

радници директно ангажовани на ремонтима. И то управо у јеку сезоне ових радова.

Однос броја запослених у “Електроистоку” према количини пренете електричне

*
Однос броја
запослених у
“Електроистоку”
према количини
пренете
електричне
енергије
некада је
одговарао
европском
просеку. Сада
је,
у ЕМС-у,
испод њега
*
енергије некада је, по речима Томашевића, одговарао европском просеку. Сада је, у ЕМС-у, испод њега. Јер, мање од 1.400 људи ангажовано је на преносу око 35.000 GWh електричне енергије годишње. То би, истина, могло да значи да ће компанија, када се има у виду однос броја радника и пренетих киловат-сати, бити ефикаснија, али само уколико би се пренебрегла чињеница да са овим бројем запослених нема ни квалитетног опслуживања, ни задовољавајућег ремонта система. А последице би, наводи наш саговорник, могле да се осете већ за годину - две.

1. јула требало да стартује са п р и б л и ж н о 1.610, данас има само око 1.380 имена. Ови квантитативни показатељи забрињавају, али су квалитативни још алармантнији, упозорава Бранислав Томашевић, заменик генералног директора ЕМС-а.

-Мањак је евидентан, а изазвао га је, између осталог и нагли, помало и неплански одлазак запослених уз отпремнине. Јер, на тај начин компанију су на-

пустили и врсни стручњаци које је већ чекало друго радно место. А њих је тешко заменити, јер обука ових људи траје годинама. Из “Електроистока” је, уз отпремнине, отишло 144 радника, или - десет одсто од укупног броја радника, наводи наш саговорник. Интересантан је и податак да је од ових 144 радника само девет из “администрације” и пет неквалификованих, док су сви остали управо квалификован технички кадар.

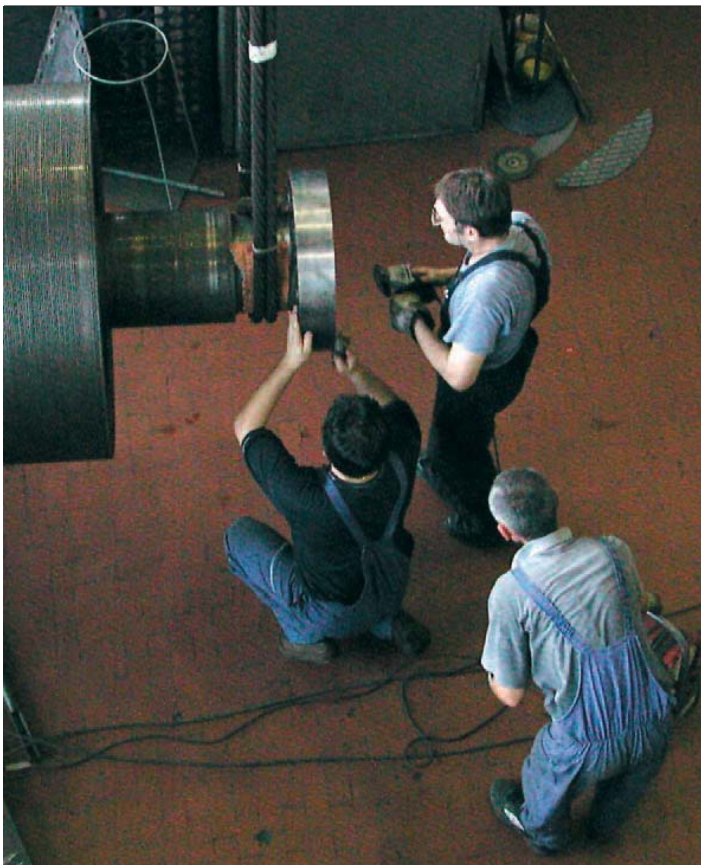
Погон “Београд”, који одржава постројења на територији Јужног Баната, Београда, Смедерева, Пожаревца, до Петровца на Млави, напустило је 11 радника из екипа за одржавање. Од тога по четири предрадника и руковоаца и три електромонтера. Дакле, овај погон је остао без сменског особља. Даље, из погона “Крушевац” отишло је осам руковоаца, двојица пословођа и четири монтера. Није тешко закључити да сада недостаје особље у експлоатацији, односно руковоаца трафо станица, као и

послених нема ни квалитетног опслуживања, ни задовољавајућег ремонта система. А последице би, наводи наш саговорник, могле да се осете већ за годину - две.

Да невоља буде већа, пред Електро mreжом Србије је изузетна инвестициона активност. Већ је почела реализација уговора за четири нове 400-киловолтне трафо станице из кредита Европске банке за обнову и развој. Такође, при крају је и оцењивање тендера за кредит из кога ће бити реконструисано чак седам трафо станица. А ЕМС је, практично, остао без доброг дела квалитетних инжењерских и техничких кадрова, који би тај програм могли да реализију како ваља.

-У овој ситуацији најважније је зауставити даљи одлив кадрова, а то може да буде обезбеђено кроз повећање личних доходака и решавање стамбених питања, наглашава Томашевић.

Р. Е.

УСПОСТАВЉАЊЕ ФУНКЦИЈЕ ЉУДСКИХ РЕСУРСА

Како да будемо бољи

■ У ЕПС-у се уобличава нови концепт управљања људским ресурсима

Електропривреда Србије ускоро ће се суочити са тржиштем електричне енергије и све већим изазовима на њему. Да ли ће ЕПС губљењем монополског положаја истовремено губити и тло под ногама или ће то представљати нови изазов да се освајају нови простори, зависи и од тога да ли ће бити бољи од конкуренције.

- Бити бољи, те две речи могле би да нам послуже као слоган који ће у људима пробудити енергију за променама. Често употребљавана реч "реструктурисање", осим што је рогобатна и неразумљива, више асоцира на вишкове запослених и отпуштања него на преображај ЕПС-а у

Донација ЕАР-а

Европска агенција за реконструкцију, у оквиру програма развоја институција у Електропривреди Србије, финансијски је подржала израду пројекта "Успостављање функције људских ресурса". Пројекат садржи конкретна организациона решења за наредни период од пет година који обухвата процес трансформације ЕПС-а и за период после тог рока када она буде завршена. О радној верзији пројекта, током августа, разговараће се и у зависним предузећима, а после тога, уз евентуалне допуне, биће сачињена коначна верзија.

ефикасан и успешан пословни систем на регионалном и европском тржишту електричне енергије, - каже Љубиша Илић, директор Сектора за људске ресурсе у Дирекцији за правне послове и људске ресурсе и наглашава да бити бољи од конкуренције значи стално унапређивати организацију и стално усавршавати себе. А усредсре-

ђеност на организацију, трошкове и људе, кључ је успеха.

Знајући то, у ЕПС-у се већ уобличава нови концепт управљања људским потенцијалом у служби развоја фирме коју ће запослени осећати као своју кућу, а не као државну установу.

- Очекујем да се нови концепт организације управ-

Љубиша Илић:
Област
награђивања је
најплића "изорана
бразда" у ЕПС-у

љања људским ресурсима, који се сада разматра, ускоро претвори у организациони модел, а модел у трајну праксу обogaђивања знања и вештина, подстицања стваралаштва и иницијативности, награђивања према резултатима рада и уз то, да се најбољи лако издвајају, усавршавају и овладавају најсложенијим пословима, а да их остали следе у томе-истиче наш саговорник.

Значајан подстицај томе треба да дају нове организационе јединице за људске ресурсе са новим пословима, улогама и задацима. Подела послова би била таква, како се планира, да се на нивоу ЕПС-а креира политика и усваја стратегија у области људских ресурса, а да се у зависним предузећима спроводи усвојена политика, реализују планови и програми и обављају сви послови у вези са запосленима.

Нове организационе јединице за људске ресурсе биле би у служби менаџмента, када су у питању послови управљања и у служби запослених, када су у питању иницијативе и потребе, права и обавезе запослених. То би биле мале ефикасно организоване јединице, са минималним бројем људи који су добро обучени за послове и који могу ефикасно да излазе у сусрет потребама менаџмента и запослених у процесу преображаја ЕПС-а.

У односу на постојеће стање и послове у кадровским службама, највише промена би било у области регруто-

У новом концепту управљања људским ресурсима кључ успеха у организацији - трошкова и људи

вања, обуке и стручног усавршавања. Увео би се обухватнији модел планирања броја и структуре запослених, идентификовања потреба за novim запошљавањем, обукom и стручним усавршавањем, са мерљивим резултатима који се желе постићи, тако да се може проценити учинак сваке организационе јединице.

- Друга велика промена, наводи Илић, тицала би се процене учинка и награђивања. У тој области најпре треба да се утврде процедуре за адекватну процену учинка појединца и групе. Такође, треба да се уведу и развијају стимулативни начини награђивања, од стандардизованих који би се односили на све запослене, до специфичних којима би биле обухваћене поједине категорије запослених. Иначе, област награђивања је најплиће "изорана бразда" у ЕПС-у и ту су потребни велики напори и "тешка механизација" да би се дубље и плодотворније "заорало".

Изузетно је осетљиво и питање решавања вишкова запослених. Од постизања сагласности са синдикатом, до реализације социјалних програма, треба изабрати најбезболнију варијанту. То ће бити осетљив

посао, али ће представљати само део већих напора да се број и структура запослених у ЕПС-у усклади са стандардима и нормативима рада. Тај склад се мора достићи у извесном временском периоду, да бисмо били бољи од конкуренције, имали веће плате и задржали најбоље стручњаке и менаџере.

Основ за обављање свих послова будућих организационих јединица за људске ресурсе и свих послова у области управљања људским ресурсима била би добро организована, лако употребљива и ажурна база података о свакom запосленом, његовим резултатима и потенцијалима. Таква база података била би доступна у потребној мери сваком руководиоцу од најнижег до највишег нивоа, са расположивим подацима који су потребни за управљање људима којима руководи.

Нове организационе јединице за људске ресурсе, повезане у ефикасну мрежу, треба да пруже пун допринос у анимирању људи за промену организације и сатисфакцији запослених у ЕПС-у и потрошача електричне енергије у Србији и шире, на будућем тржишту. ■

К. Јанишијевић

СМАЊИВАЊЕ БРОЈА ЗАПОСЛЕНИХ

Примамљиве отпремнине

■ До краја године по основу стимулативних отпремина ЕПС напушта 2761 радник

У односу на 31. децембар 2001. године број запослених у ЈП Електропривреда Србије смањен је за 12.804 радника. Наиме, на крају 2001. године у ЕПС-у је било 56.988 запослених, са ЈП ПЕУ, а на крају јуна ове године тај број износи 44.184 укључујући и 6.244 запослена са Космета. Према подацима из Сектора за људске ресурсе до смањивања броја запослених дошло је због издвајања подземне експлоатације угља, формирања предузећа споредних делатности и њиховог осамостаљивања, природног одлива, али и одласка из фирме уз исплату стимулативних отпремина.

Прво веће смањивање броја запослених забележено је средином 2003. године када је из састава ЕПС-а издвојено ЈП за подземну експлоатацију угља. Тада је из ЕПС-а изашло 5.388 радника. У новоформирана предузећа споредних делатности прешло је 3.322 запослена. А по осталим основама ЕПС је напустило 4.094 радника.

Када је почетком ове године спроведена анкета о изјашњавању за споразумни раскид радног односа уз исплату стимулативне отпремнине, предвиђало се да ће се за овакав вид одласка из предузећа изјаснити око две хиљаде радника. Међу њима су и они који испуњавају услов за одлазак у пензију, али и они којима је до одласка у пензију преостало годину или две.

У коначном изјашњавању, које је обављено у два круга, за одлазак, уз исплату стимулативне отпремине, до краја ове године пријавило се 2.761 запослен. Највећи број радника искористио је ову погодност и радни однос раскинуо до краја јула. Највише радника отишло је у мају (702), априлу (500) и јуну (492). Остали су прихватили споразумни раскид радног односа до краја ове године када стичу један од услова за одлазак у пензију. Интересантан је и податак да је стимулативну отпремнину прихватило 625 радника који немају услов за пензионисање.

Очигледно је да су понуђене отпремине биле у правом смислу стимулативне јер је пребачен план који је зацртан приликом доношења одлуке. Тако је РБ "Колубару" напустило, уз стимулативне отпремнине, 647, ЈП ТЕ "Никола Тесла" 229 и ЈП "Електровојводина" 203 радника.

У дирекцијама ЕПС-а, број запослених, после издвајања рудника Ковин, прелазака у ЕМС и доброволних одласака, сведен је, закључно са 30. јуном, на 410.

К. Јанишијевић

Три могућа оснивача

■ Регистрација нове фирме до 1. октобра ■ Оснивачи ЕПС, "Колубара" или држава?

У Пословодном одбору Рударског басена "Колубара" 18. јула одржан је састанак генералног директора ЕПС-а др Владимира Ђорђевића, пословодства "Колубаре" и представника синдиката "Колубаре" и "Колубаре Метала", коме су присуствовали и представници консултантске куће "Фактис" Живана Олбина и Никола Зелић. Том приликом размењене су информације о томе докле се стигло у изради Студије техно-економске оправданости издвајања "Колубаре Метал".

Према речима генералног директора ЕПС-а др Владимира Ђорђевића, планом Електропривреде за 2005. годину, предвиђено је формирање одређеног броја предузећа која нису у функцији производње електричне енергије, а у која спада и "Колубара Метал", чији је значај изузетно велики и чак превазилази значај неких предузећа која обављају основну делатност.

Овим састанком практично је почела трећа фаза у изради Студије оправданости издвајања "Метала", коју иначе ради "Фактис", а она подразумева економску анализу. Комплетан посао

Др Владимир Ђорђевић: Обавезе морају бити јасно дефинисане

треба да буде завршен до 1. септембра, а регистрација нове фирме обави до 1. октобра.

На питање ко ће бити оснивач новог предузећа, Живана Олбина, представник "Фактиса", одговорила је да постоје три опције: Електропривреда, "Колубара" или држава, при чему се мора водити рачуна шта се добија, а шта губи.

"Најважније питање у овом тренутку је да ли "Колубара Метал" може да опстане самостално на тржишту и које кораке у том правцу треба предузети. Мако био оснивач, обавезе морају бити јасно дефинисане.

Такође, мора се знати да ли ће убудуће "Метал" пословати са 3.200 радника, колико их је тренутно, или са мањим бројем", истакао је Сава Ковачев, директор инжењеринга "Колубаре Метал".

Председник синдиката "Колубаре", Миодраг Ранковић, је затражио од представника "Фактиса" да израде и студију у којој би било предвиђено 3.000 запослених и додао да су представници синдиката практично доведени пред свршен чин. Јер, датуми за регистрацију "Метала" као нове фирме већ су одређени.

"Процес издвајања не-

лектропривредних делатности је врло осетљив, у последњих 10-15 година на основу лоших искустава, послате су врло ружне поруке. Треба се окренути себи и свом раду, а убеђен сам да је процес формирања зависних предузећа у оквиру ЕПС-а добар, ако ништа друго, бар због политике чистих рачуна", закључио је Ђорђевић.

На састанку је договорено да стручне службе "Колубаре" буду на располагању стручњацима из "Фактиса" приликом израде студије. ■

Д. Матић

"КОЛУБАРА - УСЛУГЕ"

На путу стабилног привређивања

"Колубара - Услуге", предузеће за заштиту имовине и одржавање објеката, основано је крајем 2003. године а његова регистрација обављена је неколико месеци касније, почетком фебруара 2004, када су почеле активности на осмишљавању будућности овог колектива. -У почетку је било много потешкоћа. Људи су навикли на "Колубару" и ту су се осећали сигурним. Ново предузеће, макар у почетку, било је велика непознаница, али, верујем да смо већ показали да "са нама нема неизвесности" - каже Ивко Грбовић, директор предузећа.

Први потез био је склапање уговора о пословно - техничкој сарадњи са Рударским басеном "Колубара", чиме је преузета обавеза заштите и одржавања објеката овог предузећа. После тога је из "Колубаре" прешло 700 радника обезбеђења, портира, чистачица...

"Колубара - Услуге" је организована у пет сектора и запошљава више од 1.200 људи. У дирекцији је педесетак запослених и ту су концентрисани економски, правни и општи послови. У Сектору за обезбеђење објеката ради

око 450 људи који на подручју које покрива четири општине, обезбеђују простор од око 120 квадратних километара. У овом сегменту послова инсистира се на максималној одговорности и будности, јер је реч о огромном пространству и о знатној вредности објеката и машина. Обавеза "Колубаре - Услуге" је и одржавање хигијене у стотинак објеката, у укупној површини од око 150 хиљада квадрата. Овај посао обавља око 400 чистачица.

- Највише пажње у времену које долази, сасвим је сигурно, по-

светиће се Сектору за рекултивацију, а пре свега пољопривредној производњи на рекултивисаним површинама и заштити животне средине, истиче Грбовић. Наша је обавеза рекултивација око шест хиљада хектара површине која се обавља у фазама и по пројектима "Колубара - Пројекта". Циљ је да током једне године рекултивисамо између 60 и 70 хектара, што је по проценама стручњака реално. Ту је и брига о 250 хектара већ рекултивисаног земљишта, о 900 хектара шуме (старости до 30 година), о десети-

Уложено осам милиона евра

■ Новоформиране фирме полако стају на ноге ■ Додатни приходи од нових програма

Процесом реструктурирања у Костолцу Јавна предузећа Површински копови и Термоелектране основала су пет нових предузећа. На име оснивачких улога до сада је уложено у опремање радних простора, набавку опреме и алата и друго, око осам милиона евра. Новооснована предузећа: “Производња ремонт и монтажи” (ПРИМ), “Аутотранспорт”, “Георад”, “Рекултивација и озелењавање” и “Костолац-Услуге” полако стају на ноге.

Запослени у “Производњи, ремонту и монтажи”, су пре издвајања обављали значајне послове у ремонтима, првенствено на Површинским коповима. Круг ремонтних послова сада је проширен и на Термоелектране, тако да се у Костолцу у време ремонтна смањује број фирми са стране. Сем повећаног обима послова уређује се производни круг предузећа и побољшавају услови рада. Средства за ове послове обезбеђују делом и Површински копови ван оснивачког улога. Такође, у ПРИМ-у је у току сређивање кровова производних хала, реновира се управна и зграда ремизе. Уведена је нова телефонска централа, а предстоји осавремењавање постојеће и на-

бавка нове опреме. Како у овом предузећу истичу, посла има, па ће у наредном периоду за обављање редовних послова, у току целе године, морати да ангажују један број радника са тржишта рада на одређено време.

На основу досадашњих активности, стиче се утисак да је у “Аутотранспорту”, за веома кратак период, доста урађено. Најважнији посао је изградња хале за технички преглед моторних возила. Уложено је око шест милиона динара и пуштањем у функцију овог објекта отворена је нова страница пословног живота предузећа који се односи на развој и ширење специјализованих услуга не само за потребе јавних предузећа ЕПС-а у Костолцу, већ и за трећа лица. Иначе, капацитети “Аутотранспорта” ангажовани су на превозу угља и других материјала уз помоћ обновљеног возног парка. У јеку туристичке сезоне обавља се превоз радника до туристичких дестинација. За потребе превоза набављен је нови аутобус.

Без обзира на сва дешавања која су пратила оснивање самосталног предузећа, у “Геораду”, са око 250 запослених, има потенцијала који могу да изнесу све обаве-

Уз заштиту и одржавање

У области одржавања стамбених зграда у Костолцу, ситуација је упозоравајућа. Пропада стамбени фонд о којем сада нико не брине, јер се власници станова старају само о свом стамбеном, а не и о заједничком простору. Предузеће “Костолац-Услуге” предложило је да преузме бригу о одржавању заједничких стамбених простора оснивањем специјализованог стан-сервиса. Већ је извршено анкетирање власника станова тако да се може очекивати да ће ово предузеће проширити своју делатност.

зе. Уз помоћ оснивача у “Геораду” је за потребе бушења бунара и остале послове набављена нова опрема. На ПК “Дрмно” биће оспособљено око 50 бунара а ЈП ПК “Костолац” је за материјал и опрему издвојило око шест милиона динара. Монтирана је лабораторијска опрема за испитивање угља која омогућава прецизна мерења. У уређеној згради лабораторије радиће се скраћене хемијско-техничке анализе свих карактеристика угља који се са копова испоручује термоелектранама. Ових дана потписан је први уговор за послове за трећа лица.

По броју запослених, најмање предузеће, “Рекултивација и озелењавање”, је ангажовано на пословима уређивања зеленила у граду и предузећима. Посебна пажња посвећена је заштити животне средине на плану

санације деградираних површина. За рекултивацију ће бити потребне велике количине садног материјала, па је донета одлука о подизању сопственог расадника. Министарство за пољопривреду, водопривреду и шумарство дало је сагласност за реализацију овог пројекта.

Предузеће “Костолац-Услуге”, начинило је прве успешне кораке. На основу извештаја у претходном периоду значајно је смањен број крађа у објектима јавних предузећа. Наравно, оваквом резултату претходило је опремање предузећа савременим средствима заштите, реновирање објеката за смештај радника, набавка возила, али и обука запослених. У току је трећи семинар за обуку из области посебних намена. ■

К. Јанићијевић

И туристичка агенција

У “Колубари - Услугама” размишљају о оснивању туристичке агенције, јер људима из овог краја и пробирљивим гостима из земље и иностранства има шта да се понуди. Између осталог, отвара се и стрелиште у “Тамнави” које је уређено и припремљено да се на њему могу организовати и најзахтевнија такмичења.

нама језера укупне водене површине од око 11 хектара, о старом расаднику од 17 хектара... Очигледно је да смо на своја плећа преузели велике обавезе, али све са жељом и циљем да сви ови објекти и локације буду места одакле ће се сливати доходак у касу предузећа. На том путу, очигледно је, недостајаће радна снага а у “Колубари”, према неким сазнањима, има вишка.

Обавеза “Колубаре - Услуга” је

и одржавање свих 77 индустријских паркова у површини од 26 хектара. Такође, у предузећу се ради на прикупљању, класирању и продаји секундарних сировина.

На основу досадашњег рада и резултата у овом предузећу верују да ће ускоро постати озбиљан партнер “Колубари” и да ће радећи уз њу и са њом, врло брзо постати профитабилна компанија

М.Тадиф

Експериментални засади јабука

ПОСТИГНУТ ДОГОВОР О ИЗМИРЕЊУ МЕЂУСОБНИХ ДУГОВАЊА ЕПС-а И УНМИК-а

Сарадња се наставља

■ Рашчишћени дугови за хаваријску енергију и секундарну регулацију ■ Усагласиће се методологија за трошкове транзита енергије преко мреже на Космету за потребе Космета

После мајског договора у Скопљу представника ЕПС-а и УНМИК-а да се “испеглају” сва међусобна дуговања и потраживања, генерални директор Електромреже Србије Драган Вигњевић састао се поново 20. јула ове године са званичницима Међународне мисије на Космету, овога пута у северном делу Косовске Митровице, тачније у просторијама ЈП “Електро-космет”. Уз присуство представника ЕПС-ове дистрибуције за северни Космет и Електроенергетске компаније Косова, договорено је да до краја ове године УНМИК плати све дугове ЕПС-у, а ЕПС у јулу и августу УНМИК-у врати око 25 милиона киловат-часова у вишој тарифи, на име енергије коју је прошле и ове године ноћу испоручивао део система на Космету у остали део система ЕПС-а.

Како је за наш лист објаснио Вигњевић, електроенергетски систем на Космету, када раде расположиви термокапацитети, има вишак енергије ноћу, а мањак дању, те се ноћни вишак испоручује у остали део система ЕПС-а, сагласно потписаним аранжманима о размени електричне енергије. Молба УНМИК-а да се ова енергија врати у вишој тарифи прихваћена је под условом да УНМИК измири сва дуговања према ЕПС-у, што је већим делом и учинио.

Уочи састанка у Косовској Митровици УНМИК је уплатио укупан дуг за секундарну регулацију у износу од око 345.000 евра, за период од првог јануара до краја маја ове године, као и прву рату дуга за хаваријску енергију из 2003. године, у износу од 164.000 евра. Укупан дуг за претпрошлу годину износио

Драган Вигњевић: Експерти ће дефинисати трошкове транзита енергије на Космету

Дозвољени капацитети

Од нашег саговорника сазнајемо да је на састанку договорено да одговарајуће службе ЕМС-а и УНМИК-а, односно ЕКК-а, размењују податке о коришћењу интерконективних далеководних између Србије, односно Косова и Метохије, и Албаније и Македоније.

- Електромрежа Србије наставиће и убудуће да додељује капацитете за пренос енергије свима који желе да обављају енергетске трансакције преко мреже Србије. Али је за сигурност преносног система од посебне важности да се дозвољени капацитет поштује, тако да се подаци прате непрестано и размењују сваког сата - објаснио је Вигњевић.

је 592.000 евра и УНМИК ће га у потпуности исплатити у преостале четири рате до краја ове године. У међувремену, после састанка, привремена администрација у Приштини платила је и укупан дуг за прошлу годину, такође за хаваријску енергију, у износу од око 188.000 евра. Са своје стране, ЕПС је прошлог месеца започео враћање енергије, тако да ће сада, у августу, измити целокупну ову обавезу.

Нагласивши да је, у договору са генералним директором ЕПС-а др Владимиром Ђорђевићем, Електромрежа Србије до даљег преузела све словесне у вези са УНМИК-ом, Вигњевић је рекао да су сада до краја рашчишћени дугови УНМИК-а по основу хаваријске енергије и секундарне регулације, а у Косовској Митровици је договорено да се формира заједнички експертски тим који ће усагласити

методологију за обрачун накнаде за услуге транзита енергије преко дела мреже на Косову и Метохији, коју ЕПС треба да плати УНМИК-у за период од првог јула прошле до краја јуна ове године.

- До почетка јула прошле године обрачун ових трошкова обављан је по методи најкраћег транзитног (преносног) пута, а плаћање је било у енергији. Ступањем на снагу СВТ уговора о прекограничном промету енергије, који је ЕПС, као члан Удружења оператора система југоисточне Европе (SETSO), потписао за целу своју мрежу, престало је плаћање између ЕПС-а и УНМИК-а по овом основу. Тај уговор третира сва питања транзита у системима Србије, Црне Горе, Македоније, Албаније, Румуније и Бугарске, а накнада између косметског и осталог дела мреже у Србији мораће да се дефинише у

складу са обостраним интересима и услугама - казао је Вигњевић и подвукао да се овде не ради само о обавези ЕПС-а да надокнади услуге транзита преко мреже на Косову и Метохији, већ и УНМИК-а да ЕПС-у плати трошкове транзита енергије за потребе Космета преко мреже којом је управљао ЕПС. Ова рачуница извешће се закључно са 30. јуном ове године. После овог датума, обавезе које проистичу из СВТ механизма, који третира транзите електричне енергије преко преносне мреже Републике Србије, у целини преузима ЈП Електромрежа Србије.

На питање зашто је ЕПС дужан да плати УНМИК-у трошкове прекограничног промета енергије Вигњевић је одговорио да је ЕПС од потписивања ЦБТ уговора убио приход од транзита за целу своју мрежу, а припадајући део није давао УНМИК-у, који привремено управља косметским делом преносне мреже, јер није било утврђено у којем проценту косметски део учествује у транзиту, будући да је преносни систем Србије техничко-технолошки јединствен.

Према томе, заједнички тим експерата треба сада, на бази обострано прихватљиве методологије, да “измери” колики је удео косметског дела мреже у преносном систему Србије и у укупном транзиту, а из коначног обрачуна трошкова који треба да се надокнаде УНМИК-у, и за протеклих годину дана и убудуће, одузимаће се износ за накнаду прекограничног промета електричне енергије (транзита) који се за потребе Космета обавља преко мреже у осталом делу Србије. ■

А. Цвијановић

ПОНОВО У
ПРОЦЕДУРИ
КОСМЕТСКИ
ЗАКОН О
КОНЦЕСИЈАМА

Могу ли концесије да се дају по косметском закону: угљенокоп "Белаћевац"

Отуђење на сто година

■ Као и закупом, и концесијама се на дуги низ година одлаже право државе Србије као власника да утиче на судбину својих ресурса ■ Разговор "глувих телефона"

У Приштини је поново на дневном реду косметски закон о концесијама, дакле, још један законски акт у низу обимне регулативе коју косметске привремене институције ужурбаном креирају и доносе, уз помоћ експерата из Европе и из САД. О овом закону једнонационална Скупштина Косова изјашњавала се још прошле године, али га је специјални изасланик генералног секретара УН вратио на дораду, с образложењем да су његове одредбе у супротности са Резолуцијом 1244 и овлашћењима специјалног изасланика.

У ранијим сличним приликама, када су усвајани неки други закони, предлагачи су обично успевали да вешто примене европске нормативе и наводно уваже примедбе специјалног изасланика, тако да он више није налазио разлоге да одређени акт не прогласи важећим. Али, како су често упозоравали правници из ЕПС-а, многи од тих закона, посебно они у области енергетике, и после дораде остајали су у форми која прејудуцира коначно решење статуса Космета и Србији не даје било какву могућност да утиче на економске и друге токове у својој покрајини.

Са законом о концесијама можда би могло да се догоди другачије уколико би разговори Београда и Приштине попримили садржајнији

ток, а специјални изасланик генералног секретара УН направио барем благи отклон од безрезервне наклоности локалном албанском становништву и њиховим привременим институцијама власти, те за промену, макар као израз добре воље, делић својих овлашћења пренео и на Србију, односно СЦГ, од којих их је Резолуцијом 1244 и преузео. Тако нешто, за сада, није ни у наговештају.

Реалније је, стога, рачунати да ће и косметски закон о

да донесе и спроводи закон о концесијама јединствен за целу своју територију.

Случајно или не, тек поновно стављање на дневни ред косметске скупштине закона о концесијама временски се поклопило са све чешћим медијским промоцијама намере руског петрохемијског гиганта "Русала", који је крајем прошлог месеца озваничио куповину подгоричког Алуминијумског комбината, да закупи облићу ТЕ "Косово Б" да би обезбедио струју јефтину него што може да му понуди Електропривреда Црне Горе.

Правници из косметског дела ЕПС-а кажу да, без обзира на то која ће компанија добити право на управљање, руска, италијанска или нека друга, давањем електране под закуп или концесија на угљенокопе постиже се оно што актуелна Приштина жели: онемогућавање Србије да у наредних стотину година учествује у управљању овим ресурсима.

Према томе, иако акт који је усвојила Косовска поверилачка агенција не дозвољава приватизацију јавних предузећа на Космету, закуп и концесије су форма којом се по-

стиже циљ. Да подсетимо, косметским законом је регулисано да се закуп даје на 99 година, и то с правом наслеђивања, а ни концесије сигурно неће бити крајег века.

Председник Координационог центра за Косово и Метохију Небојша Човић изјавио је недавно да то што се догађа на Космету није приватизација него отимачина и да се у таквим аранжманима не води рачуна ни о уложеним инвестицијама, нити о радницима или поверљивцима, а у већини предузећа поверилац је држава, која отплаћује дугове косметске привреде. - Ми смо са УН-МИК-ом о свему томе више пута разговарали, али је, изгледа, то увек био и остао разговор "глувих телефона" - рекао је Човић.

Почетком јула ове године министар за рударство и енергетику Радомир М. Наумов на конференцији за новинаре у Влади Србије истакао је да је Влада Србије чинила до сада све што је могла и да је "пре две недеље упутила писмо Сорену Јесену-Петерсену у коме је затражила да се заштите наши енергетски ресурси на Косову и Метохији".

Како сазнајемо, радне групе Владе Србије за разговоре са Приштином, такође, покушавају да приволе УН-МИК и привремене институције на Космету да о тако значајним ресурсима и капацитетима, као што су енергетски, не одлучују без Београда. Одговора из Приштине на те захтеве нема. ■

А. Цвијановић

После давања под закуп објеката на 99 година, следе и концесије на ресурсе, па ће се из косметског угља правити струја за велике светске силе

концесији врло брзо ступити на снагу и да ће се, поред осталог, његове одредбе примењивати и на угљенокопе, као и на сва друга природна богатства јужне српске покрајине. То значи да ће и овим законом за дуги низ година бити одложена права државе Србије као власника да утиче на судбину својих ресурса, као што јој се сада ускраћује неприкосновено право сваке државе

Само биланс

- Србија, односно ЕПС, од 1999. године нема никаквог уплива у дешавања у електроенергетском систему на Косову и Метохији. У нашем систему ми билансирамо производњу у косметским термоелектранама, јер их и даље сматрамо делом нашег система, али немамо никакву могућност да управљамо енергијом која се тамо производи - рекао је на конференцији за новинаре министар Наумов.

ДАН РУДАРА

Најцрњи је угаљ

■ Јер, прави рудари су они патуљци са крамповима и фењерима што живе у бајци о Снежани ■ Више су рудари чак и стјуардесе, оне бар имају бенефицирани радни стаж...

Моћни багер се канда мало занео, зашкрипао и - стао. Тек тако. Угљена прашина је остала да виси у ваздуху као чипкаста завеса. Као измаглица. Вода у цезви тек што није прокључала.

- Ау, леба ти, стаде - ускликују је тобож згрануто Драгиша Симић, звани Пећа, тракиста. - Мора да нисмо платили рачун за струју?!

Осврнуо сам се забринуто око себе, таман да докучим да сам намагарчен. Јер, кабином колоса се разлегао заразни смех. Тако смо разбили трему: смена А на БТС систему "Поља Д" у "Колубари" с једне, и нас двојица, уљеза из друкчијег света, с друге стране стола. После тога све је било лакше.

Јер, ако ћемо поштено, било је устезања: кад код њих наиђу новинари, увек сликају багер, највише их занима велики точак са на зубљеним корпама што од земље откидају ђумур, ретко кад се ко успне да би с њима прозборио реч-две, па је ова посета и упорни покушаји да се заподене разговор у први мах изазвала подозрење.

- И, кажете, поводом Дана рудара - мрмља Дејан Николић, планир-мајстор, више закључује него што пита.

- А, кад пада? - добацује неко споља.

- Нама сваки дан, а онима горе кад се договоре - одговара му шерет који неће да открије име.

Опет се кабином разлегао смех, али не задуго.

- Прави рудари су патуљци са крамповима и фењерима што живе у бајци о Снежани. Више су рудари

чак и стјуардесе, оне бар имају бенефицирани радни стаж. Ма, хајте, молим вас... Него, да ли ћете истински написати оно што будете чули и видели овде, код нас? Да прочитамо, па да се провеселимо.

И нисам их баш убедио.

А све почело је тако што се недавно заподенуо разговор о томе кад пада Дан рудара: једни су тврдили да је то свакако 6. августа, док су други били упорни да би то морало бити 21. јула, на

Багер тежи 3.000 тона, на њему је бар по 20 електромотора и редуктора, затим електроника, а све то као и километре каблова и склопова одржавају један бравар и један електричар

Чиста рачуница Милорада Блажића, руководиоца на копу, указује на то да ако је пензијски стаж 40 година, рудари и други радници на коповима 10 година - због ноћне смене - не спавају

На самом почетку ланца производње струје, рудари без бенефицираног радног стажа: Драгиша Симић - Пећа

ФОТО: ЖЕЉКО СИНОБАД

Светог Прокопија, кога и рудари славе као свог заштитника.

Добро, светац: рудари на тај дан не копају руду, већ само осигуравају јаме дирекцима, а крстом светог Прокопија растерују подземне демоне, зна се за то. Ни на селу се у тај дан не дирају ни ашов ни лопата, нити се ишта побија у земљу. Али, зашто онда и 6. август?

- На тај дан је пред рат, не памтим годину, у Костолач-

ким рудницама избио велики штрајк - објашњавао је Буца Живановић, новинар "Колубаре". - Мада је и код нас, у Колубари, заправо у руднику са подземном експлоатацијом у Пркосави, 1939. године такође избио велики и једини предратни штрајк. А зашто је онај у Костолцу био важнији кад се одлучивало о Дану рудара, не знам... Овај наш је бар био успешан: јер, рудари су приморали власника

рудника, неког Томашевића, великог индустријалца из Београда, да удовољи свим њиховим захтевима.

У Костолцу мора да је пала крв?! Код нас се, и иначе, ретко прослављају успеси, више смо склони да слави-мо поразе. Тако је још од боја на Косову...

Тако је почело, а наставило се на моћном багеру на "Пољу Д", највећем руднику у Србији. На целом Балкану. Тамо се стиже кроз те-

Слободан Марковић истиче да се са "Поља Д" убира више од половине угља из "Колубаре"

сну канцеларију инжењера Слободана Марковића, техничког директора, који је рекао да се са "Поља Д" убира више од половине угља из "Колубаре", а да су за првих шест месеци ископали милион тона више од планираног. Чак петнаест одсто.

После теренским возилом као на бесном коњу кроз огроман кратер усахлог вулкана и преко ђумура, до багера и оног веселог дру-

штва из смене А.

- Да вас питам за плате, не иде...

- Питај, питај - заграктали су. - То прво! Шта ти је важније од плате?

- Колика год да је, мала је - издвојио се из оне галаме глас инжењера Милорада Блажића, руководиоца коме је у опису посла да канцеларију мења за багер. - Јер, ово је теренски рад, теренски услови... Некада су овамо долазили радници из целе бивше Југе, а данас одлазе. И онда су били исти услови, и гори, али плата је била добра. Богowska. Нико се не плаши рада, већ беде.

- Беде - зачуло се као ехо. - Тако је Блажо... Реци им још.

- Багер тежи три хиљаде тона - наставио је. - На њему је бар двадесет електромотора, толико редуктора, ту је електроника, где су километри каблова, склопо-

ви... а све то одржавају један бравар и један електричар. Само ми знамо колико вреди њихов рад, али им од тог знања није нимало лакше. Онда, радимо у сменама, без викенда, празника или црвеног слова. Имамо слободне дане, то да, али кад падну, а не када ти устребају или кад остали свет пландује. А то, за смене, ево вам чисте рачунице: ако је пензијски стаж данас четрдесет година, десет година нећеш спавати јер мораш да радиш у ноћној смени. Вибрације су страховите, од њих највише страдају багеристи, јер код нас, на "глодару 8", кабина је чврсто везана за "стрелу" багера. Оду бубрези, оде кичма... Ево га, овај наш Мија, да, Миодраг Тодоровић, багериста, па нек' он каже.

- Реци, Мијо - огласио се хор охрабрујући га.

- А, је л' оно, да за коју го-

дину нећу моћи чак ни да ходам без помагала? - осврнуо се збуњено, да би наставио сигурније: - Није тачно да је овде најјевтинији угљ. Најјевтиније је здравље.

Причају да је Пећа 1995. године једва преживео несрећу која се збила на траци. Страдали су му карлица, десна рука и глава. Био је на боловању осамнаест месеци, па се вратио на посао: жена му не ради никако, де-

ца не још. Све је на његовим плећима, а овде и нема лакших послова да му повере, него рмба барабар с другима.

- Кукате као некакве бабе - огласио се онај безимени козер. - Него, има код нас и овога... Није све тако црно. Црњи је угљ.

Донео је однекуд издељани дрвени ражањ, још замашћен као да је малочас с њега скинуто пресенце, таман да измами урнебесни смех својих колега, рудара без бенефицираног радног стажа, оних који су на самом почетку ланца производње струје.

Имали су беле зубе и црвене беоњаче, а ја сам пуна два дана спирао са себе масну угљену прашину што ми се завукла под кожу.

Па, срећан вам празник, пријатељи.

Милош Лазић

“ПОЉЕ Д” - НАЈВЕЋИ ПОВРШИНСКИ КОП У СРБИЈИ

Ка електранама свака друга тона

■ Годишња производња угља најчешће прелази 14 милиона тона, а јаловине 40 милиона кубика

У Србији се годишње на површинским коповима откопа око 32 милиона тона угља, а од тога, на четири колубарска копа, 26 милиона тона или пет шестина укупне производње. Колубарски површински коп “Поље Д” је најпродуктивнији и највећи угљенокоп не само у Србији већ и на балканским просторима. “Поље Д” даје годишње више од половине укупне производње “Колубаре”, - око 14 милиона тона. О величини овог копа сведочи и податак да са њега, према електранама и пут широке потрошње креће, безмало, свака друга тона лигнита произведена у Србији.

- “Поље Д” је неколико десетина хектара раскопаног земљишта, шест јаловинских и два угљена система, око 2.600 сталних и још око 250 радника ангажованих по разним основама. То је и десетак роторних багера, осам багера ЕШ, педесетак транспортера, 100 километара транспортних трака...” Поље Д” је и оста-

ла механизација без које се производња не може организовати - каже, представљајући коп, Милан Петровић, директор “Поља Д”.

У прошлој години на “Пољу Д” откопано је и испоручено више од 14 милиона тона лигнита или за милион више од плана и одложено 40 милиона кубика јаловине. Ако је судити по досадашњим резултатима, висока производња биће остварена и у овој години. За шест месеци откопано је више од 20 милиона кубика земље (план је за око три милиона нижи) и седам милиона тона лигнита, 16 одсто више од плана.

- У основи високих производних резултата је стручан и одговоран рад сваког радника, наводи Петровић. - Брига о машинама и људима је одавно на првом месту и чинимо све што је у нашој моћи да максимално сачувамо сваког појединца и сваку машину. Осим уобичајених дневних прегледа механизације, имамо планиране застоје, два пута месечно, а ту су и ре-

◆
На коју се обично каже да су квалитетно обављени ремонти “услов свих услова” да би се производња одвијала континуирано
◆

Река угља са “Поља Д” деценијама неуморно тече

Нема лаких радних места

На копу нема лаког радног места. Испарења су изузетно висока и све је више случајева да млад радник умре на радном месту. Лети врућине и прашина, а зими све окује лед и покрије снег. Свему томе треба додати и кишне дане... На копу се често ради и по 12 сати или по две смене.

довни годишњи сервис свих система који трају по двадесетак дана. Они се обављају од фебруара до октобра, када су за те послове временски услови најпогоднији. Ремонте обављају стручне екипе “Колубаре - Метала”, уз помоћ људи из наших радионица. На копу обично кажемо, наглашава Петровић, да су квалитетно обављени ремонти “услов свих услова” да би се производња одвијала континуирано и у оним оквирима који се задају сваке године.

- У овом тренутку, како истиче Петровић, због недостака радне снаге, на радна места “здравих” распоређе-

ОБЕЛЕЖЕН 6.АВГУСТ, ДАН РУДАРА СРБИЈЕ

У складу са традицијом

Уз Дан рудара Србије, у ЈП Површински копови “Костолац” прослављен је и дан предузећа. Прослава, у знаку 135 година од почетка експлоатације угља, почела је у складу са традицијом јутарњим, променадним концертном Дувачког оркестра и полагањем венца на Спомен-обележје рудара у Старом Костолцу. На академији, 6. августа уручене су јубиларне награде радницима и пензионерима који су у пензију отишли између два празника. У прославу Дана рудара укључио се и град Костолац као и Синдикат Копова који су организовали спортска такмичења и богат културно-уметнички програм.

У Рударском басену “Колубара” Дан рудара Србије обележен је радно. Односно, био је то уобичајени рад-

ни дан, с тим што су запосленима који су били на радним местима подељени ланч-пакети. Уочи празника, 5. августа, пословодство је организовало коктел за пословне партнере. Јубиларне награде за 10, 20 и 30 година непрекидног рада у РБ “Колубара”, радницима су уручене приликом обележавања рударске славе, Св. Прокопије.

У Руднику “Ковин”, уз присуство пословних партнера и запослених, 5. августа је одржана свечана академија на којој су уручене награде радницима. Том приликом отворена је изложба о рударству у Србији, као и фото-изложба о руднику “Ковин”.

К. Ј.

ЈП ПО "КОСТОЛАЦ" У ПРВОМ ПОЛУГОДИШТУ

Угаљ - по плану

■ Један од основних предуслова за брже напредовање рударске механизације на површинском копу "Дрмно" је обарање нивоа подземних вода

Веселин Булатовић

За шест месеци ове године у Јавном предузећу Површински копови "Костолац" остварена је производња угља од 3,4 милиона тона, што је на нивоу од 95 процената од планом предвиђених количина. У првом полуугодишту ископано је и 174.000 тона комадног угља што је, у односу на план од 110.000 тона, више за око 50 процената. Резултати анализе квалитета испорученог угља показују да је термоелектранама испоручивана и квалитетна погонска сировина. У односу на исти период прошле године, производња угља већа је за три процента.

Са јаловиским системима у првом полуугодишту откопано је 13,45 милиона кубика јаловине што је за осам процената више од билансом предвиђених количина. У односу на исто временско раздобље из прошле године остварени резултати на јаловини већи су за 14 процената.

- Сагледавајући укупне производне резултате у првом полуугодишту, али и услове у којима се радило током зимског периода, остварени полуугодишњи производни резултати су задовољавајући и на нивоу очекивања, рекао је Веселин Булатовић, технички директор копова "Костолац". - У току је ремонт рударске механизације, коју прате и велики техничко-технолошки захвати, пре свега на копу "Дрмно". Реч је о пресељењу рударских система на Западно поље.

Планирано је да се до средине октобра преселе рударски системи и са четвртим јаловинским системом да се открије око 1,5 милиона тона угља.

Према речима Булатовића, у овом делу копа "Дрмно" очекују се велике непознанице и знатно тежи услови за рад. Први предуслов за брже напредовање рударске механизације је обарање нивоа подземних вода. На томе ради костолачки "Георд", у сарадњи са оперативно-стручним тимом копова "Костолац". С обзиром на чињеницу да ће коп "Дрмно" у наредном периоду бити једини извор угља и ослонац рада инсталираних 1.000 мегавата у костолачким електранама, неопходно је да до 2008. године стартује нови јаловински систем. Без овог система суочићемо се са озбиљним проблемима испоруке угља, о чему смо известили и руководство Електропривреде Србије. Практично, нови јаловински систем представља прекретницу развоја енергетског комплекса на овом простору - закључио је Булатовић. ■

но и око 350 инвалида рада. То није добро ни за коп, ни за организаторе производње а ни за те људе. А према неким сазнањима, до краја године коп ће напустити још шездесетак радника. Узбо ћемо доћи у ситуацију да нам недостају бравари, руковоаци рударском механизацијом, вариоци, електричари... и наравно помоћни радници. Нама већ сада недостаје више од 100 људи тих профила - констатује Петровић, уз напомену да је овај проблем спознат и да се на његовом решавању ради.

Оно што највише мучи запослене је будућност овог рудника. Питања експропријације се споро решавају. Проблем пресељена Вреоца је посебно питање, али рудари су ту немоћни. Кажу да ће угља бити све док они имају услова да га копају. А то је, према неким проценама, четири - пет година. А онда, - сеоба Вреоца или, можда, сеоба моћне механизације и људи на неку нову локацију. ■

М.Тодић

С. Срећковић

НА КОПОВИМА БАСЕНА "КОЛУБАРА"

Обележена слава Свети Прокопије

Рудари "Колубаре" у присуству бројних званица, обележили су 21. јула рударску славу Свети Прокопије. Свечаност је почела скупом гостију у сали за пословне састанке ПК "Колубара", а настављена молитвом за рударе и ломљењем славског колача у цркви у Барошеву. У наставку свечаности положено је цвеће на спомен плочу у Рудовцима, као знак поштовања, за рударе Пркосаве и штрајк који су они организовали 1919. године. Обележавању рударске славе присуствовали су, поред осталих, представници пословодства ЕПС-а и Колубаре, као и из Синдиката ЕПС-а.

Свечаности су завршене рударским дружењима у Рудовцима и Пркосави. Књига рударства и рударења, на овим просторима, тако је постала богатија за још једну страницу.

У ТЕРМОЕЛЕКТРАНАМА "НИКОЛА ТЕСЛА"

Ремонти на време

■ Квалитетно обављене припреме, добра организација посла и уредно финансијско праћење допринели да се овогодишњи ремонти обављају по плану, без да на закашњења

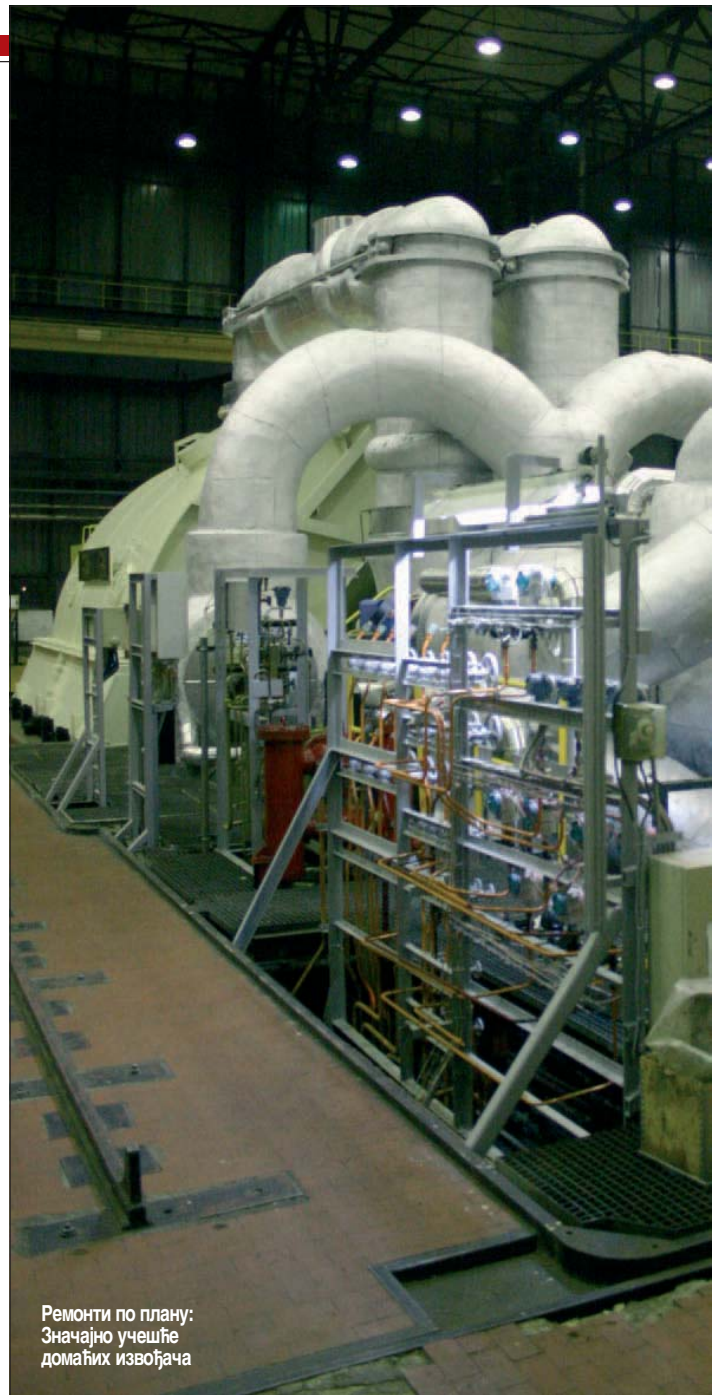
Овогодишњу ремонтну сезону у Термоелектранама "Никола Тесла" у Обреновцу карактеришу, пре свега, капитални ремонти на блоковима А-2 и Б-1. Сезону великих послова отворио је 16. марта, ремонт на блоку А-3. - Од тада до средине јула урађени су ремонти на седам блокова. Сви су завршени у предвиђеном року. Имали смо и скраћења од по неколико дана на појединим блоковима - каже Милутин Савићевић, помоћник директора ЈП за производњу и посебно наглашава да су припреме за ремонте на време и квалитетно обављене, а да је финансијска подршка ремонтима уредна и благовремена.

- Све то, као и ангажовање свих учесника у ремонту није могло да не да резултате. Посебно када су у питању капитални ремонти, за које смо формирали стручне тимове. Досадашње искуство говори да је то био добар потез. Јер, проблеми се решавају веома брзо, уз добру сарадњу и координацију чланова тима, истиче Савићевић.

Иако се у ТЕНТ-у упоредо обављају ремонти на више блокова, средином јула у редовни ремонт је ушла и ТЕ "Морава", највише пажње, не без разлога, усмерено је ка капиталним ремонтима на блоковима А2 и Б-1. Капитални ремонт на А-2, са елементима модернизације, је у току и

трајаће 150 дана, односно очекује се, према тренутном стању радова, да буде завршен до средине октобра. - На овом блоку уводимо модернизацију управљачког система, као у ТЕ "Морава". Извођач радова је Институт "Михаило Пупин". У сарадњи са стручњацима из наше компаније, ова фирма пројектовала је и уградиће комплетан систем. Да би се спровела модернизација потребно је да се обаве додатни послови, између осталог и да се инсталирају вентили са серво погонима. Односно, један број вентила је морао да се са ручног преведе на моторни погон, како би се имплементирао SCADA систем - нагласио је Савићевић.

Ових дана започети су послови на монтажи нове, унутрашње и спољашње оплате, што ће допринети

Ремонти по плану:
Значајно учешће
домаћих извођача

Припрема железничког транспорта

Упоредо са ремонтима на блоковима обављају се и остали послови на припреми постројења за рад у наредном периоду. Посебно је карактеристично да се ремонти у железничком транспорту обављају у континуитету. Локомотиве и вагони се припремају да до краја године превезу још најмање 12 милиона тона угља са колубарских копова, а за ремонт пруге користе се застоји од по неколико сати дневно.

стабилнијем раду и већем степеном искоришћења. Предвиђен је такође и капитални ремонт турбине и генератора. После отварања турбине, уочено је да је у релативно добром стању, али су ипак потребне заме-

не неких делова. Од значајнијих послова треба истаћи и оне који се односе на замену паровода свеже и међупаре, преклињавање статора на генератору и све остало карактеристично за капиталне ремонте.

На блоку Б-1 радови предвиђени капиталним ремонтом трајаће 120 дана. Такође су, после дефектаже, планирани послови на замени паровода и економјазера на цевном систему котла. На турбинском делу у току је капитални ремонт турбине високог, средњег и ниског притиска и турбонапојне пумпе. Ништа мање значајни нису ни остали послови.

О обиму ремонтних захвата можда најбоље сведочи податак да се на објектима где се обављају радови налази велики број

ПРОИЗВОДЊА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ У ТЕ “НИКОЛА ТЕСЛА”

Блокови пуном паром

■ За пола године у ТЕНТ-у произведено 8,3 милијарде киловат-часова електричне енергије, што је 3,7 одсто више од плана за овај период

У Термоелектранама “Никола Тесла”, после својења полугодишњих резултата могу бити и те како задовољни. План производње електричне енергије надмашен је за 3,7 одсто, односно произведено је укупно 8,36 милијарди киловат-часова. Електроенергетском систему Србије испоручено је 297 милиона киловат-часова више од плана. - Комплетан полугодишњи период карактерише висока производња на свим блоковима. Када би се у обзир узела и потиснута енергија од 670 милиона киловат-часова, производни резултати били би још импозантнији - каже Милутин Савићевић помоћник директора ТЕНТ-а за производњу.

Ако се остварена производња посматра по месецима, ова компанија премаћивала је планове у свим месецима, изузев у мају и скоро на свим блоковима. Посебно је карактеристичан март, када је

ТЕНТ био на домаку рекорда у оствареној дневној производњи. Десет дана блокови су производили више од 68 милиона киловат-часова електричне енергије, што је близу рекорда из 1994. године, када је дневна производња достигла 68,7 милиона киловат-часова.

- Карактеристично је да је највећи процентуални

Наиме, од ремонта прошле, па до уласка у тај посао ове године на блоку ТЕ “Морава” због испада забележена су само два застоја. Комплетан рад између два ремонта био је изузетно стабилан.

Сигурности у производњи допринео је и железнички транспорт. За пола године у ТЕНТ је доведено око 12 милиона тона угља, што је за 632.000 тона више од плана. У најтежим, зимским месецима, железничари су показали пуну спремност. Примера ради, у фебруару је превезено 2,2 милиона тона угља по изузетно лошим временским условима. Захваљујући железничком и унутрашњем транспорту угља, истичу у ТЕНТ-у, ниједног тренутка, упркос тешким условима рада, по ниским температурама, нису угрожене резерве на депонијама, а самим тим ни производња електричне енергије. ■

К. Ј.

Производни учинак ТЕ “Морава” оправдао је средства уложена у модернизацију блока

пребачају у овом периоду забележен у ТЕ “Морава”, који са потиснутом енергијом износи 23 одсто. Без потиснуте енергије у овој термоелектрани забележена је производња од 337,7 милиона киловат-часова или 6,5 одсто више од плана - истиче Савићевић и наглашава: - Овакви производни учинци оправдали су уложена средства у модернизацију блока.

извршилаца. Као и увек до сада значајно је учешће домаћих извођача. Свој удео у ремонтима дају и запослени у ПРОТЕНТ-у, као и екипе из ТЕНТ-а “А” и “Б”. Ту су и стручњаци “Алстома”, фирме “ЗРЕ” из Катовица, “Бабкок-Митсуи”. У ТЕНТ-у посебно истичу и податак да тренутно стање радова указује на то да ће сви послови бити обављени у планираном року, а да су могућа и њихова скраћења за неколико дана. ■

К.Јанићијевић

ТЕНТ - сигуран произвођач електричне енергије

ЈП "ДРИНСКЕ ХЕ" Сигурнија заштита генератора

Ремонти у ЈП "Дринске ХЕ" теку по плану. Завршен је ремонт РХЕ, и генерални ремонт тунела за акумулационо језеро РХЕ на Тари, а 1. јула је започет ремонт трећег генератора у ХЕ "Бајина Башта". Планирано је да траје три недеље, али је продужен за десетак дана због уграђивања нове заштите генератора. Та нова заштита је последња реч технике, много је боља од постојеће, одликује је свеобухватност заштите генератора, и брже реагује. Ова заштита је дар шведске владе, уградиће се и на четвртом генератору а у прва два је већ уграђена прошле године.

- Неких већих послова, изузев поменутог, на трећем генератору није ни било, јер су, у претходне две године санирана сва оштећења, а предстоји и ревитализација сва четири агрегата. Ремонт трећег генератора је завршен крајем јула, а одмах почиње ремонт четвртог генератора са потпуно истим пословима као код трећег генератора - каже Мијодраг Читаковић, технички директор ХЕ "Бајина Башта". Ремонт ће, такође, трајати три недеље.

У ХЕ "Зворник" завршен је ремонт првог, и започет ремонт другог генератора. Ремонт је, такође, класичан, без већих захвата, изузев уградње опреме за мерење протока.

Овогодишње ремонте у ХЕ "Бајина Башта" обављају сопственим снагама, изузимајући испитивања заштита, које као и претходних година обавља специјализована екипа ЕМС-а.

М. Ђокић

РЕМОНТ НА ХЕ "ЂЕРДАП I"

Радови на три фронта

■ Стање опреме захтева све веће захвате и указује на неопходност њене замене, односно што бржи почетак планиране ревитализације

У ХЕ "Ђердап I" ремонтни радови се изводе на три фронта - агрегату 2, бродској преводници и преливној брани.

Тромесечни ремонт бродске преоднице, започет средином априла, приводи се крају. Према плану превентивног одржавања започет је циклус ремонтних радова опреме преливне бране, а почетак капиталних ремонтних агрегата померен је месец дана раније.

Померање рока почетка ремонта агрегата 2 условило је одлагање почетка планиране ревитализације агрегата 6. Осим тога током протеклих зимских месеци, уз претходну сагласност Дирекције за проиводњу ЈП ЕПС, одложени су неки ремонти на агрегатима у циљу што бољег искоришћења хидроенергетског потенцијала Дунава, односно потребе за електричном енергијом.

Због свега тога, како је истакао Петар Манзаловић, директор наше највеће хидроелектране, почетак и обим планираних радова прилагођени су новонасталој ситуацији. На исход почетка дуго планиране ревитализације, стручњаци Ђердапа не могу утицати, иако су припреме обавили на време и квалитетно.

Осим тога, раније одложени неки планирани ремонтни захвати, уз претходне консултације с надлежном дирекцијом ЕПС-а за производњу, ради искоришћења повољних хидро-

лошких услова у зимском периоду, наметнули су повећани обим посла, па је почетак померен месец дана раније, како би се све обавило на време, али уз одговарајући ниво квалитета. Кренуло се са А-2, а његов ремонт потрајаће 25 дана. За то време биће санирана сва оштећења на турбини и генератору.

Испитивање осталих машина, показује да је стање аларматно. Јасно, после више од три деценије не-

*Ремонти одлагани ради
производње, али не и на
уштрб квалитета*

прекидног рада, опрема је при крају издржљивости и поред доброг и брижљивог одржавања у досадашњем току експлоатације. То, истиче Манзаловић, практично намеће такав обим радова и послова који је једнак ревитализацији, а на Ђердапу све послове радници обављају самостално, иако је реч о замашним и сложеним захватима. Само нека мерења и испитивања поверавају се одговарајућим институцијама, чији налази потврђују неопходност замене опреме, односно што хитнију ревитализацију.

Поред ремонта А-2, а после њега креће А-1, ове го-

дине започео је циклус ремонта опреме преливне бране. Тренутно у току су испитивања и ремонт погонских механизма такозваних двоструких кукастих затварача, којима се обезбеђује несметана евакуација технолошког вишка воде, или преливање у циљу заштите приобаља. И ова, као уосталом и остала хидромеханчка опрема, захтева све више посла, па и замену неких делова и механизма, што опет указује на неопходну ревитализацију.

Трећи фронт радова одвија се на бродској преводници. По плану они ће бити окончани средином августа. Послови су у пуном јеку, а одвијају се већ трећи месец и обухватају комлетну хидромеханчку и електро опрему овог изузетно важног дела ђердапске бране.

Обављени су или се приводе крају већи ремонтни захвати, од којих се посебно истичу подизање и ремонт тзв. хаваријских ремонтних врата горње главе, преглед и санација заварених спојева средње главе, замена делова и елемената горњег лежаја радних двокрилних врата доње главе...

Да је реч о изузетно обимним и сложеним операцијама, најбоље сведоче димензије поменутих делова опреме, које је ваљало безбедно и на време ремонтovati, уз подизање и монтажу. Само хаваријска вра-

На другом агрегату санираће се оштећења на турбини и генератору

та горње главе тешка су 470 тона, широка 34, а висока 12 метара.

Овим радовима завршава се шестогодишњи циклус ремонта бродске преводнице, који је указао на неопходност ревитализације и овог дела ћердапске бране. Због тога су, овог пролећа, почеле активности на припреми документације за предстојећу, неопходну ревитализацију ове специфичне саобраћајнице, током које ће бити сигурно замењен већи део дотрајале опреме.

Упоређо са завршним радовима на ремонту преводнице, која ће по плану у погон ући 11. августа, завршавају се и активности на реструктурисању, којима је број радника у "Ћердапу" сведен на оптималан, планирани број. Проблем је једино, наглашава Манзаловић, старосна структура. Све више је старијих радника, који, истина поседују знање и искуство, али им недостаје физичка способност за извршење неких специфичних послова. Они млађи, опет тек стичу искуство и рутину која гарантује успех у раду и наставак одржавања високе погонске спремности, која је красила дунавски првенац и омогућавала непрекоран рад и рекордну прекопланску производњу у протекле 33 године. ■

Р. Е.

У РХЕ "БАЈИНА БАШТА"

Могућ нови рекорд

Судећи према досадашњим показатељима, може се очекивати да ова година буде рекордна по производњи електричне енергије, истакао је Иван Миловић, помоћник директора, износећи податак да је у првих шест месеци ове године у РХЕ и ХЕ произведено скоро милијарду и по киловат-часова, што износи 31 одсто изнад плана. То је близу рекорда постигнутог је 1979. године, када је произведено више од две милијарде киловат-часова, међутим коначан исход знаће се на крају године.

На први поглед, каже Миловић, из-

гледа да се Дрином пролила велика вода. Ипак, кише које су падале скоро сваки дан нису се толико одразиле на величину водотока, колико на његов континуитет. Поред добре погонске спремности агрегата, непланирани застоји сведени су на минимум, управо је то, оно што је омогућило досадашњу добру производњу. Овако добар биланс, за ХЕ "Бајина Башта" значи императив за даљи рад и пружање максимума електроенергетском систему. ■

Ј. П.

ЈП "ЛИМСКЕ ХЕ" - У ХЕ "БИСТРИЦА"

Продужен ремонт

■ Скоро испуњен годишњи план производње електричне енергије

Ремонти у ЈП "Лимске ХЕ" су, ове године, почели са закашњењем, због изузетно повољне хидрологије, и максималног ангажовања свих производних капацитета. - Ремонтни радови су почели почетком јула, у ХЕ "Кокин Брод" завршени у планираном року, а у ХЕ "Бистрица" су продужени и тешко је рећи прецизно када ће бити завршени - истиче Милан Бјелић, директор ЈП "Лимске ХЕ". Наиме, пре ремонта се знало да на једном генератору, који је нов, монтиран прошле године, неће бити неког посла, осим контроле. Ремонт другог генератора је требало да буде класичан, без већих захвата.

Међутим, план је једно, а стварност је нешто друго! Наиме, када су отворили преттурбински затварач - били су врло непријатно изненађени, јер је тело затварача било препуно пукотина и прскотина. Треба то све заварити, санирати, ремонтити у "ХЕ"Бистрица" су

ХЕ "Бистрица": стална контрола машина

ФОТО: Н. ДРЧА

због тога продужени за недељу, или две. Прошле године је завршена антикорозивна заштита у оба цевовода ХЕ "Бистрица", планирано је да се ове године изврши на цевоводу за ХЕ "Кокин Брод", али је то немогуће урадити, јер има процуривања због високе коте, а цевовод мора бити сув да би се могао фарбати.

Што се тиче производње електричне енергије, она је, заиста, импозант-

на. ХЕ "Бистрица" и ХЕ "Кокин Брод" су пре месец дана испуниле овогодишњи план производње, и раде за следећу годину. ЈП "Лимске ХЕ" укупно су оствариле овогодишњи план производње са 95 одсто! И поред овако импозантне производње, акумулациона језера на Увцу и Кокином Броду су пуна - истиче директор Бјелић. ■

М. Ђокић

ИНИЦИЈАТИВА ИЗ "ЕЛЕКТРОВОЈВОДИНЕ" ЗА РАСПОДЕЛУ ДОБИТИ НА ОСНОВУ ПОСЛОВАЊА У ПРОШЛОЈ ГОДИНИ

Ефикасност главни аршин

■ После више од две деценије ова дистрибуција у 2004. години први пут исказала добит од 718 милиона динара

Председник Управног одбора ЕПС-ЈП "Електровојводина" мр Саша Игић упутио је недавно захтев Управном одбору ЕПС-а за добијање сагласности за распоређивање дела добити запосленима у "Електровојводини". Добит "Електровојводине" за 2004. годину износи 718 милиона динара. На иницијативу синдикалне организације "Електровојводина", коју је на седници Управног одбора овог јавног предузећа изнео Реља Поповић, председник, донет је закључак да се покрене поступак за расподелу добити.

Управном одбору ЈП Електропривреда Србије упућен је захтев за добијање сагласности за распоређивање дела добити ЕПС-ЈП "Електровојводина", остварене у пословном резултату за 2004. годину, на име расподеле запосленима у јавном предузећу - у проценту који својом одлуком утврди Управни одбор

Саша Игић

ЈП Електропривреда Србије. По Игићу, разлози за доношење овог закључка су што је после више од деценије, "Електровојводина" у 2004. години први пут пословала позитивно и исказала добит у висини од 718 милиона динара:

-Исказана добит није последица високе цене електричне енергије, односно повољне интерне расподеле у ЕПС-у, већ њен највећи део представља уштеда у неангажовању трећих лица на реализацији Плана

Део добити - оснивачу

Према Предлогу закона о изменама и допунама Закона о јавним предузећима и обављању делатности од општег интереса, који је Влада Републике Србије предложила Народној скупштини за усвајање по хитном поступку, између осталог, предвиђа се и корекција у области расподеле добити. Наиме, како је предложено, "део средстава по основу добити усмерава се - оснивачу и уплаћује на рачун прописан за уплату јавних прихода".

На основу Статута новог ЈП ЕПС-а, којим се уређују права и обавезе ЕПС-а као матичног предузећа у односу на зависна привредна друштва (која су до сада била јавна предузећа), јасно је да и досадашње ЈП Електровојводина, од уписа ЕПС-а у Агенцију за привредни регистар, постаје - крајем године - зависно привредно друштво. По Статуту новог ЕПС-а, Управни одбор ЕПС-а ће, уз сагласност оснивача, уз остало, одлучивати о расподели добити и покрићу губитака ЈП, а самостално - о расподели добити зависног привредног друштва и покрићу губитака...

пословања у вези са одржавањем електроенергетских објеката и општих мера штедне у предузећу - истиче Игић и додаје да је резултат утолико значајнији што је, током године, "Електровојводини" смањивана и утврђена дистрибутивна разлика.

У складу са чланом 37 Статута ЈП "Електровојводина", Управни одбор "Електровојводине" самостално доноси одлуку о распоређивању дела добити, која остаје јавном предузећу. Игић констатује да је при томе, Управни одбор "Електровојводине" свестан чињенице да се на нивоу ЕПС-а исказује консолидован биланс, али истиче аргумент да не могу да буду једнако третирани они који покажу највећу појединачну добит у ЕПС-у као и они који исказују највеће губитке.

Циљ оснивача је да и у

наредној години "Електровојводина" понови овај резултат, а то је извесније уколико запослени поделе део добити. Јер, у супротном, запослени у "Електровојводини" немају мотивацију да остваре исти или бољи резултат, с обзиром да би имали исте зараде као и запослени у деловима ЕПС-а, који нису исказали добит.

Управни одбор сматра да се на овај начин не би нарушили интерни односи у ЕПС-у, с обзиром на то да су они већ годинама поремећени утврђеним коефицијентима посла, тако да су, на тај начин, више стимулисана предузећа у ЕПС-у која исказују губитак него она која остварују добит, наводи се у овом допису, који је потписао председник УО ЕПС-ЈП "Електровојводина". ■

М. Чолић

ПОГОН ЈАВНОГ ОСВЕТЉЕЊА РАДИ ПУНОМ ПАРОМ

Грађани упућују признања

Погон јавног осветљења реконструисао је и доградио од почетка године јавно осветљење у улицама: Водоводска у Београду, Попове ливаде у Рипњу, 1. маја у Великој Моштаници. Реконструисано је рефлекторско осветљење подвожњака на Аутокоманди (аутопут), затим у улици Војвођанској, Бусије и Јаковачки командин у Сурчину, око Сава центра као и улице и паркинзи око овог објекта, у Бранковој улици, на прилазу Бранковом мосту (осветљење на стубови-

ма висине 15 метара), у улици Милентија Поповића, у улици Владимира Поповића, од Сава центра до Газеле, као и силази и излази на Газелу. Започета је реконструкција осветљења улице Тошин бунар, завршена је реконструкција осветљења Спомен парка Јајинци, осветљење дворишта "Осме београдске гимназије", а у току су радови на осветљењу ОШ "Иван Горан Ковачић" у улици Војводе Бране и других објеката.

Посебно напомињемо да је као донација

ЕПС-а, како истиче руководилац овог Погона Радослав Љубовић, завршено и осветљење порте цркве Св. Стефан Дечански у Железнику, а такође и декоративно осветљење и осветљење порте цркве Св. Лука на Видиковцу.

За залагање запослених у Погону јавног осветљења на адресу Погона стижу изјаве захвалности, подршке и дипломе.

Љ. Н.

У "ЕЛЕКТРОСРБИЈИ" СЕ УВОДИ СИСТЕМ МЕНАЏМЕНТА КВАЛИТЕТОМ

Купац на првом месту

■ "Електросрбија" треба да буде прво предузеће у Србији, које ће у својој бранши достићи "best-in-class" ниво квалитета

Као што је Програмом пословања ЈП "Електросрбија" за ову годину и предвиђено, све активности на изради докумената о увођењу система квалитета JUS ISO 9001:2000 обављају се у сарадњи са Центром за квалитет ЕПС-а и изабраном консултантском кућом. О успостављеној сарадњи сведочи недавно одржан радни скуп у Краљеву, коме су, поред руководиоца свих делова предузећа, присуствовали и Зоран Обрадовић, директор Сектора за управљање квалитетом и заштиту животне средине ЕПС-а и проф. др Војислав Стојиљковић, представник консултантске куће CIM College из Ниша. Бранислав Стевановић,

Најдаље се одмакло у продаји

О методологији реализације пројекта и примени документације, на поменутом скупу говорили су Обрадовић и Стојиљковић, док је Драгољуб Раичевић, лидер Тима за снимање овог процеса и његово увођење, изнео запажања и искуства, истичући да се у овом предузећу најдаље одмакло у процесу продаје електричне енергије у смислу његовог постављања и уређења по захтевима менаџмента квалитетом.

овлашћени руководилац пројекта, нагласио је том приликом да ће први пилот-

гије", што је у складу са препоруком генералног директора ЕПС-а.

Први пилот-процес, који ће се обрадити у "Електросрбији" биће "Продаја електричне енергије"

процес, који ће се обрадити у ЈП "Електросрбија" бити "Продаја електричне енер-

гије" ниво квалитета тог процеса. Осим тога, циљ је да се потпуно задовоље купци на тај

начин што ће се поједноставити процес и уклонити активности које не стварају додатну вредност, тако да њихов удео, до краја 2006. буде мањи од 20 одсто; смање грешке у процесима које стварају додатну вредност за 30 процената, (и то сваке године у односу на претходну), повећањем задовољства купаца за 30 одсто (на сваке две године) и повећањем брзине пружања услуге купцима, као и смањењем времена циклуса за 20 одсто (сваке године у односу на претходну).

Укратко речено, политика увођења квалитета огледаће се кроз културу рада и свест сваког запосленог који треба да обезбеди испуњење крајњег циља. ■

Р. Гавриловић

ЕДБ ОСВЕТЛИО БОТАНИЧКУ БАШТУ

Нови сјај Јевремовца

На иницијативу Секретаријата за стамбене и комуналне послове Града Београда, Сектор пројектовања у ЕДБ израдио је пројекат функционалног и декоративног осветљења Ботаничке баште. Функционално осветљење примењено је на осветљење шетних стаза, а декоративно осветљење на главни улаз у Башту, Управну зграду, зеленило и дрвеше. За осветљење главног улаза у Ботаничку башту примењени су рефлектори на стубовима и у тротоару.

Приликом пројектовања водило се рачуна да се на

овом терену примене савремени извори светла са верном репродукцијом боја и дугим веком трајања, а то су метал халогене сијалице са керамичким гореником, снаге 150 вати. За осветљење шетних стаза одабране су светиљке за амбијентално осветљење, са индиректним осветљењем и то је монтирано на стубове висине 3,8 метара. Стубови су израђени од сивог лива обложеног дрветом и по први пут су примењени на подручју Београда. У сарадњи са управом Ботаничке баште, Сектор за пројектовање

Улаз Ботаничке баште у новом руху

ЕДБ-а одлучивао је и које дрвеше и које зелене биљке у овом парку треба декоративно осветлити. То је реализовано рефлекторима укопаним у земљу или постављеним на стубове висине 1,1 метар. Код

појединих стабала постављени су рефлектори у крошњу дрвета, па дрво израђа из тамне позадине неба игром светлости и сенки.

Љ. Н.

ОДНОСИ С ЈАВНОШЋУ У ЕПС-У

Информативно шаренило

■ После утврђивања садашњег статуса, броја запослених и њихове оспособљености, уследиће предлог реорганизације и едукације

Потреба за реорганизовањем пословне функције односи с јавношћу у ЕПС-у произашла је из чињенице да у организационом погледу по јавним предузећима влада недопустиво шаренило. Чињеница је да овакво стање отежава не само свакодневну комуникацију, већ и реализацију акција ЕПС-а које треба спровести унифицирано у целом систему. Стога је Сектор за односе с јавношћу ЕПС-а, ради припреме предлога реорганизације, упутио свим директорима јавних предузећа упитник у којем су тражени подаци о статусу односа с јавношћу, броју запослених и њиховим подацима, њиховој стручној оспособљености за послове које раде...

- До краја јула добили смо одговоре из готово свих предузећа и почетком августа имаћемо комплетну слику статуса информисања и односа с јавношћу у сваком предузећу ЕПС-а - каже Момчило Цебаловић, директор Сектора за односе с јавношћу. -Када је реч о статусу у неким компанијама не постоји никакав организациони облик чији је задатак информисање и односи с јавношћу, у једнима су то одељења у оквиру сектора неких дирекција а у другима су то центри за односе с јавношћу (Електровојводина, као самостална организациона јединица одговорна директору). У неколико предузећа у којима нема организационих јединица, постоји особа задужена за односе с јавношћу, али она уз свој основни посао, обично у службама наплате ради, као

споредан, и односе с јавношћу. То се по правилу односи на контакте са медијима, док интерно информисање запослених углавном не постоји. Из пристиглих дописа смо утврдили да у неким предузећима односе с јавношћу обављају чак и директори или поједини чланови пословодства. У предузећима у којима нема интерних листова, информисање готово и да не постоји, тако да се о дешавањима у предузећима запослени обавештавају углавном "усменим новинама", преко гласина и можда, локалних медија. Шта се дешава у ЕПС-у, сазнају из листа "kWh", ако дођу до њега.

Анализа пристиглих одговора показала је да је у области стручног образовања стање врло шаролико. Стручна спрема се креће од основне школе до

Статус PR-а не сме да зависи од воље директора

- Неколико пута смо покушавали да побољшамо статус односа с јавношћу (PR-а) у систему ЕПС-а и да уједначимо статус по предузећима. Предлози су остајали по фијокама, јер никада није било време за то, или је било важнијег посла. Када су компаније улазиле у локалне медијске проблеме, директори су се тада сетили да им нико не ради са медијима или да нико не обавештава раднике шта се дешава у фирми. Место и улога PR-а у предузећима мора да се утврди и дефинише. Није добро када то зависи од субјективне процене директора који ће рећи да му PR, на пример, није потребан. Место PR-а у компанијама на Западу је давно утврђено и ми ту ништа ново нећемо предложити - најављује Цебаловић.

факултета. А број запослених у информисању у некој компанији креће се од ниједног до више од двадесет

- Сектор за односе с јавношћу ће у најскорије време урадити предлог реорганизације односа с јавношћу у систему ЕПС-а чији ће циљ бити да у сваком јавном предузећу односи с јавношћу добију исти статус и бар приближно исте систематизације радних

места. Разлике у броју запослених ће, наравно, бити потребне. Број извршилаца ће зависити од величине предузећа. Све ове промене које морају да се десе треба схватити као прилику да се побољшамо а не као проблем. Ако им пријемо као проблему и будемо у старту негативни, од промена нема ништа. Тада нећемо ми управљати променама, већ неко други, јер промене нико није зауставио, па неће ни они који би да остане "статус кво" - истиче Цебаловић.

Предлог ће се радити за ЕПС у коме ће бити мањи број компанија, зависних предузећа. Другим речима, неће се примењивати за постојећа јавна предузећа већ у складу са предлозима о којима је већ расправљано, за нових 11 зависних предузећа. Други задатак ће бити да се утврди стручна оспособљеност свих запослених у односима с јавношћу како би се видело у којим областима је потребно да се едукују. Такође, сасвим је извесно да ће у току наредних година бити потребно и подмлађивање организационих јединица које ће се бавити овим послом. ■

К. Јанићијевић

Побољшати интерно информисање

У другој фази односа с јавношћу када се статусно и кадровски организују, следи пре свега, унапређење интерног информисања, изузетно значајног у месецима и годинама које су пред нама, када ће цео ЕПС пролазити кроз велике промене о којима запослени морају бити обавештени, наглашава Момчило Цебаловић.

Поучно дружење на
Словенској плажи

Жеља за сликањем
не јењава ни на
одмору

ДВАНАЕСТОРО НАГРАЂЕНИХ ЛЕТОВАЛО У ХОТЕЛУ "ПАРК" У БУДВИ

Купањац!

■ После завршеног ЕПС-овог ликовног конкурса "Та чудесна струја" уследило купање у мору

Од 1. до 11. јула у хотелу "Парк" у Будви боравило је 12 аутора најбољих радова на ликовном конкурс "Та чудесна струја". Бесплатним летовањем наградила их је Електропривреда Србије, а многи су, поред једног пратиоца за кога је такође био обезбеђен бесплатан боравак, повели и своје сестре, браћу... Тако су се уобичајеној морској атмосфери, општем дечјем весељу, смеху и граји, придружили и ЕПС-ови мали сликари са својим породицама, проводећи већи део дана у мору, уз аргумент да се "у води најбоље поцрни".

Раније најављена ликовна колонија, као једна од активности у оквиру ликовног конкурса "Та чудесна струја" одржана је током два дана овог наградног летовања.

Прибојавајући се како ће наше уметнике "извући" из мора, окупити их све на једном месту и чиме их мотивисати, одлучили смо се да први дан ликовне колоније организујемо на плажи, наравно без купања! У поподневним сатима, у пријатној хладовини сунцобрана, академски сликар Ненад Војичић упућивао је децу у тајне

У зеленилу
баште
хотела "Парк"

сликарског заната, давао им корисне сугестије, разговарао са њима... Деца су инспирацију проналазила у мору, сунцу, Старом граду... али и у ЕПС-овом знаку!

Други дан ликовне колоније провели смо у пуно хваљеној башти хотела "Парк". Дружење је трајало до касних вечерњих сати, а опуштеној атмосфери допринели су сокови и колачи којима нас је почастио Епстурс.

Оно што је на крају колоније децу највише интересовало било је: "Када ће да буде следећи ликовни конкурс?" ЕПС обећава - биће и конкурса и дружења. ■

Сања Рославцев

Уметничко
стварање
на плажи

ЗАШТИТА
ЖИВОТНЕ
СРЕДИНЕ
И РЕМОНТИ
У ТЕНТ-у

Замена електрофилтера

Упоредо се ради и на преласку у другу касету за одлагање пепела, као и на припремама за промену начина одлагања пепела и шљаке

У капиталном ремонту са елементима модернизације на блоку А-2 у ТЕ “Никола Тесла” значајна пажња посвећена је и пословима везаним за екологију. Прошле године, у време капиталног ремонта на блоку А-5 замењен је електрофилтер и емитовање честица је смањено на европске норме. Емитовање честица било је посебно високо на димњаку блока А-2, па је са-

вим логично да се овогодишњи капитални ремонт искористи и за замену електрофилтера.

Садашњи електрофилтер биће замењен новим, полске фирме “Рафако”, а машински део опреме израђује се у домаћим фирмама. Демонтажа и монтажа електрофилтера одвијаја

се по плану. По завршетку свих послова, када блок А-2 буде у погону емитовање

честица из гасова биће сведено на мање од 50 милиграма по кубном метру, што је европска норма за овакве објекте.

Други посао, који се у време ремонта обавља, а везан је за заштиту животне средине, односи се на пресељење депоније

пепела у ТЕНТ-у “А”. До сада је одлагање пепела обављано на касети “3”, која је попуњена па се поново прелази на својевремено напуштену касету “1” на којој има још простора за одлагање пепела и шљаке. На овој касети у току је израда циклон станице и насипа. Касета која се напушта биће рекултивисана, односно урадиће се биолошка рекултивација како би се спречило развејавање одложеног пепела.

◆
Емисија честица биће у складу са европским нормативима
◆

У СЛИЦИ И РЕЧИ

Термоелектрана у Врњачкој Бањи

Термоелектране “Никола Тесла” окружене зеленилом, у предивном парку? У парку који је свима познат јер се налази у центру наше краљице бања, у Врњачкој Бањи. Неко ће се запитати: Откуда ТЕНТ и Врњачка Бања? Па још парк? Фотографија је, нажалост, само фотомонтажа и представља плакат којим је најављено прошлогодишње саветовање о термоелектранама.

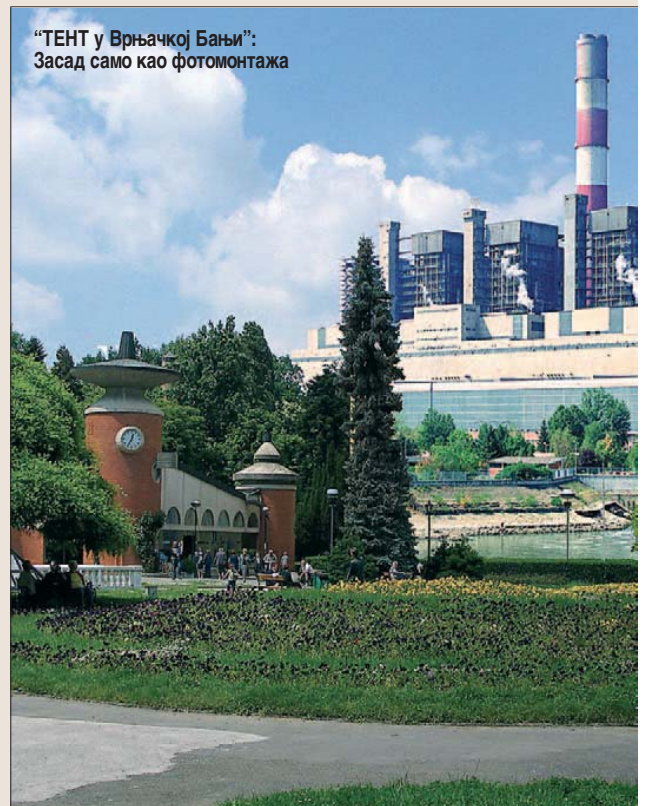
Али, рекли бисмо, ова фотомонтажа у најбољем светлу осликава тежњу запослених у ТЕНТ-у, и уопште у ЕПС-у, на спровођењу нове еколошке политике која се односи на пријатељско окру-

жење са околином у којој се налазе енергетски објекти.

До чистог ваздуха у Обреновцу, Костољцу и другим местима где су рудници и термоелектране, протећи ће много воде Дунавом и Савом. Али је чињеница да се у екологију последњих година све више улаже. Димњаци у ТЕНТ-у и у ТЕ “Костолац” све мање емитију честице, чине се напори да кроз неку годину почне реализација програма одсумпоравања гасова...

И ко зна? Можда једног дана оваква фотографија неће бити фотомонтажа.

К. Ј.

“ТЕНТ у Врњачкој Бањи”: Засад само као фотомонтажа

РЕВИТАЛИЗАЦИЈА МТК ПОСТРОЈЕЊА ЕДБ-а

Биоразградљива материја у новим кондензаторима

■ Пирален из трафо-станица ЕДБ-а биће уништен у Швајцарској

Када је у питању промена начина одлагања пепела, у ТЕНТ-у су у току припремни радови. Средства за ове послове обезбедила је путем донације Европска агенција за реконструкцију, која је расписала тендер за извођење радова. По оцени стручњака у ТЕНТ-у, процедура би требало да се заврши брзо и да се већ ове године уради један део посла. Како је планирано, укупан посао трајаће око годину и по, тако да се промена начина одлагања пепела и шљаке на ТЕНТ-у “Б” може очекивати крајем наредне године. ■

Током летњих месеци ЕДБ ће заменити шест стотина аскарелних кондензатора у осамнаест МТК постројења у трафо-станицама 110/35/10 kV. За посао замене постојећих, пуњених пираленом, са еколошки исправним кондензаторима, пуњеним биоразградљивом материјом, ЕДБ је издвојила 500 хиљада евра. Посао замене обухвата демонтажу, монтажу нових кондензатора, умервање и њихово пуштање у погон. Овом приликом биће одстрањено и превезено у Швајцарску, 25 тона пиралена.

Процес ревитализације трафо-станица представља укључивање у савремене еколошке токове, јер су на основу POPS конвенције, која је усвојена у Стокхолму, све европске земље обавезне да пирален избаце из употребе до 2008. године. Прва МТК постројења са пираленом су у Београду постављена још 1974. године. Иначе, пирален је половином прошлог века, произведен у развијеним земљама Запада и тада је, због својих изванредних техничких особина, третиран као најповољнији дијалектрик. Након неколико деценија, откривено је да је веома штетан за људско здравље, јер има мутагено, канцерогено дејство. Осамнаест трафо-станица са пираленским пуњењем налази се у готово свим деловима Београда, а њихова демонтажа, како је планирано, треба да се заврши пре грејне сезоне.

Ревитализација трафо-станица је ризичан и сложен посао за који се београдска дистрибуција темељно припремила још почетком ове године. Да би избегли ризик да потроша-

Опрезно с пираленом

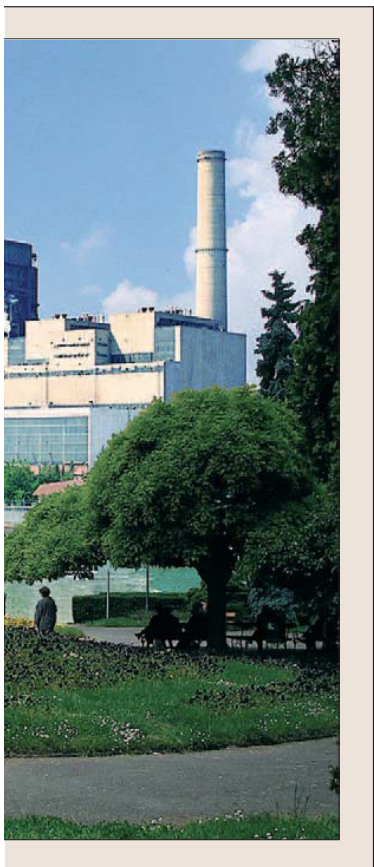
че оставе без тарифе и јавног осветљења, током ремоната које су радили почетком године, радници ЕДБ-а су обавили детаљно снимање постројења, припремили опрему и прилагодили је за будућу примену. Ради заштите потрошача, а потом и самог електроенергетског система, за извођење радова одабрали су летњи период, када је систем мање оптерећен. За припрему и реализацију овог сложеног посла у ЕДБ-у су ангажовани Сектор пројектовања, Дирекција изградње и Служба МТК.

Сам поступак замене обухвата три фазе: демонтажу пираленских кондензатора, монтажу еколошких, те њихово умервање и пуштање у погон. Демонтажу обавља фирма “Mateco univat” која је лиценцирана за послове изношења отровног материјала и њеног транспорта у иностранство, наравно у прописаној херметичкој опреми. “Специјалци” ангажоване фирме, за-

штићени белим, непропустљивим комбинезонима вешто обављају демонтажу старих кондензатора, тако да поступак траје свега двадестак минута. Подједнако је деликатан и процес умервања нових, који врши ЕДБ-ова МТК служба, одговорна за пуштање у рад и беспрекорно функционисање новопостављених постројења.

По завршетку овог посла, из 18 ревитализованих трафо-станица биће укључено 25 тона отровног пиралена. Пираленско уље неће бити истакано из кондензатора, већ ће они, херметички упаковани, бити комплетно отпремљени у Швајцарску, где ће се уништавати у специјалним пећима, на температури од 1.200 степени Целзијуса. Електродистрибуција Београд се овим процесом укључила у спровођење нове еколошке политике српске електропривреде. ■

Тања Зорановић

СРБИЈА РАСПОЛАЖЕ ЗНАЧАЈНИМ ПОТЕНЦИЈАЛОМ ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА ЕНЕРГИЈЕ

Биомаса потискује течна горива

■ На смањењу увоза нафте уштедело би се 60 милиона евра

У Србији постоји значајан енергетски потенцијал обновљивих извора енергије - од три милиона тона еквивалентне нафте годишње а око 80 одсто овог потенцијала чини биомаса. Укупна потрошња фосилних горива износи око 12 милиона тона еквивалентне нафте. Када би се искористило само десет одсто потенцијала биомасе у износу од 2,6 милиона тона еквивалентне нафте за грејање у домаћинствима (за шта се годишње у Србији потроши око 2,5 милиона тона еквивалентне нафте), уштеда на рачун смањеног увоза износила би око 60 милиона евра годишње - тврди Ђорђе Михајловић, заменик републичког министра рударства и енергетике.

Према његовим речима постројења за производњу енергије из обновљивих извора су углавном малог капацитета, па стога и инвестиције у њих и нису тако велике. Пошто су обновљиви извори енергије лоцирани у сеоским срединама, каже Михајловић, омогућила би се и већа стопа запослености становништва.

Према речима Михајловића, републички Закон о енергетици, усвојен половином прошле године, прописује увођење категорије повлашћених произвођача за све који у производњи електричне енергије користе обновљиве изворе енергије или струју производе у мини електранама. За повлашћене произвођаче предвиђене су подстицајне

Нове технологије за електране на биомасу

мере, попут субвенција, пореских, царинских и других олакшица, какав је случај и у другим државама. Концепт развоја обновљивих извора енергије место је нашао и у Стратегији развоја енергетике до 2015. године, у којој је посебно издвојен Програм селективног коришћења обновљивих извора енергије. Овим програмом предвиђено је коришћење биомасе, геотермалне, сунчеве и еолске енергије. Циљ представља смањење потрошње увозних енергената, с обзиром на то да Ср-

од обновљивих извора енергије, за Србију су интересантни биомаса, хидроенергија, геотермална енергија, енергија ветра и сунчевог зрачења. Највећи енергетски потенцијал има биомаса, хидропотенцијал малих токова је на нивоу од 0,4 милиона тона еквивалентне нафте годишње, док геотермална енергија има енергетски потенцијал од 0,19 милиона тона. За енергију ветра и сунчеву енергију не постоје поуздани подаци.

- Енергија која би се годишње могла добити од коришћења биомасе у Србији процењена је на 2,68 милиона тона еквивалентне нафте. Од тога се 1,66 милиона тона односи на пољопривреду, а око милион тона на шумску биомасу. Угаљ се у Србији највећим делом користи за производњу електричне енергије у термоелектранама и задовољава око 70 одсто потреба за струјом. Укупни годишњи енергетски потенцијал биомасе у Србији је на нивоу од 40 одсто енергетске вредности угља, који се годишње произведе у нашим рудницима - истичу у Агенцији за енергетску ефикасност Србије.

Анализа потрошње лож

уља у централизованим системима грејања, која је обухватила неке мање градове у Србији, показала је да би пет одсто земљишта засејаног пшеницом и кукурузом било довољно да се са остацима биомасе замени течна гориво, које се користи за производњу топлотне енергије у тим општинама. У шумским подручјима било би довољно око 10 одсто постојеће сече шума да би се остварио такав циљ.

У Агенцији истичу да има много предузећа, у области пољопривреде и прераде дрвета, у којима велике количине биомасе леже неискоришћене у њиховом кругу, а за производњу топлоте за грејање или добијање технолошке паре користе течна горива или струју.

- Економску препреку за интензивније коришћење биомасе за производњу енергије представља недостатак фондова за набавку опреме за коришћење биомасе, а услови кредитирања нису повољни. Почетна инвестициона улагања већа су у поређењу са набавком опреме за коришћење течних горива или гаса, што обесхрабрује потенцијалне улагаче - констатују у Агенцији за енергетску ефикасност Србије. ■

Д. Г. В.

✦
Енергија која би се годишње могла добити од коришћења биомасе у Србији процењена је на 2,68 милиона тона еквивалентне нафте
✦

бија две трећине потреба за течним и гасовитим горивима подмирује увозом.

У развијеним земљама обновљиви извори енергије већ имају значајну улогу у решавању проблема очувања животне средине и смањења емисије гасова са ефектом стаклене баште.

Према мишљењу стручњака из Агенције за енергетску ефикасност Србије,

Перспектива: Главни извор биогаса за производњу електричне енергије на фармама

ИСКУСТВА СЛОВЕНИЈЕ

Струја са депонија

- У Словенији се 0,7 одсто укупних количина отпада утроши на добијање енергије
- Електране на биоплин и на фармама свиња

У земљама Европске уније за потребе добијања енергије утроши се 17,2 одсто од укупне количине отпада. Примера ради, у Италији се у ту сврху спали 9,4, а у Аустрији 10,7 одсто отпада. Овај проценат је у Словенији мањи - износи 0,7 одсто, али судећи бар по давању великог значаја алтернативним изворима енергије али и смањивању количина комуналног отпада, не треба се изненадити уколико са годинама и он почне да расте.

Учешће обновљивих извора у укупној примарној енергији у Словенији данас износи 9,2 одсто. Односно, из њих се добија 30,6 процената електричне енергије. И већ је заштан циљ који треба достићи до краја деценије. А он гласи - из обновљивих извора, 2010. године добијаће се 33,6 одсто енергије. Или, када се изузму ови велики капацитети, алтернативни извори енергије ће у њеној укупној производњи учествовати са 4,2 процента.

Производња електричне енергије из биоплина у Словенији је почела 80-их година, када је на депонијама кренула градња малих електрана. Према подацима до којих смо дошли, данас на депонијама постоје две електране укупне снаге 2,5 мегавата. Четири са укупно око 1,8 мегавата снаге смештене су на постројењима за чишћење. Уз то, две се налазе на фармама свиња и њихова снага је 0,57 мегавата. План је био да до истека ове године буду инсталисана још два или више гасних блокова на депонијама у Крању и Цељу.

Главна заслуга што Словенија струју добија и из оваквих постројења припада јавним комуналним предузећима "Снага" из Љубљане и Марибора као и сличној фирми која покрива подручје Домжала. Подршка је стигла из Центра за енергетску ефика-

сност Института "Јожеф Стефан", Одељења за пољопривредну технику Пољопривредног института Словеније као и Агенције за ефикасно коришћење енергије. Ова постројења

*
Учешће обновљивих извора у укупној примарној енергији у Словенији данас износи 9,2 одсто
*

финансирају се из откупне цене, али постоји и државна потпора. Из ње се подмирује приближно трећина цене произведеног киловат-сата.

Када је реч о перспективама, главни извор биогаса који би могао да се искористи за производњу електричне енергије, до 2010. године у Словенији виде на фармама, док ће његово коришћење у исте сврхе на осталим депонијама у земљи бити ствар истражи-

вања. Главна препрека даљој изградњи оваквих постројења је негодовање јавности, првенствено због мириса, па зато ваља подизати знање и свест људи о значају искоришћења овог извора енергије.

У овој причи ваља поменути да се у Словенији производи око 450 килограма комуналног отпада по становнику. У укупној количини отпада, на комунални "одлази" чак 82 одсто. У договору са европским установама Словенија се обавезала да ће до 2007. године издвојено сакупљати око 60 одсто комуналног отпада који ће потом бити рециклиран.

Према подацима Завода за статистику, у Словенији је претпрошле године корисно прерађено 42.735 тона издвојених врста комуналног отпада из домаћинства. Односно, седам пута више него годину раније.

П. М. П.

Планирано да се из алтернативних извора добије 4,2 одсто електричне енергије

ЕВРОПСКА КОМИСИЈА ОБЈАВИЛА ЗЕЛЕНУ КЊИГУ О ЕНЕРГЕТСКОЈ ЕФИКАСНОСТИ

Уштеда од 60 милијарди евра

■ Променом понашања потрошача и повећањем енергетске ефикасности Европљани могу до 2020. године да штеде најмање петину садашњег нивоа потрошње енергије или 60 милијарди евра годишње

Европска комисија објавила је крајем јуна Зелену књигу о енергетској ефикасности, у којој инсистира на повећању штедне енергије у овој и наредној деценији. Суочена са поскуплењем нафте и изгледима да ће увозом покривати 70 одсто енергетских потреба до 2030. године, Европска унија мора ставити штедњу енергије у први план, поручио је ресорни европски комесар Андрис Пиебалгс након усвајања тог документа. Зелена књига предочава опције за промену понашања потрошача и повећање енергетске ефикасности уз помоћ нових технологија, чиме би ЕУ до краја наредне деценије мо-

гла да штеди најмање 20 одсто садашњег нивоа потрошње енергије или 60 милијарди евра годишње. Таква уштеда била би равна данашњој потрошњи енергије у Немачкој и Финској заједно.

Уштеде би омогућиле Европској унији да улагањем тих пара у привреду ојача позиције у светској економији. "Ова иницијатива за повећање енергетске ефикасности помоћи ће Европи да постигне два кључна циља из Лисабонске стратегије: обезбеђење бржег привредног раста и више радних места уз истовремено испуњавање обавеза предвиђених Протоколом из Кјота", прецизирао је Пиебалгс.

Употреба штедљивих си-

јалица и замена старих бојлера и расхладних уређаја који троше превише струје само су део многобројних опција којима потрошачи могу штедети енергију. Власти би, по препорукама из Зелене књиге, морале да подстичу и грађане и привреду на енергетску штедњу, утолико пре што актуелни трендови указују да се потрошња енергије у ЕУ чак може увећати за 10 одсто у наредних 15 година уколико се ништа не промени.

Половина од планираних 20 одсто уштеда енергије може се постићи уколико чланице ЕУ доследно примене постојеће прописе о грађевинарству, апаратама за домаћинство и енергетским услугама. За уште-

ду наредних 10 одсто Европа мора пронаћи нова иновативна и подстицајна решења, констатовала је Европска комисија у Зеленој књизи.

Облици могућих уштеда енергије наведени у том документу односе се на све секторе - индустрију и услуге, грађевинарство, транспорт и међународну сарадњу. Европска комисија, при том, препоручује широк спектар подстицајних инструмената, укључујући финансијске олакшице, разноврсну регулативу, боље информисање и обуку ради успешније штедне енергије, као и међународни дијалог у те сврхе. Саветује се и доношење годишњег акционог плана о енергетској ефикасности на националном нивоу, промене у ценама енергије и опорезивању како би загађивачи плаћали више, коришћење јавних набавки за подстицање примене нових технологија и проналажење нових и бољих видова финансирања свих пројеката који доносе уштеду енергије.

Зелена књига је полазна основа за ширу дебату о енергетској ефикасности и штедњи енергије. Прве анализе резултата јавне дебате о Зеленој књизи направиће се до краја децембра. У наредној години Европска комисија ће представити Акциони план са мерама које треба примењивати за повећање енергетске ефикасности. ■

Младен Бачлић

Европска комисија инсистира на повећању уштеде енергије

Зелена књига предочава опције за промену понашања потрошача и повећање енергетске ефикасности уз помоћ нових технологија

УЦТЕ ОБЈАВИЛА ИЗВЕШТАЈ ЗА ПРОШЛУ ГОДИНУ

Ветроелектране праве и збрку

■ Производња струје из обновљивих извора, изузимајући хидропостројења, порасла је лане за више од 30 одсто, углавном због “бума” ветроелектрана

■ Осцилације у раду ветроелектрана повремено доводе преносну мрежу до границе капацитета

Потрошња електричне енергије у 22 земље континенталне Европе порасла је лане за 1,7 одсто, али је због благог временског раста био мањи него у 2003. години, наводи се у управо објављеном извештају Уније за координацију преноса електричне енергије (УЦТЕ). Производња струје на подручју те асоцијације повећана је за 1,6 одсто, а капацитети су увећани за четири одсто, на више од 593.000 мегавата, захваљујући експанзији ветроелектрана и постројења са комбинованим циклусом.

Чланице УЦТЕ потрошиле су у прошлој години 2.434 милијарде киловат-часова електричне енергије и произвеле 2.494 милијарди киловат-сати. Највиши раст потрошње струје достигнут је у Шпанији, Португалу, Грчкој, Пољској, Чешкој и Румунији. У структури прошлогодишње продукције на подручју УЦТЕ термoe-

лектране су учествовале са 52,2 одсто, нуклеарке са више од 32, хидроелектране са 13, а остали обновљиви извори са око 2,8 одсто.

Иако чланице ове асоцијације имају у просеку довољне производне и резервне капацитете, лане су се десила два озбиљна инцидента која су изазвала колапс електроенергетског система у Грчкој и Луксембургу. Загушење у источном делу УЦТЕ било је веће него у 2003. години, а снажан раст производње ветроелектрана у Немачкој изазвао је непланирано висок проток електричне енергије на интерконекцијама. Долазило је, чак, и до поремећаја на интерконективним водовима из Немачке према Пољској, Холандији, Белгији и Француској, предочено је у извештају о прошлогодишњим активностима УЦТЕ.

Производња из обновљивих извора, изузимају-

Осетан раст производње из ветрогенератора

Капацитети

Нуклеарке у укупним капацитетима на подручју УЦТЕ учествују са свега 19,1 одсто, али дају знатно већу производњу. Удео хидроелектрана у капацитетима је 22,4 одсто, термоелектрана 52,7 одсто, а обновљивих извора 5,5 одсто.

Обновљиви извори, укључујући хидроелектране, сада подмирују око 16 одсто потрошње струје у УЦТЕ. Циљ је да у ЕУ удео тог извора порасте на 22 одсто потрошње до 2010. године.

ћи хидропостројења, порасла је лане за више од 30 одсто, углавном због настављеног “бума” ветроелектрана. Њихов изузетно брз развој, поготово у Шпанији и Немачкој, има велики утицај на функционисање преносне мреже коју осцилације у раду ветроелектрана повремено доводе до руба капацитета, упозорила је УЦТЕ.

Међународна размена електричне енергије остала је на високом нивоу: у просеку 11,5 одсто домаће потрошње у земљама УЦТЕ подмирено је увозом из

неке друге чланице те асоцијације. Као најзначајнији догађај у прошлој години наведено је поновно повезивање синхроних зона један и два у октобру. УЦТЕ је сада јединствена синхрона зона.

У анализи УЦТЕ напомиње се и да су лане оснажене интерконекције између Шпаније и Португала и Мађарске и Хрватске, као и преносне везе између Немачке и чланица Nordel-a преко балтичког кабла. ■

М. Б.

Ветроелектране се све више појављују као алтернативни извори енергије

ЕНЕЛ 4 НАЈВЕЋИ ПЛАСМАН АКЦИЈА У СВЕТУ У 2005

Приватизација због државног дуга

■ Никада раније пласман акција у Италији није изазвао такву еуфорију и жељу за улагањем ■ Гарантована дивиденда 5,8 одсто годишње

ЕКСКЛУЗИВНО ЗА
kWh

Приватизација ENEL-а, највеће италијанске компаније за производњу и дистрибуцију електричне енергије, почела је у октобру 1999. године, да би ове године, 27. јуна на берзи био понуђен четврти пакет акција чиме је држава остала власник само 21,9 одсто предузећа. Најновији пласман 10 одсто вредности ENEL-а највећа је светска понуда тог типа у 2005. години, чиме је италијанско министарство Трезора инкасирао 4,1 милијарду евра.

О каквом је колосу реч, говори податак да је од четири пакета акција ENEL-а држава зарадила 30,5 милијарди евра, односно четвртину од свеукупне приватизације италијанских јавних преду-

зећа, која збирно износи 120 милијарди евра.

Међутим, веома је занимљиво да никада пре пласман акција није изазвао такву еуфорију и жељу за улагањем, као goad show ENEL 4. Већ првог дана, 27. јуна, пријавило се 6 пута више заинтересованих купаца, што приватних лица, што великих инвеститора, укључујући и стране компаније.

Како статистичари прецизно бележе за првобитних 100 милиона акција пријавило се 657 хиљада малих штедиша. Зато је најављени износ повећан на 500 милиона за приватна лица и 75 милиона за велике улагаче, међу којима су се финансијски веома истакле јапанске фирме и Ватиканска банка.

Како је објављено 7. јула, вредност акција ENEL 4 за мале штедише је 7,07 евра,

а за велике улагаче 7,18 евра. Дакле, за најмањи пакет од 500 акција купци морају да издвоје 3.535 евра.

Два су питања која се намећу поводом берзанске понуде ENEL-а: због чега су мале штедише похрлиле за акцијама енергетског гиганта и зашто је италијанска држава остала власник (за сад) само 21,9 одсто компаније стратешких димензија? Подсећања ради, Италија је енергетски најсиромашнија земља Европске Уније, што ће нафте и гаса.

Вратимо се питањима. Одговор на прво дао је лично управник ENEL-а Фулвио Конти, који је на чело компаније дошао пре нешто више од месец дана. Претходно је био финансијски директор

Необична архитектура фасаде хидроелектране у Trezzo 'D'Ada

ENEL-а, па је више него извесно, да веома добро познаје, како пословање и банковни рачун фирме, тако и финансијске афинитете, иначе штедљивих Италијана.

Нумеро уно ENEL-а каже "да грађани знају да је куповина акција компаније на чијем је челу сигурна инвестиција, која им на уложена средства доноси загарантовану годишњу добит од 5,8 одсто, што је веома добар проценат имајући у виду изузетно несигурно тржиште и пад већег дела акција. Сем то-

Јавни дуг изнудио продају

Шта је државу определило да се одрекне додатног власништва од десет одсто у енергетском гиганту? Представници власти, конкретно министар економије Доменико Синискалко био је више него директан истичући да ће се овом операцијом смањити јавни дуг за четири милијарде евра". А то је веома значајно за земљу Апенинског полуострва, коју је, пре мање од месец дана, комисија Европске уније ставила на црну листу због јавног дуга и дала јој гратис период од две године да среди свој банковни рачун.

Имајући у виду да у пролеће следеће године премијера Силвија Берлусконија и његове коалиционе партнере чекају парламентарни избори, власт што пре мора да попуни јавну касу и истовремено смањи дуг. То је, готово немогућа мисија, у економској кризи која потреса развијени свет, а јефтина кинеска роба затрпава земље Европске уније.

По први пут управо, ових јулских дана Италија је принуђена да призна да има значајан дефицит у увозно-извозном сектору. Зато приватизација јавних предузећа (коју здушно подржава премијер Силвио Берлускони као изразити заговорник либерализма) и милијарде свежег новца, за сада, су једини начин да се смањи јавни дуг и мало допуни све празнија државна каса.

Енергетски колос

ENEL је енергетски колос, који запошљава 62.000 радника, годишње фактурише 36,5 милијарди евра и има добит 2,7 милијарди евра. То му омогућава 600 централа укупне снаге 42.000 MW. Од наведеног броја производног капацитета, 550 постројења су обновљиви извори: хидроцентрале, геотермичка, соларна и постројења на ветар. Са поменутом производњом ENEL подмирује потребе 13 милиона италијанских породица (око 60 одсто од укупног броја становника).

га, тврди Конти, већ од 2007. готово је извесна повећана добит. Он је подсетио да је само за неколико година италијански енергетски колос успео да повећа добит са 800 милиона на 2,7 милијарди евра. То нам је омогућило да већ започнемо период јачања у производњи електричне енергије и гаса. А основни нам је циљ да земљу ослободимо од историјског хендикепа потпуне зависности од увоза нафте. Зато ћемо сада још одлучније наставити у спровођењу програма преусмеравања електрана за коришћење чистог угља, из простог разлога што је јефтинији и мање загађује. Не може се занемарити и додатна геополитичка сигурност земље, што је од изузетног значаја у новонасталој констелацији односа на светској сцени, прецизирао је Конти.

Он је изнео и неке основне контуре будућих улагања компаније, било да је реч о Италији или о иностранству. “У нашем фокусу је посебно Источна Европа, где се многе земље отварају ка слободном тржишту што нуди историјску шансу. Желимо да будемо протагонисти у тој транзицији, учествујући у изградњи нових постројења, укључујући чак и нуклеарна, као што већ радимо у Словачкој” изјавио је први човек ENEL-а Фулвио Конти.

Дакле, сигурност умерене зараде, која би требало барем да анулира званично признату инфлацију, доминантан је разлог што су Италијани похрлили да купе акције ENEL-а. ■

Маринела Ражнатовић
(ДОПИСНИК РТС-А ИЗ РИМА)

РЕИНТЕГРАЦИЈА ЧЕШКЕ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ

Пречицом до рудника угља

■ Влада одлучила да највећег испоручиоца угља прода директном погодбом националном произвођачу електроенергије

ЕКСКЛУЗИВНО ЗА
kWh

Чешкој фирми ЧЕЗ успео је ових дана нешто што је дуго прижељкивала. Влада новог премијера Јиржија Пароубека је средином месеца одлучила да овом доминантном националном произвођачу, у коме држава има скоро две трећине акција, пружи ексклузивну могућност да, без тендера, у директним преговорима, уговори куповину 55-процентног удела у највећем чешком испоручиоцу угља за термоелектране - Северночешким рудницима (СД) За ЧЕЗ ови рудници, у којима већ држи 37 одсто акција, имају кључан значај - одатле добија око 80 одсто угља за термоелектране које имају удео око половине у укупној производњи енергије (нуклеарке дају око трећине, остатак потиче из воде, ветра...)

СД годишње производе око 25 милиона тона мрког угља који се, углавном, троши у електранама. Као вероватна цена за овај државни удео у јавности се помиње цифра од око 10 милијарди круна (око 330 милиона евра). За ЧЕЗ који годишње остварује профит од око пола милијарде евра, а и веома је мало задужен, та цена није никакав проблем. У некадашњој чешкој, односно чехословачкој електропривреди електране и рудници угља нису били у истом предузећу али у тадашњој, државнопланској диригованој привреди то није било ни важно, јер су и рудници и електране били под капом и чврстом контролом надлежног Министарства енергетике.

ЧЕЗ већ дуго, да тако кажемо, чезне за Северноче-

шким рудницима. Даље од куповине удела од 37 одсто није, ипак, успео да оде у својим намерама. Управо на томе је пао 2002. тадашњи, дугогодишњи шеф фирме, Јарослав Мил. Наиме, ЧЕЗ се против воље владе пријавио на тендер за продају од којег је влада потом одустала. Пре тога је, међутим, због непослушности сменила Мила...

Међузависност ЧЕЗ и СД је евидентна и више него тесна, па је потпуно разумљива тежња да се фузионишу. Две фирме су недавно закључиле уговор о испорукама угља чак до 2052. године. Али, природно је да ЧЕЗ жели више од тога, односно власничку контролу нарочито због тога што му то омогућује еластично регулисање на потискивање термо-централа. У свему томе и држава има свој интерес јер жели да и даље користи резерве угља којих има за економичну експлоатацију у садашњем обиму за најмање пола столећа. Тиме се осигурава енергетска независност, као и да ће цене електричне енергије бити ниже него у околним земљама.

Ова одлука владе, која фактички значи продају ових рудника ЧЕЗ-у, јача укупну позицију фирме у средњоевропским и европским релацијама што се одмах одразило и на акције, чији је курс прешао границу од 500 круна, покупевиши за око 20 одсто од почетка овог месеца када се већ спекулисало са таквом одлуком владе. Но, то је само додатно убрзање невероватног раста акција ЧЕЗ-а које су упетостручиле вредност од почетка ове деценије до сада. ■

М. Лазаревић

Електране на угљу у Пољској дају 97 одсто националне производње струје – више од половине са прљавом технологијом

ПОЉСКА И ДАЉЕ ЗАТОЧЕНИК ТЕРМОЕЛЕКТРАНА

Угаљ главни ослонац

- Из врло квалитетног каменог угља и лигнита Пољаци производе 97 одсто струје
- Новој чланици ЕУ наложено да удвостручи удео обновљивих извора

Прибијена уз Балтичко море, Пољска данас има седам, што великих, што омањих суседа, чак четири више него пре петнаестак година. И једина у том окружењу нема нуклеарне електране нити амбициозне планове да их гради. Још седамдесетих година прошлог века тадашње партијско руководство у Варшави, по угледу на остале из источног блока, одлучило се за градњу пет нуклеарних реактора, неки радови су и започети, али се од пројеката одустало почетком минуле деценије када се Пољска отргла из совјетских руку. Тако је пољска електропривреда остала везана за угљу, из кога се добија 97 одсто националне производње струје и још три одсто из хидроелектрана. Доста израбоване термоелектране, а половина их је старија од три деценије, производе и проблеме, јер су велики загађивачи, па Пољацима као

новопримљенима у Европску унију предстоје огромна улагања у модернизацију електрана да би оне испуниле европске еколошке стандарде и пожељан ниво ефикасности рада.

Пољска је прошле године произвела 140 милијарди киловат-часова електричне енергије и утрошила 131 милијарду киловат-сати. Традиционални нето извозници струје, Пољаци су лане увезли нешто више од пет милијарди и странцима продали близу петна-

Евројска комисија одобрила је крајем јуна план ресируктурирања пољских рудника угља до 2010. године

ест милијарди киловат-сати електричне енергије. Срећом, пољска електропривреда има још један златан извор девиза: каменни угљу и лигнит врло високог квалитета који углавном испоручује суседима, највише Немачкој.

И Швеђани греју Варшаву

Пољска престоница Варшава има 1,6 милиона становника које струјом и топлотном енергијом снабдева истоимена термоелектрана-топлана у већинском власништву шведског "Vattenfall"-а. Швеђани су компанију "Warszawskie" купили пре шест година и до данас су повећали власнички удео на 74,57 одсто.

"Warszawskie" има четири постројења у разним деловима Варшаве и за производњу струје и загревање града троши три милиона тона каменог угља годишње. "Vattenfall" планира да у њену модернизацију уложи 650 милиона долара.

Гро каменог угља потиче из богатих налазишта у Горњој Шлезији, на југозападу земље у граничном појасу са Чешком, где се налазе и три највећа пољска рудника угља. Лигнита има у централним и западним регионима, а термоелектране које га користе подигнуте су уз руднике и безмало су једини потрошач лигнита у Пољској.

Најзначајније карике пољског електроенергетског сектора су 35 самосталних производних компанија, једно преносно и 33 дистрибутивна предузећа. Закон о енергији из 1997. године представља

темељ реформе тог сектора у Пољској, али је он и поред досадашње реорганизације остао под већинском контролом државе. Гро електрана и даље је под непосредном контролом министарства привреде и, према прихваћеној стратегији, планира се сужавање њиховог броја на седам окрупњених производних компанија.

Окупљавање је део привреде за приватизацију производних и дистрибутивних предузећа, започету пре шест година уз пуно дилема колики проценат власништва треба да пређе у приватне руке. У већини случајева удео страних инвеститора био је ограничен на мање од 50 одсто ак-

ција, али је и то ограничење накнадно повећано. У производном сектору створене су две велике пословне групе: холдинг ВОТ, који укључује електране “Belchatow”, “Turów” и “Opole” са укупно осам хиљада мегавата, и концерн РКЕ са око 5.000 мегавата. У дистрибуцији су, такође, формиране две групе компанија. Прва је G-8, са управо толиким бројем обједињених дистрибутера струје из северне централне Пољске; друга је ENEA са пет интегрисаних дистрибутивних предузећа. У плану је стварање још три сличне групе дистрибутивних компанија.

До краја прошле године приватизовано је 12 електрана/топлана, две од укупно 14 великих електрана (“Rybnik” и “Polanice”) и само две дистрибутивне компаније: GZE и STOEN, у којима већинско власништво имају шведски “Vattenfall”, односно немачки RWE. Значајни страни инвеститори у пољској електропривреди су и француска “Electricite de France”, шпанска “Iberdrola”, белгијски “Electrabel”...Из процеса приватизације биће изузете, по свој прилици, три велике електране - “Belchatow”, “Turów” и “Opole”. За њих је планирано да остану стратешки енергетски ресурс у државним рукама, који гарантује националну сигурност у снабдевању струјом и ваљано функционисање електроенергетског тржишта. Компанија за пренос PSE у потпуном је власништву државе, али постоји и најава приватизације дела тог предузећа.

Најкрупнија пољска производна група, холдинг ВОТ, “држи” петину укупних домаћих капацитета и са производњом 46 милијарди киловат-часова годишње даје трећину националне производње струје. Срце тог холдинга, електрана “Belchatow” са 4.300

мегавата, највеће је постројење на лигнит у Европи. Само она годишње производи 27 милијарди киловат-часова електричне енергије, безмало колико и најмањи пољски сусед Словачка.

Други по снази пољски електроенергетски цин, концерн РКЕ, учествује са 17 одсто у националној производњи струје и готово

Пољаци су лане увезли нешто више од њеј милијарди и стираницима продали близу њејнаест милијарди киловат-сајти електричне енергије

истим процентом у производњи топлотне енергије. Трећа најјача производна група, “Патноњ-Адамоњ-Конин” (ПАК) са укупно 2.300 мегавата, даје осам

Најјачи на бившем Истоку

У централној и источној Европи Пољска има највеће капацитете за производњу електричне енергије - око 32.000 мегавата. Процењена средства за ревитализацију електрана и топлана до 2010. године достижу безмало 12 милијарди евра, уз потребних још осам милијарди евра за одговарајућу заштиту животне средине.

одсто домаће електричне енергије. Међу пољским електранама на камени угаљ убедљиво предњачи ТЕ “Kozienice” са 2.720 мегавата.

Стратегијом развоја пољске електропривреде предвиђено је веће коришћење нафте и гаса, али ће угаљ остати доминантно гориво у термоелектранама. Рачуна се да је до 2015. године неопходна замена 16.000 мегавата, укључујући ту и густу мрежу топлана/термоелектрана, познатих по скраћеници ЕС. У тој категорији

постројења највећа је ТЕ-ТО “Варшава” са 930 мегавата за производњу електричне и 4.800 мегавата за испоруку топлотне енергије.

Од почетка прошле деценије број рудника угља у Пољској преполовљен је на око 40 са укупном производњом 100 милиона тона угља годишње. Европска комисија одобрила је крајем јуна план реструктурирања пољских рудника угља до 2010. године, који предвиђа отпис дела дугова, затварање непрофитабилних рудника, смањење броја запослених кроз ране пензионисање и преквалификацију и, коначно, приватизацију. Од 2004-2006. године Пољаци ће потрошити 1,4 милијарду евра за реструктурирање рудника, а од 2007. до краја ове деценије смањиће се државне субвенције рудницима и подстицаће се само иницијална улагања у њихову модернизацију и развој. Светска банка одобрила је кредит за подршку том плану.

Иако је Пољска европски гигант по пространству и са готово 39 милиона житеља, њен је јужни део претежно планински, па су и хидроелектране нејача алка електропривредног ланца, јер располажу са мање од 2.200 мегавата и испоручују око четири милијарде киловат-часова струје. Остали обновљиви извори још су симболични. Европска унија је, ипак, препоручила својој новој чланици Пољској да удвостручи удео обновљивих извора на 7,5 одсто до истека ове деценије. Крајем наредне тај проценат треба да порасте на 14 одсто.

Прави аршин за капацитет мреже

■ Одређивање капацитета дистрибутивне мреже је од посебног значаја јер нам даје увид у то где су границе издржљивости сваког система ■ Да би се овај проблем решио, у аустралијској компанији "Ergon Energy" развијен је специјалан софтверски пакет

Сада је у Аустралији зима. Наравно, не онаква као у Србији. Посебно не овде у Квинсленду, такозваној Сунчаној држави. Док је лето у Европи прилика да се обаве сви неопходни ремонти и повећа сигурност и ефикасност енергетског система за предстојећу зиму, овде се сличне операције обављају током зиме. Да би се што боље дочекало лето.

Лета су овде дуга и врло топла. У ствари, овде се најчешће говори о два годишња доба - лето које траје девет месеци и тромесечна зима. Повремено, током лета температуре прелази 45 степени Целзијуса, што посебно на западу, "ближе пустињи", где је степен влажности врло низак. И те како ограничава капацитете електроенергетске мреже. Да би се што боље пратио такозвани динамични капацитет система (а то је функција карактеристика мреже и њеног оптерећења), у компанији "Ергон Енерџи" (Ergon Energy) развијен је програм који омогућава оперативима да симулирају капацитете ваздушних мрежа за различите профиле оптерећења и различите временске периоде.

У основи софтвера за анализу капацитета ваздушних мрежа уткана је аустралијска филозофија "четири рејтинга". Наиме,

сваки проводник има различите капацитете ("рејтинг") за различита годишња доба и различите периоде дана. Година је подељена на лето и зиму, док је дан подељен на "дан" и "ноћ". Лето и зима су дефинисани различитим температурама, брзинама ветра, степенима рефлексија и апсорпција светлости и нивоима влажности. При томе је степен рефлексија релативна категорија будући да оператор може, у зависности од конфигурације терена преко кога се пружа дистрибутивна мрежа, да одабере амбијент у коме се мрежа налази и аутоматски промени рефлексију, апсорпцију и проводност тла.

Будући да је површина Квинсленда огромна, лета и зиме знају да буду прилично различити на северу и југу ове државе. Горе, на северу, ближе екватору, влада суптропска клима са високим температурама, високом влажношћу и циклонима који током децембра и јануара наносе велике штете дистрибутивној мрежи. Пре десетак година највећи суптропски град Аустралије Таунсвил је, на пример, био две недеље потпуно одсечен од света услед јаког циклона. Доле, на југу, ближе Јужном полу, нешто је свежије, циклона наравно нема, влажност је нижа, тако да су капацитети мрежа на

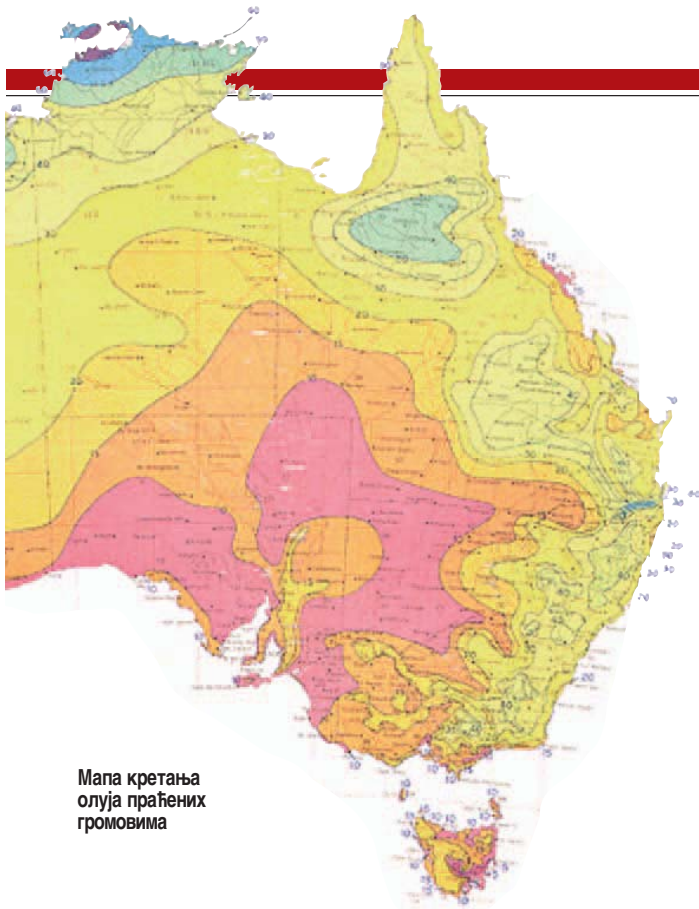

Груица С. Ивановић, донедавно стручњак у ЕПС-у (Електрокосмет), са породицом у Аустралији

северу и југу различити. Такође, како је Квинсленд читавом својом источном страном уз Тихи океан, док се неких хиљаду километара на запад ослања на аустралијску пустињу, климатски услови области уз океан и оних ближе пустињи се знатно разликују. Самим тим и капацитети мрежа које ове области напајају електричном енергијом. Поред "север-југ" и "исток-запад", постоји још једна категорија која се зове "специјалне области". Наиме, на југу, неких двеста км од обале, уз границу са Новим Јужним Велсом, налази се такозвана гранитна област, позната по надморској висини вишој од 400 метара,

Мапа кретања
олуја праћених
гровима

јаким ветровима и за Квинсленд, необично хладним зимама. Тамо се зими, између средине јула и прве недеље августа, температура спушта чак и до нуле. (Због лепих и носталгичних сећања на завичај, аутор ових редова је између осталог управо овде нашао себи и породици нови дом.)

Због тога, када оператор жели да одреди капацитет једног рецимо дистрибутивног фидера (“извода”), мора да дефинише климатске елементе области у којој се фидер налази. Значи, “север-исток”, “север-запад”, “југ-исток”, “југ-запад” или “специјалне области”. То, наравно, није

све. У следећем кораку треба одредити такозвану дизајнирану температуру проводника која је везана за његов распон и најнижу тачку вешања. Ово је веома важно, јер уколико је фидер неправилно дизајниран и конструисан, његов капацитет, и поред коришћења великих и квалитетних проводника, биће лимитиран. После тога, анализира се период дана, будући да је капацитет проводника крајње динамична категорија. Изјутра, када је температура нижа и ветар јачи (значи и боље хлађење проводника), капацитет је већи него, рецимо, средином дана. Значи, овде имамо “лето-дан”, “лето-ноћ”, “зима-дан” и “зима-ноћ” капацитете који зависе од климатских карактеристика, годишњег доба и 24-часовног циклуса. Међутим, ни то није све.

Сваки проводник у основи има два типа капацитета: један који се односи на нормално стање и други који се користи за краће временске периоде током критичних ситуација (трансфер оптерећења између фидера). Наравно, овај други (“emergency capacity”) је

већи од нормалног капацитета (“normal capacity”) проводника. Ми, у Департменту за планирање и развој, користимо још једну теоретску категорију капацитета проводника, која је у пракси позната под називом “Н-1”. Шта то значи? Капацитет једног фидера (“Н”) мора бити такав да у случају губитка суседног фидера (“1”) можемо да пребацимо оптерећење и елиминисемо такозвано оптерећење ризика (значи, сви потрошачи остају у систему). Ова филозофија подједнако важи и за трансформаторе у градским трансформаторским станицама. Последње што морамо да урадимо пре коначног корака је да одаберемо проводник чији капацитет желимо да одредимо. А њих има на стотине, тако да су им, ради лакоће анализе, дата понекад и шармантна имена. Тако, на пример, једна група проводника носи имена небеских тела (Месец, Меркур, Марс, Плутон, Сатурн), друга животиња (пас, ракун), трећи су “воћни” проводници (лимуна, поморанџа, јабука, грожђе), а ту су и проводници са именима хемијских елемената (неон, јод, кисеоник, ксенон). Последњих година број различитих типова проводника који се користе за будуће мреже је стандардизован на свега осам.

Сада коначно имамо све детаље на једном месту - рецимо “лето-дан”, дизајнирана температуре проводника и капацитет у нормалном режиму проводника 7/4.75AAC “Месец” (Moon), ентер, и на екрану добијамо капацитет нашег проводника у амперима и MVA и за различите напонске нивое. ■

Грујица С. Ивановић

(Аутор је инжењер планирања и развоја дистрибутивних мрежа јужних области државе Квинсленд у компанији “Ergon Energy”)

Капацитет
проводника
зависи
од климе

Свеж капитал за колоса

■ У последњој деценији прошлог века у руску електропривреду странци су инвестирали око 30 милијарди долара, а планови до 2010. су да се то дуплира ■ Пореска политика и велика државна захватања спречавају још већи замах инвестиција.

Нема сумње да је енергетска независност Русије један од камена темеља њеног будућег развоја. Али, совјетска ера је оставила дубоке трагове депресираних цена и застареле технологије, поготово у термо сектору. Зато су крај 20. и прве године овог века у знаку велике приватизације и модернизације невероватног потенцијала термоелектрана, али и осталих ресурса руске електропривреде. Према grubим проценама међународне енергетске агенције у оквиру OECD-а, само у последњој деценији прошлог века у термо сектор странци су инвестирали 30 милијарди долара. План је да се то до 2010. године дуплира. Тржишна економија је поставила сасвим друга правила игре и руски енергетичари су схватили да се морају упустити у немилосрдну утакмицу на тржишту. Огромне резерве, пре свега природног гаса, (35 одсто светских резерви је у Русији), уз све врсте угља, су јасно, огромна предност, али и замка, ако се не буде газдовало како треба. Упркос свим искушењима у транзицији током деведесетих, Русија је успевала да произведе електричне енергије у термоелектранама и за извоз.

У приватизацији термо сектора руске електропривреде, поред угља, главну улогу има природни гас. На њега данас отпада више

од 50 одсто страних инвестиција. Реч је о налазиштима махом у Сибиру. Руска држава, међутим, низом оштрих пореских закона и додатним наметима за право на даља истраживања, у приличној мери је затегла односе са гасним компанијама из света. Афера “Јукос” и хашпење Михаила Ходорковског, најбогатијег Руса, због утаје пореза, уздрмали су добру климу за инвестирање у гас и нафту широм Русије.

Америчка компанија “Техасо”, која је више од деценије ангажована са конзорцијумом на истраживањима нафте и гаса у Русији, очекује да у региону Коми, надомак Северног пола, у наредних

пола века инвестира чак 45 милијарди долара, али и да продајом нафте и гаса заради стотине милијарди долара. Постоје планови о истраживањима око острва Сахалин на Пацифику. У тај пројекат су укључене фирме “Mekdermot” и “Ma-

Стручњаци предвиђају да ће у наредним деценијама руске ТЕ радити искључиво на гас

Фантастичан потенцијал

Јединствени руски енергетски систем ради у оквиру седамдесет два дистрибутивна предузећа. У Русији има више од 600 термоелектрана, 100 хидроелектрана и девет нуклеарки. Према подацима из 2004, термоелектране су годишње произвеле изнад милијарду киловат-сати. Природни гас обезбеђује скоро половину производње електричне енергије, угаљ и вода по 18 одсто, 13 одсто дају нуклеарке, а остатак отпада на соларна и геотермална постројења. Термоелектране се све више лоцирају у Сибиру, где су огромне резерве природног гаса неопходног за несметану производњу. Одатле се системом циновских далековода струја спроводи све до европског дела Русије. У конзуму на индустрију отпада чак 61 одсто, по 11 одсто на становништво и сервисни сектор, на транспорт девет одсто и на пољопривреду осам одсто. Контрола цене струје се обезбеђује преко регионалних енергетских комисија. Русија, по проценама експерата, годишње од продаје вишка струје зарађује неколико милијарди долара. После приватизације, реално је очекивати да ће се то бар удвостручити.

ration Oil” из САД, заједно са јапанским “Мицујем” и “Royal Dutch Shellom” из Холандије. Термо стручњаци у Русији су уверени да ће у наредним деценијама рад руских термоелектрана бити базиран искључиво на природном гасу и зато је приватизација и модернизација тог енергента од пресудног значаја.

Велике рударске компаније из света куцају на врата руских рудника угља. Не треба заборавити да је угаљ век и по био доминантни енергент руске индустрије. Али, од средине

шездесетих када су откривена велика налазишта гаса и нафте у Сибиру, угаљ је донекле потиснут. Ипак, странци знају да су руске резерве угља процењене на 200 милијарди тона, а главни ресурси се налазе у Сибиру и на далеком истоку Русије. Реч је о басену “Печора” (рудник “Воркута”), на Уралу, руднику “Коми” и источном басену Доњецка. У Сибиру угља има око Лене и дуж транссибирске железнице. Дobar део рударских компанија је у великим штрајковима због лоших услова рада и ту страни капитал види шансу. Компанија “Rosugol”, која је матична фирма за руске угљенокопе, већ је направила неколико јоинт вентуре компанија са западним партнерима, али се производња још није стабилизовала. Сада је фаза значајних улагања у опрему и безбедносне системе, што би требало да доведе до бољих услова рада, а самим тим и веће производње. ■

Скоро пола руске струје из гаса

Б. Сеничић

..... ФИЛМ .....

СНИМА СЕ: “ЉУБАВНИ САБОР У ГУЧИ”

Љубавна прича између младог циганског трубача Ромеа и лепе, младе, беле девојке Јулијане, чији је отац шеф супарничког музичког табора - тема је новог филма Душана Милића (памтимо га по његовом првенцу “Јагода у супермаркету”). Екипа филма је у Драгачеву, где ће се у лепоти природе овог краја снимати филм “Љубавни сабор у Гучи”. Како

је наша публика навикла да гледа животне приче Рома на великом платну, то је Душану било теже да напише сценарио за нови филм о овом народу. Ипак, каже да ће се “Љубавни сабор у Гучи” разликовати по томе што је то први урбани ромски филм: “Филм ће се бавити Ромима који припадају средњем слоју, трубачима који лепо живе од свог посла. Покушавам да направим неку нову врсту српског Боливуда. Један део филма, односно завршетак ће бити сниман на Сабору трубача у Гучи, који ће се одржати од 1. до 7. августа.

То ће бити ужасно напорно, али без тога нема филма.”

У овој музичкој мелодрами са хепи-ендом, улогу Ромеа тумачи 17-огодишњи Марко Марковић, син познатог трубача Бобана Марковића: “Тата се мало бунио, јер сада сам главни солиста у његовом оркестру, свирам трубу од пете године, али ме је на крају подржао. Посебно ми је драго што Јулијану игра девојка, која ми се стварно свиђа, па ме је то још више привукло филму.” А Јулијана је 15-огодишња Врањанка Александра Манастијевић: “Супер је сценарио. Има сцена и када сам срећна и када сам тужна и када сам заробљена у соби, када радим на њиви. На крају, најлепше је што Ромео и ја остајемо заједно, иако се мој филмски отац томе жестоко противи.”

Глумица Олга Одановић игра Јулијанину мајку и признаје да одавно није прочитала бољи сценарио, а посебно је радује што ће у филму, по први пут у својој каријери, сарађивати са природњацима, који чине већину глумачке екипе.

Копродуценти филма “Љубавни сабор у Гучи” су и продуцентске куће из Бугарске и Аустрије, а филм је подржан и од престижне филмске фондације Еуроимагес из Француске и ово је први филм из Србије и Црне Горе који је од ове фондације добио средства. Такође коопродуцент, али и

ЗАДУЖБИНЕ

КАПЕТАН-МИШИНО ЗДАЊЕ

Велелепно здање на Студентском тргу бр.1, у Београду задужбина је Капетан-Мише Анастасијевића (1803-1885), трговца из Пореча (Србија). Једно време био је ортак кнеза Милоша Обреновића и стекао је велико богатство. Кнез га је 1833. године поставио за “капетана дунавског” па му је отуда остало и име Капетан Миша.

Ретко која грађевина у Србији је имала толико разноврстних функција као ова задужбина, подигнута 1863. године. Током 19. века ту је било Министарство просвете, Народна библиотека, Велика школа, Музеј и гимназија која је тада имала седам разреда.

У њој су се одржавале седнице Српског научног друштва и Српске академије наука, као и два заседања Народне скупштине - 1864. и 1875. године. Државни савет је у тада најлепшој и највећој грађевини у Србији заседао између 1901. и 1903. године. Предање каже да је велелепно здање, које се у то време

налазило између београдске Велике пијаци и запушеног турског гробља првобитно било намењено најмлађој кћерки великог српског задужбинара Мише Анастасијевића, Сари, која је била удата за унука војда Карађорђа. Пошто се разочарао у свог зета Ђорђа, чији је повратак на српски престо силно прижељкивао и планирао, Миша Анастасијевић је отишао у добровољно изгнанство у Румунију када су се у Србију вратили Милош и Михаило Обреновић. Ипак, није пропустио да у фебруару 1863. упути писмо тадашњем министру просвете у којем моли кнеза Михаила да у име српског народа прими грађевину. Књаз му је сутрадан одговорио да ће то са радом учинити.

Задужбину, чија је градња трајала пет година, пројектовао је чешки архитекта Јан Неволе

преплићући романски, готски, ренесансни и српско-византијски стил. Украси на њој урађени су од теракоте и других материјала који су допремљени из иностранства. Капетан-Мишино здање било је атракција на бал-

канском нивоу, а чак се и говорило “Велик као Капетан-Мишино здање”. У зграду са натписом “Миша Анастасијевић свом отечеству” данас су смештени Ректорат Универзитета у Београду и делови Филозофског факултета.

Б. Живанчевић

ментор целог пројекта, такође, је Емир Кустурица, који је како Душан Милић каже, пуно помогао својим саветима и размишљањима.

Премијера филма, чије је снимање почело 19. јула у Драгачеву, планирана је на Међународном филмском фестивалу у Берлину 2006, а филм у наше биоскопе стиже у марту следеће године.

“ЧАРЛИ И ФАБРИКА ЧОКОЛАДЕ”

Ово је филм за све узрасте и идеалан је за породични излазак. Чарли Бакет долази из сиромашне породице и већи део времена проводи сањајући о чоколади, коју обожава, али не може себи да приушти. Ствари се мењају када Вили Вонка, директор велике и популарне фабрике чоколаде, прогласи такмичење где је пет златних карата сакривено у чоколадицама и послато широм земље. Клинци који буду пронашли карте ићи ће на турнеју захваљујући Вонкијевој фабрици чоколаде. Чарли је чудом нашао тикет и заједно са осталима кренуо на пут. Тура са фабриком се претворила у нешто више, од неколико изненађења... Обожаваоце Џонија Депа обрадоваће чињеница да он у овом филму игра улогу Вилија Вонка и каже да му је велико задовољство било да ради на овом филму, јер обожава неочекиване обрте, којима “Чарли и фабрика чоколаде” обилује. Савет екипе филма је да када кренете у биоскоп, обавезно понесете чоколаду, иначе ће вам све време трајања филма “ићи вода на уста”. Филм је у биоскопима широм Србије од 26. августа.

“ЗА СВЕ ЈЕ КРИВА СВЕКРВА”

Већ по самом наслову можемо да закључимо да је реч о комедији, која у наше биоскопе стиже почетком августа. Вечна тема и инспирација (и то не само на нашим просторима) ша-

ла, вицева и комедија је однос између свекрве и снаје. У овом случају у питању је родбинска релација између снаје Шарлот (игра је латино-дива Џенифер Лопез) и свекрве Виоле (у тумачењу сјајне Џејн Фонде) је њен велики камбек на велико платно).

Након дугог тражења “Господина правог”, Шарлот коначно проналази човека својих снова, извесног Кевина Филдса али убрзо открива да је његова мајка, жена њених ноћних мора. Као свеже отпуштени уредник међународних вести, она се боји да би ускоро могла да изгуби и сина, исто тако изненада како је изгубила посао и каријеру. Зато се Виола претвара у “монструма” који ће учинити све да преплаши вереницу свога сина и постаће најгора свекрва коју је свет икада видео. Шарлот одлучује да узврати ударац и варнице севају на све стране у борби за доминацију између две јаке жене.

Сценарио за овај филм писала је Ања Кочоф, која је годинама сакупљала искуства својих, тазе удатих, пријатељица. “Постоји стара изрека да, када се удате за младића, заправо се удајете за читаву породицу. Никада у то нисам могла да поверујем док се ни сама нисам удала. И управо о томе говори филм - о узбуђењу које доноси упознавање човека својих снова и потом открића да је његов нераскидиви део далеко од блажених снова. Ова прича наравно још више карикира све те ствари. Зато је неодољиво смешна”, каже Ања.

Гаранција да ћете се добро провести у биоскопу, јесте и податак да је ово први сценарио који је Џејн Фонда прихватила, након много година нећкања да се врати Холивуду.

ФЕСТИВАЛ ФИЛМСКОГ СЦЕНАРИЈА У ВРЊАЧКОЈ БАЊИ

Фестивал филмског сценарија, 29. по реду, биће одржан од 13. до 17. августа у Врњачкој Бањи. Ова традиционална манифестација, коју воле како житељи Бање, тако и многобројни туристи који су у време фестивала на одмору, у такмичарском програму имаће десет филмова. Награде ће доделити трочлани жири, чија је структура традиционална - сценариста, редитељ и писац, а ове године то ће бити Мирослав Момчиловић, прошле године првонаграђени аутор, редитељ Марија Перовић и писац Драган Јовановић Данилов.

“Фестивал филмског сценарија једна је од најзначајнијих и најстаријих филмских манифестација на просторима некадашње Југославије и постоји двадесет осам година. Покре-

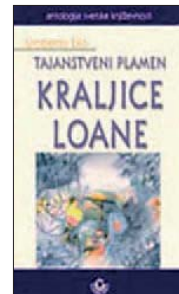
нут је 1977. године ради вредновања онога без чега филм не може, сценарија, и одмах је постао и одредница за све оне који желе да стану у одбрану еснафа филмског сценаристе и својим делањем преброде тада актуелну кризу сценарија”, каже Милан Никодијевић, директор фестивала, наглашавајући да то није само такмичарска смотра, него и полигон за сучељавање мишљења најзначајнијих филмских аутора.

Биће приказани претећи програми: “Млади лавови” (селекција кратких играних филмова студената филмских школа из СЦГ), “Исток је тамо” (избор са петог фестивала источноевропског филма у Висбадену), “На западу нешто ново” (кратки играни и документарци из Шкотске), “Преко плота” (новија хрватска продукција) и “Из трезора Кинотеке”. Јубиларна, десета по реду, школа филмске драматургије Слободан Стојановић окупиће најталентованије студенте са филмских школа из СЦГ. Ако сте у време трајања фестивала у Врњачкој Бањи или у близини, не пропустите да свратите и погледате неки филм или сретнете своје омилене филмске ствараоце.

КЊИГЕ

“ТАЈАНСТВЕНИ ПЛАМЕН КРАЉИЦЕ ЛОАНЕ”

Најновији роман италијанског писца Умберта Ека, “Тажанствени пламен краљице Лоане” (La misteriosa fiamma della regina Loana), сигурно је до сада његово најличније дело, кажу књижевни критичари. Чувени писац тврди да ипак није реч о аутобиографији, већ о делу у којем је обновљен само део сећања једне генерације Италијана. “Пишући књигу првобитно сам мислио да је намењена само читаоцима моје генерације. Сматрао сам да уопште неће интересовати младе и да неће бити преведена. Зашто би Французе или Американце привлачиле све те приче о италијанским стриповима. Међутим, многе издавачке куће у свету желеле су превод те књиге”, објаснио је Еко у интервјуу француском часопису “Топо”. “Иако инсистирам на чињеници да се не ради о аутобиографији, већ о генерацијској биографији, мој јунак ипак има нека своја лична сећања, а велики број детаља из његовог живота припада другим људима”. Главни јунак овог романа

СВЕТИ ИЛИЈА

је Шамбатиста Бодони, шездесетогодишњи књиџар-антиквар, који се у болничкој соби после инфаркта буди из коме, изгубивши властито, али не и колективно сећање. Он зна ко је био Наполеон, цитира позната дела, нема проблема са прањем зуба или вожњом аутомобила, али се не сећа ни своје породице ни своје прошлости. У очајничкој потрази за властитим сећањима, он одлази у дедину кућу у Солари, у којој је провео детињство и рану младост у бурним ратним данима... Пишући овакво дело које говори о сопственом памћењу, Еко каже да је и сам имао утисак да је написао тестамент, да је расчистио све рачуне и да се помирио са својим постојањем. Он истиче да је желео да покаже да се неки историјски период може реконструисати не само кроз велике догађаје, већ и кроз стваралачка дела која се сматрају мање вредним, као што су песме, стрипови или мале илустроване књиге.

“ТУРИСТИЧКА БИБЛИЈА СРБИЈЕ”

“Туристичка Библија Србије” је први водич кроз духовност, историју, традицију и културно-историјске споменике Србије. Полазећи од чињенице да Србија на културној мапи Европе представља пазл који недостаје, велика екипа стручњака и новинара годину дана је радила на овом капиталном делу. Главни и одговорни уредник овог издања Мишо Вујовић каже да је назив Библија добила управо из разлога што на 500 страница, са више од 1000 фотографија, можете да упознате духовну Србију: “Ако икада Србија буде туристички бренд Европе, то ће постати због Винче и Лепенског вира, због Ватиканских колиџа, Сирмијума, Наисуса и других римских градова. Али и због немањихких манастира и фресака, Београдске и Петроварадонске тврђаве, католичких принцепа које су на немањихки двор долазиле Долином јоргована, Косовске битке, Душановог законика, Николе Тесле. Све то садржи, између осталог, “Туристичка Библија Србије”. Осим што ће бити занимљива странцима, који о култури, традицији и духовности Србије не знају готово ништа, ова књига је намењена и Србима, па би њен слоган, како издавачи кажу могао да буде “Посетите свој завичај”. “Туристичка Библија Србије” је водич, информатор, енциклопедија, монографија, а једнога дана можда и помоћно наставно средство из историје, а свакако идеалан и репрезентативан поклон који говори о лепшем, богатијем, позитивнијем лицу Србије које желимо да афирми-

Један од ретких светаца који је, према предању, на небо отишао жив, јесте пророк Илија, или Илија Тесвићанин, назван по родном граду у Галади. Рођен је 816. године пре Христа, а родом је из племена Ароновог, брата Мојсијевог. Приповеда се да је приликом његовог рођења, Илијин отац видео да седи старци пламеном повијају новорођенче и дају му ватру да једе, те је веровао да ће његов син бити ватрени поборник за праву веру. Пророк Илија супротставио се цару Ахаву, који је под утицајем своје жене Језавеље напустио веру Мојсијеву и уместо Јехове славио туђе богове. Илија је тада пророковао сушу и глад. Чинио је и друга чуда кроз која је Бог показивао Израилјцима своју праведност. Пророк Илија ишао је по Ханану у пратњи ученика Јелисија. Кад су стигли у Јерихон, пред педесет других пророка ударио је плаштом по Јордану и вода се раздвојила на две стране. Кад су прешли на другу обалу, подигао се се велики вихор, огњена кола с огњеним коњима понела су пророка Илију и однела га на небо. Хришћанска црква слави Светог Илију 2. августа. На иконама се представља или како на ватреним колима иде на небо или како држи нож у руци или како се-

ди у пећини где се склонио од охолког цара Ахав, а гавран му доноси храну.

Срби су преласком у хришћанство особине свог старог бога Перуна, који је управљао муњама и громовима, пренели на светог Илију. По народној традицији, свети Илија се вози на ватреним колима која вуку четири коња, из чијих носова избија пламен. Грмљавина је тутњава његових кола којима се вози по небу и облацима. Свети Илија увек пита сестру Ог-

њену Марију када је његов дан, али она избегава одговор јер би Илија толико пуцао громовима да би од весеља и шенлучења сав свет побио. На Илинден се не ради никакав посао јер се верује да би рад изазвао сушу или град. Мед који се вади на Илинден, пре сунца, служи као лек. Понегде Светог Илију славе воденичари, а од 1924. године то је слава ваздухопловца. ■

Биљана Живанчевић

шемо. Идеална књига за ово лето, јер ће вас усмерити како да га искористите и упознате Србију.

..... ФЕСТИВАЛИ .....

“ЗАЈЕЧАРСКА ГИТАРИЈАДА”

Традиционална музичка манифестација “Зајечарска гитаријада”, 39. по реду, биће одржана од 16. до 20. августа. Организатори некада најпосећенијег музичког догађаја у Србији кажу Гитаријаду желе да врате на стазе старе славе. И овогодишње такмичење биће главна полуга за афирмацију младих музичара. У оквиру пратећих манифестација, поред јавног снимања две музичке емисије, биће организован Међународни салон рок фотографије и Рок камп за више од 3.000 младих из земље и иностранства. Званично такмичење почиње 18. августа на Градском стадиону, наступима демо бендова, док ће у ревијалном делу свирати “Краљевски апартаман”, “Рибља чорба”, канад-

ски бенд “Hipodust” и Рамбо Амадеус. Наредног дана је полуфинално такмичење, а као гости Гитаријаде наступиће групе “Хари Мата Хари”, “Ју група”, “Негатив”, “Канда, Коца и Небојша” и “Дивље јагоде”. Последњег дана - 20. августа, биће одржано финално такмичење демо бендова, а у ревијалном делу програма гледаћемо и слушати групе са ЕХ YU простора “Валентино”, “Атомско склониште”, “Ахат”, “Ватрени пољубац” и “Трибуте то Бијело дугме”, у коме ће наступити сва тројица певача Жељко Бебек, Младен Војичић Тифа и Ален Исламовић. Председник селекционе комисије Владимир Џет Јанковић је истакао да се закључно са 15. јулом за наступ у такмичарском делу Гитаријаде пријавило 126 демо бендова. Улазнице ће бити пуштене у продају 2. августа, а цена комплета је 1.200 динара, уз који ће сваки купац бесплатно добити мајицу са логом Гитаријаде.

Јелена Кнежевић

ПРОФЕСОР ДР ЈОВАН ХАЦИ ЂОКИЋ, УРОЛОГ

Простата и стидљивост

■ Зашто млади не смеју да занемарују тегобе ■ Погоршања због дугог седења, много пића и зачињене хране ■ После 50. године редовни прегледи

Д а ли су цео радни век провели за неким канцеларијским столом, “на точковима” или радећи неки тежак мајсторски посао, више није значајно када је реч о болестима простате: запаљењима, увећањем, туморима... Ове болести погађају све мушкарце без обзира на године живота, професију, мршавост или гојазност, верност или промискуитетност. У последњих неколико година уролози примећују да се број оболелих нагло повећао, а једино правило је да “правила више нема”. За ову појаву стручњаци немају право објашњење: има оних који пораст оболелих доводе у везу са хроничним вишегодишњим стресом, али има и лекара који бомбардовање и зрачење из спољне средине, такође, убрајају у озбиљне кривце.

На срећу, и наши мушкарци су, коначно, савладали балкански стид и у ординацију уролога одлазе после појаве учесталих тегоба са мокрењем.

Професор др Јован Хаџи Ђокић, наш познати уролог са Института за урологију и нефрологију Клиничког центра Србије, каже како данас захваљујући бољој здравственој просвећености половина пацијената са најтежим обољењима, попут карцинома простате, стиже на време када је овај рак стопроцентно излечив.

Најчешће и најважније болести простате су бенигне, односно доброћудно увећање (аденом), карцином простате и запаљења, односно простатитис.

Запаљење простате чешће погађа млађе мушкарце, после 20 године, а изазивачи могу да буду различити - бактерије, микоплазме, хламидије, ређе вируси... Уколико се не лечи, акутно запаљење простате или се лечи погрешно, обољење може да пређе у хронични облик. Тада долази до појаве апсеса, гнојних колекција у простати, а може доћи и до оштећења плодности, па зато др Хаџи Ђокић упозорава да млади људи не би смели да занемарују ово обољење. Основни симптоми су болови у малом стомаку, поремећаји у виду учесталог или болног мокрења, чак и не-

Карцином простате једино је излечив ако се пацијент јави лекару у раној фази болести. Стопроцентно лечење подразумева одстрањење целе простате.

могућност мокрења. Болест је често праћена повишеном температуром, али нема крви у мокраћи (хематурије).

Тегобе са мокрењем, чак потпуни застој, праћен јаким боловима и пуном бешиком, нарочито се појачавају под утицајем извесних провоцирајућих фактора, када се догоди да пацијент мора хитно код лекара. То се догађа после узимања великих количина алкохола, али и хладних безалкохолних пића. Погоршања ће проузроковати и дуготрајно седење на једном месту- било свакодневни “седећи” посао, испрпљујућа седница, дуга вожња у колима. Простата “не воли” ни зачињену храну,

нарочито љута јела.

Друго, озбиљније обољење је доброћудно или бенигно увећање ове жлезде. То се назива аденом. Јавља се код мушкараца после 50 године, а ређе и раније. Сматра се да две трећине мушкараца има аденом простате, али само трећина њих има проблеме. Често мушкарци после првих симптома мисле како ће тегобе проћи саме од себе, али то се не догађа. Симптоми попут учесталог мокрења и дању, а нарочито ноћу не пролазе, већ обољење стално напредује. Пацијенту се прво помаже саветима како да се клони провоцирајућих фактора и како да води рачуна о исхрани. У почетним стадијумима помаже узимање одређених биљних препарата, који уклањају или ублажавају симптоме, попут уља од семена бундеве, које је богато витамином Е. У озбиљнијим фазама болести користе се лекови.

Код великих увећања простате једино право лечење је операција. Мање непријатна је метода термотерапије (грејање простате) или методе евапоризације, којима се специјалним апаратом високе енергије увећана простата смањује ис-

паравањем ткива. За лечење увећане простате користе се и ласер, али је могуће урадити и класичну операцију. Међутим, код пацијената који се плаше операције или код којих постоје неке додатне болести, попут обољења срца или шлога, може да се угради стент - специјална протеза, која се убацује у простатични део мокраћног канала.

Карцином простате у последње време се доста често јавља и код мушкараца млађих од 50 година. Посебан знак упозорења су појава крви у мокраћи или у сперми, као и болови у крстима.

- Пацијенти могу једноставним, а сувереним лабораторијском тестом из крви, брзо, у току једног дана, отклонити сумњу да ли постоји карцином простате у више од 90 одсто случајева. Уз “Пи-Си-А” тест, којим се утврђује специфичан антиген. Пожељно је урадити трансректални ултразвук и биопсију, која се ради у локалној анестезији, лако и потпуно безболно- објашњава наш саговорник.

Карцином простате потпуно је излечив ако се пацијент јави лекару у раној фази болести. Стопроцентно лечење подразумева одстрањење целе простате. ■

Ж.П.О.

ИСХРАНА

Воће увек при руци

Нема хране која не гоји, нити постоји забрањена храна. Тако се, на пример, често за лубенцу каже како је ваља јести јер- не гоји. У нашим крајевима лубеница се сматра здравом јер, кажу, има много воде. То је тачно, као што је истина и да 100 грама лубенице има само 20 килокалорија. Али, невоља је што наш човек лубеницу једе на килограме, па значи пет килограма има читавих 1000 кк, што је исто као и пола килограма бифтека!

Ево неколико савета из књиге др Јагоде Јорге "Гојаност- заблуде и истине" о томе како да малим променама у исхрани изгубимо који килограм вишка.

Једите само на једном месту или највише два.

Не једите на улици, канцеларији, ауто, успут с ногу.

Једите за лепо постављеним и сервираним столом.

Жваћите полако, мозак је тај који треба да сазна да је

сит, а за то му треба времена.

Спуштајте прибор за јело између два залагаја, разговарајте само о пријатним стварима.

Ако једете у кругу породице, не користите тај дивни догађај да бисте решавали проблеме са децом.

Док једете не радите ништа друго, не читајте новине, не гледајте телевизију.

Не омазујте тањир, како су вас училе баке.

Када завршите оброк, устаните од стола.

Не скупљајте остатке са изговором да се не баца, нисте ви канта за отпатке.

У куповину крећите сити, а не празног стомака.

Купујте намирнице са листе, не оно што вам се допадне тог тренутка.

На столу увек треба да имате опрано и сервирано воће, не колаче, лешнике, бадеме и кикирики.

Спремите се унапред за славе и рођендане. ■

РЕХАБИЛИТАЦИЈА

Музика као мелем

За музику се тврди да оплеменује људе и чини их паметнијима. Опет, доказано је да вежбање подстиче рад мозга па је незамењиво у рехабилитацији тешко оболелих и повређених. Амерички научници су доказали да вежбање уз музику може заиста да повећа мождање потенцијале. Ево вам одличне идеје како да спојите корисно и здраво. Мало музике које волите и мало лаке гимнастике и сутра ћете на послу бити ефикаснији.

Научници су иначе, проучавали 33 особе на рехабилитацији након операције

бајпаса, ангиопластике или других интервенција за лечење оболелих артерија. Добровољци, који су за време вежбања на тракама за ходање слушали Вивалдијев комад "Четири годишња доба", показали су се на тесту вербалних способности знатно боље од оних који су гимнастицирали без музике.

Вежбање подстиче сазнајне способности код људи са оболелим коронарним артеријама, а за слушање музике се верује да појачава способности мозга. ■

ШЕЋЕРНА БОЛЕСТ

Шетњом против дијабетеса

Добра вест за особе које пате од дијабетеса који се добија у позним годинама: у часопису "Наука" објављено је да су стручњаци фармацеутске куће "Рош" открили нови лек против дијабетеса типа два. Нови лек утиче да панкреас лучи више инсулина, а спречава јетру да лучи превише глукозе.

Лек је првенствено намењен пацијентима који не морају да примају инсулин. Реч је о новој врсти лека који активира глукокиназу, што повећава ефикасност једног ензима чија је улога од суштинског значаја за одржавање стабилног нивоа шећера у крви.

Од дијабетеса типа 2, који се добија у средњим и позним годинама, у Србији болује око 480.000 особа. Ова врста дијабетеса се зове још и "масни" дијабетес.

Пацијенти не морају да узимају инсулин, већ лекове за контролисање нивоа шећера.

Друга врста дијабетеса типа један зове се "мршави" дијабетес. Ти пацијенти су зависни од инсулина, јер им се уништавају ћелије панкреаса које луче хормон инсулин. Око десет одсто дијабетичара има овај облик болести.

Нови доктринарни став у лечењу шећерне болести, да без обзира о којем се типу дијабетеса ради, је да је за лечење кључна ствар свакодневна шетња у трајању од најмање 30 минута и то брзим ходом, до знојења. У противном, готово да нема ефикасног лека, нити се прописаном врстом хране може постићи смањење килограма и шећера у крви. ■

Ж.П.О.

ЖИВОТ НА ВРУЋИНАМА

Нервирање тек кад захладни

Иако је ово време године када се много више људи жали на низак крвни притисак, лекари подсећају да постоји и један фактор ризика врло опасан када температура прелази 30. степен Целзијуса. Реч је, наравно, о стресу који може да услови скок притиска, тако да нервирања ваља оставити за хладније време

Када је топло, особе које болују од повишеног крвног притиска треба да уносе довољне количине течности, али би ипак требало да заобилазе киселу воду. Особе које имају проблеме са нижим крвним притиском - слабост и поспаност ће најлакше победити уз помоћ минералне воде, сланих супа и чорби. ■

ЧУДНИ СУ ПУТЕВИ ЉУДСКИ

Проста тајна успеха

■ Како је електричар бајинобаштанске електродистрибуције постао првак међу узгајивачима пастрмке у Србији

Кад се од Бајине Баште крене ка Перућцу, скрене се лево, па неким приметним, уским улицицама после петнаестак минута стиже се у Луг, засеок Чуковићи, пред чудновато здање.

Чудновато је, мада сам био припремљен. Знао сам где идем.

У ову посету повео ме је Мића Стаменић, управник Епстурсовог хотела Језеро на Перућцу. Рекао ми је да ће ме одвести да видим рибњак пастрмке који је подигао један млад човек, сам, и упорним радом разградио посао толико да је не може произвести колико му се тражи. Постао је, рекао ми је, имућан али је све стекао поштеним радом.

Такви су, знам, ретки, па волим да их видим и упознам. Тако ми се враћа пољуљана вера у могућност да и поштени могу бити богати.

Очекивао сам да ћу видети базен по којем пливају пастрмке, власникову кућу, неку, евентуално, велелепну и ... шта више?

Али, када смо се нашли пред капијом указала се неочекивана слика.

Имање је на улазној страни опасно речним коритом опточеним каменим бедемом. Преко Раче директно у двориште води бетонски мост. На капији је табла: Рибњак Рача, Лука Петковић, Луг. Двориште је једини раван простор. То је уређена травната површина са два базена за купање. Један је површине 20 пута осам, други седам пута пет метара. На почетку дворишта, код улаза су два киоска за про-

дају пића и такозване брзе хране, а на супротној страни, иза базена су зграда у којој се пастрмка прерађује и бифе с покривеном баштом за седење.

Изнад реченог уздиже се брдо на чијем врху се назире опет камени зид (као код потока) иза којег је одоздо невидљива Лукина кућа.

Како ћу кад их још нисам видео? Полако.

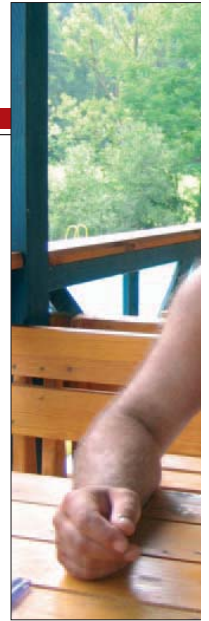
Седимо на тераси бифеа који је изнад већег базена по којем плива нека лепотица. Упекла Звезда, али ми смо у сенци, а од воде нас ветрић повремено помилује свежином.

Лука Петковић (45) је одевен као што би свако по врућини када је код куће, а у дворишту му базен. Комотан је, као што је све овде комотно, иако отето од неприступачних стрмина.

Он је електричар, бивши радник Електродистрибуције Бајина Башта. Напустио је посао 1992, управо онда када је општи суноврат у нашој земљи узимао маха, да би се бавио узгојем пастрмки о којима појма није имао.

Од плате се готово није могло живети, а слутило се да скоро боље бити неће. Не само неће бити боље, него

Лука Петковић: Производња рибљих димљених филета - пун поодак

ће бити горе, као што је и било.

Са чиме је Лука тада располагао? Имао је земљу, воду и ваздух. Последње двоје, истина, није његово, али је имао право да користи. Уортачио се са кумом Драганом, плунули су у шаке, па оплели да копају, преуређују, праве брану, наводе воду...

Млађ је онда (а тако и данас) куповао у рибњаку Београдског рибарског газдинства у Перућцу. Прве сопствене пастрмке за продају однео је у београдски Интерконтинентал. Није познавао никога. Упутили су га на кухињу, да се јави главном кувару, па тај ако процени да је роба добра... Кувар је био Бошко Кевреша-

*
*У Београду главни је снабдевач
Интерконтинентала, ресторана
Скупштине града, Маринаде,
Театра Звездара...*
*

Целукупно имање му је, елем, као укопано у брдо и налази се на више нивоа па га је немогуће фотографисати, на пример, тако да се цело, или бар већи његов део види.

Поменућ, ето, и киоске и базене за купање и бифе и зграду за прераду, али живе речне пастрмке не поменућ.

Једини угао одакле се може видети један од базена је тераса бифеа

нин. Од тада, њихова сарадња се претворила у пријатељство које се негује и данас дани.

Бошко га је упутио и да пређе на производњу рибљих димљених филета, што је знатно исплативије. Килограм је данас око 650 динара. Једно вакумирано паковање је обично тешко 250 грама и купац се радо одлучије за њега. Све је уређено, очишћено, само да га испржи.

Лука је био први произвођач вакумираних филета пастрмке код нас. Почео је да их продаје 1994. У Београду главни је снабдевач већ поменутог Интерконтинен-

тала, ресторана Скупштине града, Маринаде, Театра Звездара, Елстурса, угостиољских предузећа Партизан, Вишњица... Продавао ју је и продаје у Суботици, Новом Саду, Чачку, Ужицу, Бијељини, Крушевцу, Херцег-Новом... Прода годишње вагон и по до два филета димљене пастрмке, а ко зна колико би још продао само да има довољно рибе за прераду. Стално за послених има петоро.

- Може ли да се живи од пастрмке? - питам тек да чујем да ли ће, као многи, почети да се жали на тешку економску ситуацију, потцењен рад и слично.

*
**Нема шта не зна или неће да ради:
усисава базен, наплаћује
улазнице, купи папире и отпатке
који остану иза посетилаца...**

*
- Може одлично! - одговара Лука као из пушке.
- Па како онда онај рибњак у Перућцу једва опстаје на такозваној позитивној нули?

- Разлика је између њих и мене у томе што се ја бавим прерадом рибе, а они не. Зарада је на полуфабрикату и фабрикату. Затим, они раде

до 14 или 15 сати и готово. А мени купац дође у било које доба дана и ноћи, ја ћу да га услужим. Још никога нисам одбио. Дешава се да ми неки београдски ресторан затражи неколико килограма рибе, ја седам у кола и довозим је. Нема тајне. Поента сваког успеха је - волети свој посао и упорно и много радити. Просто к'о пасуљ.

Базени за купање на услузи су младима Бајине Баште. Улазница за целодневни боравак стаје 60 динара. Прошле године била је ту дискотека и ноћно купање. Али, буне се сељаци, комшије. Смета им бука.

За време рата, кад се није смело купати на Дрини, ови базени су били крцати. Тада је, богме, била и зарада. Сада више не. Али, Лука намерава да подигне бунгалове са двадесет лежаја па да започне и бављењем неке врсте туризма.

Планови се роје. Пошто нема простора за проширење базена с рибом, намерава да додавањем кисеоника повећа производњу за пет пута. Све сам осмишљава и ради. Полако и с љубављу. У ствари, није баш сам. Велики му је помагач сестрић

Немања (14). Нема шта не зна или неће да ради: усисава базен, наплаћује улазнице, купи папире и отпатке који остану иза посетилаца, обавештава ујака о свему што је чуо а што би овај требало да зна...

- Ама, то ми је десна рука!

Пријосмо већ крају приче, живе пастрмке не видесмо. Где су?

Поред травнатог дела дворишта, знатан део, нарочито око базена, поплочан је даском. Пријатно да се бос по њој хода и легне, сунча.

Лука Петковић подиже једну. Уплашене, на стотине риба проточног базена се ускомеша бежећи од јаке дневне светлости и непознатих људских бића.

И то је његов изум. Рибама одговарају ти услови, а богме и Луки који на овај начин двоструко користи иначе ограничен простор.

Тако да испада да осим она два квалитета (да се воли оно што се ради и да се много ради) треба имати још један, ништа мање важан: Треба имати дара за осмишљавање, треба имати машту која се да остварити, визију.

Погодило се да Лука Петковић све то има. ■

Слободан Стојићевић

ЈЕЗЕРСКЕ СЛИКЕ

Лепа лица Перућца

■ Нетакнути резервати чистог ваздуха. Вода и шума - рај за љубитеље тишине

Још смо у школи учили да нам је земља богата природним лепотама. Много шта што смо негда учили данас не важи, али ово за лепоте је остало. Упркос големом немару према мајцици Природи, још у овој Србији има готово нетакнутих резервата чистог ваздуха, вода и шума.

Један од таквих је језеро Перућац код Бајине Баште и планина Тара која се изнад овог воденог бисера уздиже. Ту је и Дрина.

Својевремено, када се у оној великој Југославији подизала индустрија, није се очувању природе поклањало много пажње. Чак је била уврежена максима која је гласила: 'Беш општину која има чист ваздух! Јер, то је значило да нема индустрију, према томе - сиромашна је.

Та времена су прошла, индустријски дивови су клекли и скрунили се у прах, а Природа је, мада нарушена - опстала. Дошло је време да се и чист ваздух може продавати и од њега лепо живети.

Епстурсов хотел Језеро налази се на најлепшем месту изнад Перућца. Обновљен је и спреман за ову и све следеће сезоне. Простран ресторан (као што се види на слици) по потреби се преграђује и спреман је и за будуће пословне семинаре, саветовања... Осим хотелских соба и апартмана, хотел Језеро има и бунгалове који су опремљени свим намештајем и машинама које је један стан-кућа треба да има: од телевизора и фрижидера до машине за прање веша и комплетне кухиње. Једино нема усисивач, али зато што собарице сва-

кодневно уређују бунгалове.

Уколико желе, дакле, гости могу сами да спремају храну или да се хране у хотелском ресторану.

Када се одреде, преостаје им само да уживају, било да у чему ко ужива. Може се пецати и на језеру и на реци, возити чамцима на весла или мотор, пешачити чудном планином Таром или возилом отићи на неки од њених видиковаца, брати лековито биље, печурке, ловити, посетити манастир Рачу...

Све то може, а и не мора. Јер, овде је рај и за оне који

воле да се излежавају и уживају у тишини коју ремети само цвркул многобројних птица или шуштање лишћа под налетом ветра.

Када бих био у прилици да звездицама означавам категорију овог Епстурсовог хо-

тела, ноћу бих поскидао све са звезданог неба и поређао по Језеру. Таква категорија не постоји нигде на свету. Зато, што нигде на свету ни нема оваквог места. ■

С. С.

